

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra obecné lingvistiky

Mlčení ve forenzním dialogu

magisterská diplomová práce

Autor: Bc. Michal Jurka

Vedoucí práce: Mgr. Petra Vaculíková

Olomouc

2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci „Mlčení ve forenzním dialogu“ vypracoval samostatně a uvedl jsem veškerou použitou literaturu a veškeré použité zdroje.

V Olomouci

dne

Podpis

Abstrakt

Název práce: Mlčení ve forenzním dialogu

Autor práce: Michal Jurka

Vedoucí práce: Mgr. Petra Vaculíková

Počet stran a znaků: 71 / 169 171

Počet příloh: 1

Abstrakt (minimálně 900 znaků): Tato práce se zabývá funkcemi a významy mlčení v institucionální komunikaci, konkrétně v policejním výslechu. Nejprve se však zaměřuju na definici dialogu obecně, jeho charakteristik a vztahu zejména k monologu. Mlčení je věnována vlastní kapitola. Mlčení je tu vymezeno jako plnohodnotný komunikační prvek, jenž je však složité interpretovat, k čemuž ale lze užít znalosti jazykového a situačního kontextu a významu doprovodných neverbálních prostředků. Prostor je věnován také vztahu k pauze a sémiotickému charakteru mlčení. Třetí kapitola směřuje k vlastní praktické analýze funkcí a významů mlčení na vybraném audiovizuálním materiálu. Pomocí již zmíněné metody a dosavadních poznatků o funkcích a významech mlčení docházím k vlastním závěrům, které srovnávám s teoretickými východisky.

Klíčová slova: mlčení, dialog, institucionální komunikace, policejní výslech, forenzní lingvistika

Abstract

Title: Silence in forensic dialogue

Author: Michal Jurka

Supervisor: Mgr. Petra Vaculíková

Number of pages and characters: 71 / 169 171

Number of appendices: 1

Abstract (900 characters): This paper deals with the functions and meanings of silence in institutional communication, specifically in the police interrogation. First, the aim is to define dialogue in general, its characteristics and relation particularly to monologue. Silence is given its own chapter. Silence is defined as a meaningful communication element, which is, however, difficult to interpret, although it could be done by using a knowledge of language and situational contexts and meanings of accompanying nonverbal communication. Few comments are also devoted to relationship to pause and to semiotic nature of silence. The third chapter aims to present own practical analysis of functions and meanings of silence using a selected audiovisual record. Using the aforementioned methods and existing knowledge about the function and importance of silence I come to my own conclusions, which are then compared with theoretical data.

Keywords: silence, dialogue, institutional interaction, police interview, forensic linguistics

Na tomto místě bych verbálně a velice rád poděkoval Mgr. Petře Vaculíkové nejen za veškerý čas a rady, které mi věnovala při vedení diplomové práce, ale také, a možná především, za veškeré rady, připomínky, podněty, příležitosti a povzbuzení, které mi poskytla během celého magisterského studia.

Dále bych chtěl poděkovat své přítelkyni Elišce Foltinové za její podporu především psychickou a za čas, který jsme strávili diskutováním nejen o věcech jazykových, ale i literárních, a jejichž hlavní a důležitou pointou bylo neustálé ujišťování se o tom, že naprosto nic není neproblematické.

V neposlední řadě bych chtěl také poděkovat svým rodičům za substančně různě realizovanou podporu a za jejich toleranci, se kterou se stále vypořádávají s mým mlčením, kterým jim odpovídám na otázku: "Co z tebe bude, až vystuduješ?"

„The absence of evidence is not the evidence of absence.”

(Carl Sagan. 1997. The Demon-Haunted World. s. 210)

„I was still using me mouth, even though I had it shut.“

(replika Karla Pilkingtona mnou upravená ad hoc)

Obsah

Obsah	5
0. Úvod	1
1. Dialog	3
1.1 Obecná charakteristika dialogu	3
1.2 Dialog ve vztahu k jiným pojmům	4
1.2.1 Dialog a monolog	4
1.2.1.1 Dialog a ... monolog?	6
1.2.2 Dialog, konverzace, debata, rozhovor...	8
1.3 Struktura dialogu	9
1.4 Typy dialogu	11
1.4.1 Dialog institucionální	11
2. Mlčení	20
2.1 Mlčení v sociální interakci	24
2.2 Mlčení a pauza	32
2.3 Sémiotické poznámky k mlčení	34
3. Policejní výslech Russella Williamse	38
3.1 Úvod	38
3.2 Reálie případu Russella Williamse	39
3.3 Analýza mlčení ve výslechu Russella Williamse	40
3.3.1 Konverzační mlčení	41
3.3.2 Mlčení textová a situační	50
3.3.3 Typové overlapyp	51
3.3.4 Shrnutí	53
4. Závěr	69
Literatura a zdroje	72
Přílohy	76
1. Přepis policejního výslechu	76

0. Úvod

Mlčení je chaos nejen z toho hlediska, že může znamenat téměř cokoli, i když na „povrchu“ vypadá stejně, ale i z toho, že kdybychom se ho pokusili nějak charakterizovat a klasifikovat, vzal by to každý z nás zřejmě z jiného konce a došel by také k jiným závěrům. Odpovídá tomu i množství různých již existujících typologií, které jsou každá jiná a unikátní. Je to však jistě přitažlivý komunikační fenomén, o jeho komunikačních schopnostech věděli již v antice, jak to dokládají některá přísloví. A na jeho komunikační schopnost, funkční a významový potenciál v živém dialogu tváří v tvář se chci podívat i já v této práci.

Nejdříve se ale podívám na charakteristiky dialogu obecně, co dialog definuje jako formu komunikace a jak se vyčleňuje vůči formě, kterou obvykle chápeme jako opoziční, formu monologu. Zaměřím se na to, jaký je vztah těchto forem, je-li tato opozice vytvářena oprávněně a také na to, jak tento vztah vnímám, přičemž se pokouším navrhnout vlastní řešení. Kromě toho se také krátce věnuji různým terminologickým podobám slova dialog a jejich vzájemnému vztahu, obecné struktuře dialogu a krátkému obecnému pojednání o typech dialogu z hlediska různé konfigurace komunikačních faktorů. V rámci této podkapitoly o typech dialogů se zvláště a podrobně věnuji dialogu institucionálnímu, jednak jeho obecným charakteristikám a jednak jeho konkrétní podobě - policejnímu výslechu. Chci se totiž pokusit aplikovat teoretické poznatky o mlčení a mlčení analyzovat právě na dialogu v podobě policejního výslechu, čímž částečně zasahuji do pole forenzní lingvistiky, jejíž poznatky také k popisu policejního výslechu jako institucionálního dialogu a jeho charakteristik využívám.

Ještě před tím ale přijde na řadu kapitola o mlčení. Jak jsem již řekl, mlčení je nesmírně zajímavý, ale zrádný a těžko uchopitelný fenomén komunikace. V české literatuře toho o něm moc nenajdeme, proto se mu věnuji podrobně a pokouším se shrnout poznatky české, ale především zahraniční literatury, jejíž poznatky v české literatuře reflektovány nejsou. Pokouším se ale také kriticky o vlastní náhled na tento problém. Tím chci do jisté míry zaplnit prázdné místo, které v české lingvistice vzhledem k tomuto komunikačnímu prostředku existuje. Kromě úvodních, spíše obecných poznámek k mlčení a jeho vztahu k tichu a k neverbální komunikaci jako celku, se věnuju podrobněji podobě mlčení v sociální interakci a jeho různým, dostupným typologiím. Poté se také krátce pokouším definovat a delimitovat hranici mezi mlčením a pauzou, kterou můžeme v jistém smyslu chápat také jako manifestaci mlčení. Na závěr kapitoly připojuji také několik poznámek k sémiotickému pohledu na mlčení.

V poslední třetí kapitole přichází vlastní analýza mlčení, pokus o praktické uplatnění vybraných typologií, které byly načrtnuty v předchozí kapitole o mlčení. Pracuji zde s vybraným audiovizuálním

záznamem policejního výslechu z anglo-amerického prostředí. V pořízeném přepisu jsou zaznamenány veškeré fenomény, které za mlčení mohou být považovány nebo s ním souvisí (paralingvistické prostředky řeči). Jelikož těchto fenoménů je nezměrné množství, k analýze jsem vybral jen některé, a to tak, aby podávaly, co nejširší a reprezentativní obraz o komplexnosti mlčení, problému delimitace jeho funkcí a významů. Při analýze vycházím zejména ze dvou typologií mlčení, totiž funkční a významové a při analýze těchto charakteristik se opírám o znalost jazykového a situačního kontextu a poznatky výzkumu významů prostředků neverbální komunikace. Na závěr připojuji shrnutí, kde představuji všechny analyzované případy mlčení pohromadě v tabulce a přidávám některé kvantifikační charakteristiky a komentář k ne/funkčnosti a ne/problematičnosti výchozích teoretických poznatků.

Cílem této práce je přinejmenším poukázat na plnohodnotnost, komplexnost a problematičnost mlčení jako komunikačního fenoménu, na problematičnost jeho porozumění v praxi a jeho široký funkční a významový potenciál. Doufám také, že tato práce nepřejde v mlčení, ale bude odrazovým můstkem k dalšímu zkoumání.

1. Dialog

1.1 Obecná charakteristika dialogu

Dialog je typ (forma) komunikace, jazykové interakce, které se účastní dva a více komunikantů, přičemž se střídají v rolích původce promluvy a příjemce promluvy. Dialog je nejčastější, nejzákladnější, nejpřirozenější forma lidské jazykové interakce a stojí ve středu lidské interakce vůbec, jelikož málokterá lidská činnost se obejde bez komunikace. Dialog se vyčleňuje vůči monologu na základě počtu zúčastněných komunikantů a poměru jejich verbální aktivity (ke vztahu pojmů dialog a monolog viz níže).

Za dialog považujeme komunikaci dvou a více osob, ačkoli se můžeme setkat i s termíny trialog, quadrilog (viz např. soubor korespondence mezi manžely Havránkovými a Jakobsonovými s názvem *Quadrilog* (Havránková a Toman, 2001)¹), případně polylog (Čmejrková 1996, 22) a další. Tyto termíny jsou však redundantní, Čmejrková (1996, 22) upozorňuje, že „dia- ve slově dialog [...] nemá nic společného s duem neboli dvojicí, proti níž by bylo třeba postavit slovtvorný prvek poly-, tedy více [a tedy ani prefixy tri-, quadri- a další pozn. autora]. Dia- ve slově dialog znamená „mezi“, a dialog tedy zahrnuje hovor mezi dvěma i více lidmi.“

Dialog je dále charakterizován střídáním komunikantů v aktivní a pasivní roli, tzn. střídání v roli produktora a recipienta. Produktor je aktivní, protože mluví, recipient je pasivní, protože poslouchá – označení pasivní je ale zavádějící, relativní, neboť i recipient musí vyvinout značnou intelektuální a interpretační aktivitu. Aktivní je už proto, že přemýšlí a poslouchá, což je samo o sobě někdy náročné vlivem některých komunikačních šumů, dále ale musí aktivizovat své znalosti, být si vědom kontextu komunikace, postupně formulovat svou repliku atd. To vše se navíc děje simultánně. Rozdíl v rolích produktora a recipienta (a tudíž rozdíl mezi aktivním a pasivním) tedy spočívá pouze v tom, kdo mluví (viz Müllerová a Hoffmannová 1994, 13).

Pojmu dialog můžeme rozumět v užším smyslu, což znamená „situačně zakotvený souvislý rozhovor dvou nebo více osob, které jsou v přímém a vzájemném osobním kontaktu“ (ESČ 2002, 110), nebo v širším smyslu je dialogem i komunikace „bez přímého vzájemného situačního kontaktu partnerů“ (ESČ 2002, 111) nebo dialogizovaný monolog (Müllerová a Hoffmannová 1994, 14). Mistrík (1980, 5) např. tvrdí, že slova dialog je použito terminologicky pouze při označení dialogu v užším smyslu (o různém užívání termínu dialog viz níže).

¹ Havránková, Marie a Jindřich Toman eds. 2001. *Quadrilog*. Praha: Karolinum.

1.2 Dialog ve vztahu k jiným pojmům

1.2.1 Dialog a monolog

Z výkladu Čmejrkové (1996, 20-23) lze vyvodit, že můžeme vydělit v podstatě tři způsoby nahlížení dynamiky vztahu dichotomie dialog a monolog – počet zúčastněných komunikantů, aktivita adresáta, možnost zpětné vazby – přičemž žádný není spolehlivý v absolutním ohraničení, rozlišení; než o vztah opozitní, jde tedy o vztah spíše komplementární.

Monolog bývá definován jako souvislá verbální aktivita jednoho mluvčího nepřerušovaná jiným mluvčím, aktivní je pouze jeden účastník komunikace. Ovšem „každý monolog má ... svého adresáta, posluchače nebo čtenáře, jehož autor monologu bere v úvahu a k němuž své sdělení orientuje“ (Čmejrková 1996, 20), čímž do procesu komunikace vstupuje druhý (případně více) účastník(ů) komunikace a monolog se dialogizuje. O nejčistší podobě monologu můžeme mluvit snad jen u samomluvy, monologu na divadelní scéně, u projevu televizního či rádiového hlasatele, nebo u psaného komunikátu jako sdělení různého charakteru atd., ekvivalentem samomluvy v psané podobě může být záznam v soukromém deníku. Avšak i u těchto typů komunikátů lze namítnout, že jsou dialogické: i u nejextrémnějšího příkladu monologu, jako je samomluva (nebo deník), je člověk sice sám, ale zároveň je sám sobě adresátem, v divadle je monolog směřován k publiku a/nebo jiné postavě a u psaného komunikátu je adresát jen vzdálený v čase a prostoru, přičemž se nevyklučuje, že na daný psaný text bude některý adresát reagovat. Zdá se tedy nemožné (nebo alespoň nespolehlivé) rozdělovat dialog a monolog na základě počtu zúčastněných komunikantů. K tomu přidejme fakt, že mnoho zdánlivých monologů má dialogické prvky, které komunikát dialogizují. Typicky to jsou osobní zájmena, řečnické otázky, typy plurálu (autorský, inkluzivní...), „autorovo předjímání čtenářových či posluchačových otázek, jeho pochybností a námitek“, např. formami jako: „*Můžeme se ptát, zdali ...*“; „*Zde byste mohli namítnout, že ...*“; „*Je to však otázka, jestli ...*“ atd. (Čmejrková 1996, 21), ostatně i potlesk, smích a další projevy jsou reakcí dialogizující monolog (Müllerová a Hoffmanová 1994, 13). Za projev dialogičnost můžeme považovat také i intertextovost komunikátů, tzn. odkazy na jiné komunikáty nebo jejich citace.

Jiným kritériem dělení dialogu a monologu může být míra aktivity adresáta. Aktivita se posuzuje z hlediska verbální účasti, tzn. aktivní je ten, kdo mluví. Z toho důvodu se dialog jeví jako komunikace dvou (či více) aktivních komunikantů, kteří se střídají v roli aktivního účastníka komunikace, a naproti tomu u monologu mluvíme o pasivním adresátovi. Označení pasivní je ale relativní, „třebaže příjemce svými slovy do projevu mluvčího nezasahuje, jeho posluchačská či čtenářská aktivita je nepochybná. Příjemce musí monolog dešifrovat, porozumět mu, interpretovat jej, a přitom zapojuje svoji

pozornost, aktivuje svou zkušenost a předchozí znalosti“ (Čmejrková 1996, 21). Dodejme, že adresát se sice verbálně nezapojuje, komunikačně aktivní ale je, komunikuje svým neverbálním projevem (nejzjevněji a uvědoměleji gestikou, mimikou, kinezikou a haptikou, méně zjevně a uvědoměle posturikou a proxemikou), případně paraverbálním projevem (zvuky signalizující porozumění nebo vnímání „mhm“ atd.).

V některých komunikačních aktech ale nejsou účastníci komunikace v bezprostředním kontaktu, čímž se omezuje možnost zpětné vazby, tedy adresátovy reakce na mluvčího (typicky u psaných textů). Proto můžeme dialog a monolog rozlišovat také na základě možnosti zpětné vazby. Monolog tedy vzniká tam, kde původce projevů nemá možnost reagovat na chování příjemce, resp. tam, kde není adresát, který by bezprostředně reagoval (typický dialog je naopak charakteristický bezprostředním kontaktem mezi komunikanty). Takové monology ale mají adresáty většinou jen vzdáleny v prostoru a čase, takže existuje alespoň potenciální možnost reakce (vzdálená jen časově), přičemž navíc jsou splněny ostatní dvě podmínky dialogičnosti – počet komunikantů a střídání rolí (Müllerová a Hoffmannová 1994, 17).

Shrňme tedy, že „monolog je pravděpodobně útvarem sekundárním a o čistém monologu lze hovořit vždy jen podmíněně“ (Čmejrková 1996, 20). Nelze tedy ostře oddělit dialog od monologu, je vhodnější spíše mluvit o různém stupni dialogičnosti a monologičnosti komunikátů, resp. o dialogu s prvky monologu, nebo o monologu s prvky dialogu, nebo také o přechodných útvarech (Müllerová a Hoffmannová 1994, 13).

Přijmeme-li však tvrzení, že spíše než jasně ohraničená dvojice monolog a dialog existují různé stupně dialogičnosti, nejsme daleko od radikálního, možná snad extrémního tvrzení, že monolog v podstatě neexistuje. Srovnajme s tvrzeními: „Někdy se každý projev chápe jako dialogický, protože potenciálně se počítá s jeho recipientem, s jeho reakcí na něj“ (Čechová et al. 2011, 388) a „I vlastní podstata monologu [je] dialogická a bývá pouze dočasně a různými způsoby zastírána“ (Müllerová a Hoffmannová 1994, 14).

Musíme si uvědomit, že je třeba rozlišovat monolog zapojený do komunikačního procesu a monolog jako formu textu (mluveného, psaného). Monolog jako forma jistě existuje (např. klasický, nerozhovorový novinový článek), zapojen ale do komunikačního procesu, zapojuje se zároveň do dialogu, lze si jen těžko přestavit komunikát, který není nikomu adresován (i když si odmyslíme veškeré dialogizující prvky), i deníkový zápis nebo samomluva jsou adresovány, byť jen mluvčímu samému. Tedy monolog existuje pouze jako možná forma textu, která se ale následně zapojuje do procesu komunikace a v tomto ohledu už monolog jako způsob komunikace neexistuje, stává se komponentem dialogu – komunikace=dialog.

1.2.1.1 Dialog a ... monolog?

„ [...] veškeré chování v interakční situaci má význam sdělení, tj. je komunikací, plyne z toho, že ať se člověk snaží jakkoliv, nemůže nekomunikovat. Aktivita nebo neaktivita, slova či mlčení, vše má význam sdělení; ovlivňují druhé lidi a ti zase nemohou neodpovídat na komunikaci a sami rovněž komunikují.“

(Paul Watzlawick et al. 2011. Pragmatika lidské komunikace. s. 51-52)

Pokusme se tvrzení, že monolog neexistuje, rozvést dále a podepřít argumenty.

Převědeme-li ostře ohraničenou dichotomii dialogu a monologu na škálu různé míry dialogičnosti/monologičnosti, což je jistě správný směr uvažování, narušujeme tím dále nejisté místo monologu (již narušené uvažováním o jeho „nepřirozenosti“ v porovnání s dialogem), neboť v každé formě komunikace lze najít prvky dialogu, všude, kde bychom obvykle hovořili o monologu, lze nalézt prvky dialogu (viz výše příklad se samomluvou a další i extrémnější, viz také motto – každé chování je komunikace). Znamená to tedy, že neexistuje nic jako pravý monolog. Na druhou stranu lze jednoduše vymyslet a také reálně se účastnit pravého, typického dialogu, protože jím procházíme každý den (další argument na podporu jeho přirozenosti?). Znamená to tedy, že pravý, typický dialog má své místo jisté, a jen opravdu pedantsky až hnidopišsky bychom v takových dialozích hledali prvky monologu. Jistě by se dalo říct, že každá replika je monolog, nebo že někdo v rozhovoru s někým vede monolog, tím bychom ale dále monolog degradovali na pouhou součást dialogu, což je možná to jediné, čím monolog je.

Není podle mě na místě mluvit o monologu jako rovnocenném protějšku dialogu, protože monolog jako čistá forma neexistuje (oproti dialogu) a jeví se vždy jako součást celistvější, komplexnější jednotky, kterou je dialog. Vystává tu ale problém určení toho, co je tou celistvou jednotkou, tedy jaké jsou její hranice, kde začíná a končí. Problém této identifikace může uvádět v problém jednoznačnou identifikaci monologu a dialogu.

Vyčleňování dialogu a monologu na základě verbální aktivity (což mi připadá jako nejzávažnější kritérium) se zdá velice relativní a krátkozraké, demonstruje a upevňuje se tím přílišné lpění lidí na slovech a opomíjení důležitosti a plnohodnotnosti neverbálního a paraverbálního projevu (např. mlčení), který mnohdy může komunikovat mnohem více (ne nadarmo se neverbální projev také trénuje). Vždyť člověk komunikuje už svým vzhledem. Nemusí vůbec promluvit, nemusí se vůbec pohnout, mluví svým vzezřením, nehledě na to, že i nula, absence mluvené slova a pohybu, komunikuje, má význam, jak to známe třeba z morfologie (nulová koncovka neznámá, že na dané pozici ve slově nic není).

Vyčleňování dialogu na základě počtu zúčastněných se také na první pohled zdá jako velice relevantní, ale nakonec i literární dílo, které je psáno jedním samotným autorem (tedy v absenci druhého komunikanta), chce komunikovat s příjemcem, a to v situaci, ve které u toho není zase autor díla. Vůbec nejméně relevantní se mi zdá možnost bezprostřední zpětné vazby (viz výše kritéria u Čmejkové). Pokud všechna tři kritéria spojíme dohromady, projdou tímto sítím pouze dialogy v užším smyslu, není ale pochyb o tom, že hovoříme o dialogu i v případech, které neodpovídají všem těmto kritériím, ale pouze některým (např. telefonický hovor, emailové dopisování...).

Nesmyslným argumentem je také nesouměrnost dialogu, totiž že častěji mluví jeden (např. v Platonových dialozích). Dávali-li bychom váhu na souměrnost, museli bychom dojít až ke kvantitativnímu vyjádření podílu každého účastníka. To, že je dialog nesouměrný, neubírá nic jeho dialogické povaze. Tvrdívá se sice, že tak obsahuje monologické prvky, to by ale opět znamenalo, že monolog je pouze stavebním prvkem dialogu (viz Mukařovský 1941, 173).

Pokus o zrušení monologu by měl ustát i ten protiargument, že se komunikanti musí alespoň jednou vystřídat ve svých rolích. Tento požadavek se zdá ale zbytečný vzhledem k pravému významu slova dialog - předpona dia- znamenající „mezi“, pokud se tedy sdělení přenesse byť jen jedním směrem a už se na něj zpětně nereaguje, technicky by i tak mělo jít o komunikaci „mezi“ lidmi. Můžeme ale také argumentovat, že pokud chápeme za komunikaci i to, že někdo hledí do talíře a jí, komunikuje informaci, že s ním nemá nikdo mluvit, je to jeho replika, kterou příjemce přijímá a nazpátek komunikuje tak, že si ho nevšímá, což ten, kdo jí, zase přijímá, uvědomuje si, že ho nikdo skutečně neruší – zaregistruje, že jeho prvotní replika funguje – v jistém smyslu tu může jít i o různé podoby ticha.

Jeví se tedy existence monologu jako zbytečná, resp. existence termínu monolog, který nemá svůj význam, nemá oporu v realitě, neexistuje skutečnost „monolog“, resp. existuje pouze coby součást dialogu. V tom případě by ale monolog byl degradován z rovnocenného vztahu dialog a monolog a jeho místo by musel zaujmout jiný termín. A jelikož podle mého názoru existuje pouze dialog (a tedy pouze různá míra dialogičnosti), navrhl bych proto termín nový, který zdůrazňuje existenci pouze dialogu, ale zachovává rozdělení na pravý a nepravý dialog (dialog v užším a širším slova smyslu – dialogický monolog, dialog s prvky monologu atd.) a předchází determinologizaci termínu dialog v užším smyslu. Navrhovaný termín je kvazialog (první část složených slov mající význam jakoby, připomínající, zdánlivý), nebo pseudodialog (první část složených slov mající význam nepravý, napodobený, lživý). Vznikl by tedy vztah dialog a pseudo/kvazialog.

Můžeme dále namítat, že dialog jako termín lze užívat pouze pro dialog v užším smyslu, tedy dialog situačně zakotvený a s přímým kontaktem (jak to třeba dělá Mistrík, 1980). Do jisté míry tu určitě

hrozí determinologizace, dialog je celkem běžně chápán v širším svém smyslu, stačí se podívat do katalogů knihoven na knihy se slovem dialog v názvu, najdeme publikace jako dialog kultur, dialog náboženství a vědy, dialog s časem atd. v podstatě dialogy mezi účastníky na velkou vzdálenost, nikoli situačně a kontextově zakotvené, to těžko předpokládat, tedy dialogy v širším smyslu, dalo by se říct s prvky monologu. Tomu lze ale předejít výše zmíněným způsobem.

Někteří badatelé přijímají tvrzení uvedené jako motto výše „Nelze nekomunikovat“, nenarazil jsem ale na tento návrh zrušení opozice dialog a monolog. Pokud totiž komunikujeme, ať děláme cokoli, pak každá komunikace probíhá dialogickou formou – komunikace = dialog. Na podporu tohoto tvrzení viz např. Watzlawick (2011, 51 v pozn.) (i v podstatě samomluva sdílí pravidla s mezilidskou komunikací). Komplementárnost dialogu a monologu, kterou navrhol Mukařovský, by byla chápána tak, že monolog je komplement dialogu. Dokládají to i tvrzení Jakubinského, že monolog přechází v dialog, dříve, nebo později, nebo Mukařovského (více méně parafrázující Jakubinského) „projev počatý jako monolog může se v svém průběhu změnit v dialog zásahy „pasivních“ účastníků ..., a naopak zase rozhovor může převážením jednoho účastníka nad ostatními přejít v monolog, buď na delší chvíli nebo na trvalo.“ Tzn. že bereme-li komunikát jako celek, tak je vždy dialogický, protože měl v sobě v nějaké části tuto formu, ať už začal jako monolog, nebo do něho přešel, ukazuje se jen, že monolog je tedy součástí dialogu, vytváří jeho celkovou formu (viz také výše).

1.2.2 Dialog, konverzace, debata, rozhovor...

Běžně se některé termíny označující dialogickou komunikaci chápou jako více méně synonymní k termínu dialog. Při hlubším pohledu však lze nalézt rozdíly v jejich sémantice. Hoffmannová (2000, 53) však také upozorňuje, že termínu dialog se často využívá synonymicky, univerzálně („zprofanovaně, nejasně, metaforicky, voluntaristicky“) i pro typy komunikace, které s opravdovým dialogem souvisí minimálně. Některé pojmy, se kterými je dialog někdy dán do vztahu synonymity, můžeme považovat za jeho specifikace.

Hoffmannová definuje dialog „nejen jako vzájemnou výměnu replik mezi dvěma (nebo více) osobami, ale navíc jako výměnu, která někam směřuje, při níž vzniká nějaká nová kvalita, partneři se něčeho společně dobírají; a to novou kvalitou nemusí být vždy vyšší stupeň vzájemného porozumění, souladu, ale třeba i názorové vyjasnění a upřesnění vzájemných pozic (byť i nesouladných, protikladných)“ (Hoffmannová 2000, 53). Už se zde ale nic neříká o tom, zdali jde o dialog tváří v tvář a situačně zakotvený.

Čmejrková (1996, 22), Müllerová a Hoffmannová (1994, 20) poukazují na možné odlišování pojmů dialog a konverzace. Kromě toho, že je termín dialog obecnější, nadřazenější, hodí se spíše pro

označení komunikace spojené s řešením problému, s konfrontací názorů a dospívání k nějakému závěru. Konverzace (v českém smyslu slova) je naopak nezávazný společenský hovor, samoučelný „hovor pro hovor“, tzv. small talk, jehož hlavní funkcí je kontaktovost, fatičnost, a hodí se tedy spíše pro dialog mluvený. Termín konverzace (conversation) v anglickém smyslu se užívá pro mluvený dialog, nekryje se ale s významem českým (viz např. výše konverzace v konverzační analýze).

Zmiňme také možnou distinkci dialogu a debaty (k tomu viz Adler a Rodman 2006, 233). Dialog může být charakterizován jako kolaborace s cílem nalézt tzv. „společnou řeč“, nalézt kompromis, ovlivnit, či změnit názor komunikanta, případně dospět k lepšímu stanovisku, než bylo to původní. Zároveň se komunikanti vyhýbají urážení a znepřátelení.

Debatu naproti tomu lze charakterizovat jako snahu zachovat si opoziční postavení, upevnit se ve vlastních tvrzeních a dokázat nepravdu druhé strany, tedy v dialogu „zvítězit.“ Debata je v jistém ohledu dogmatictější, útočnější, komunikanti brání své pozice, bez ohledu na jejich „pravdivost“, kritizují, případně ignorují východiska jiná.

Dalším možným odlišným pojmem je rozhovor, případně hovor. Rozhovor ale označuje spíše komunikaci mluvenou, je tedy svým významem užší a hovor zdůrazňuje „průběžnost, neukončenost, neurčitost“ (Müllerová a Hoffmannová 1994, 20).

1.3 Struktura dialogu

Dialog se na základní úrovni skládá z replik, což je část dialogu pronesená jedním účastníkem bez přerušení (převzetí slova) účastníkem jiným, nebo jinými slovy část dialogu od předání do předání slova. Převzetí slova může být přirozené a v souladu s kultivovaným rozvíjením dialogu, nebo nepřirozené, nedobrovolné předání slova, resp. „násilné“ převzetí slova jiným komunikantem, tzn. přerušení repliky komunikačního partnera; v takovém případě do komunikace vstupuje jev tzv. skákání si do řeči, které je sice běžnou součástí dialogu, uplatňované ve větší míře však není znakem kultivované komunikace.

Repliky se dále směrem k nižším jednotkám dělí na výpovědi, což jsou úseky replik, které jsou děleny v mluveném dialogu zvukově, tj. intonačně (kadencí, nebo antikadencí) a případně také pauzou, v psaném dialogu pak interpunkčními znaménky, především tečkami. V psaném dialogu je členění na výpovědi a také věty poměrně jasné, problém s výpověďmi (nehledě na věty) nastává u dialogu mluveného: „... výpovědi nemusí být ... ostře odděleny: mluvčí např. váhá, zda už má určitý úsek své řeči ... výrazně ukončit, nebo se bojí, aby vzniklého předělu (koncová kadence, popř. i pauza v řeči) nevyužil jiný účastník rozhovoru a nevpadl mu předčasně do řeči“ (Müllerová a Hoffmannová 1994,

21). Indikátorem ukončenosti výpovědi jsou také „relativně uzavřené, samostatné celky významové a syntaktické“ (Müllerová a Hoffmannová 1994, 21).

Směřujeme-li opačným směrem k jednotkám vyšším, analyzujeme dialog na replikové dvojice (nebo párové sekvence (adjacency pair v terminologii konverzační analýzy) a sekvence. Repliková dvojice je tvořena dvěma replikami, „které v rozhovoru následují většinou ... za sebou, jsou pronášeny různými mluvčími a navíc jde o repliky určitého typu, které jsou spolu těsně spjaty především svými funkcemi ..., záměry, které s jejich pomocí partneři uskutečňují“, jde o „ustálenou dvojici“, kde „první část replikové dvojice podmiňuje část druhou“ (Müllerová a Hoffmannová 1994, 23). Replikovými dvojicemi jsou pozdrav-odpověď na pozdrav; otázka-odpověď (např. souhlas, nesouhlas); návrh (nabídka)-přijetí, odmítnutí atd.

Vyššími jednotkami jsou sekvence, tvoří je dvě a více replik spojených stejným komunikačním úkolem, a podle toho také můžeme rozlišovat různé typy např. přípravná sekvence pro přípravu realizace vlastního komunikačního záměru, vložená sekvence pro ujištění porozumění předchozí replice, postranní sekvence odbočující od tématu atd. (Müllerová a Hoffmannová 1994, 23-26). Sekvence o dvou replikách nemusí být repliková dvojice, která je charakteristická svou ustálenou podobou a funkční spjatostí.

Ještě výše než sekvence stojí tematické bloky, soubor replik sjednocených společným tématem, předmětem dialogu. Na tematické bloky lze členit především dialogy formální, řízené, předem připravené (zvláště odborné), které jsou tematicky sevřené a vývoj tématu je logický, dobře pozorovatelný. Hůře se identifikují ve spontánních, neformálních dialozích, kde se témata rychle střídají, míchají, tematická výstavba je neuspořádaná a témata spolu nemusejí pevně souviset. Dialog má jedno, nebo i více hlavních témat, která se specifikací, nebo modifikací rozvíjejí do témat vedlejších a dílčích (Müllerová a Hoffmanová 1994, 35). Pro identifikaci vztahů témat a postižení jejich rozvíjení může sloužit např. Danešova teorie tematických posloupností.

Dialog lze také členit podle fází obsahu na úvod, střed, závěr. Střed je nejrozsáhlejší částí a zahrnuje hlavní obsah dialogu, tzn. dílčí témata a tematické bloky a uskutečňování komunikačního záměru (ESČ 2002, 111; Müllerová a Hoffmanová 1994, 31).

Uvedli jsme zde členění na základní a nejvýraznější jednotky, dialog ale lze členit mnohem podrobněji na každé úrovni a také i jinými způsoby (k tomu viz Müllerová a Hoffmanová 1994, 21-44).

1.4 Typy dialogu

Za jedno z primárních členění dialogu lze považovat členění na dialog v užším nebo širším smyslu, jak jsme to zmínili již výše, nebo jinými pojmy dialog nezprostředkovaný (užší smysl) a zprostředkovaný (širší smysl). Na podobu, charakter dialogu ale jinak má vliv velké množství faktorů (společenská situace a prostředí jeho realizace, jeho účel, osobnostní rysy komunikantů, jejich počet a pozice v komunikaci atd.), podle kterých dialogy můžeme také dělit – např. na připravený-nepřipravený, psaný-mluvený, formální-neformální, soukromý-veřejný, umělecký-neumělecký, věcný-fatický atd. (viz Müllerová a Hoffmanová 1994, 18, 38-39, 53-59). „Diferenciace [samotných] komunikativních situací je z mnoha příčin obtížná [...] jde doslova o nekonečné množství (otevřenou množinu) komunikačních vztahů, které můžeme rozlišovat s různou mírou jemnosti hledisek, kritérií“ (Kořenský 1992, 13). Výše zmíněná dělení jsou velice základní, zdůrazňující často pouze jeden faktor, hledisko, dialog ale nelze plně charakterizovat pouze jedním rysem, takže tyto zmíněné vlastnosti (a našly by se další) se v charakteristice dialogu doplňují, nebo se mohou i předpokládat (tzn. dialog formálnějšího rázu bude nejspíše připravený, a tudíž pravděpodobně i primárně psaný (alespoň ze strany jednoho účastníka, jako např. interview), nebo soukromý dialog bude spíše mluvený a spontánnějšího, neformálního charakteru atd.). Doplňme tvrzení Müllerové (2000, 21), že „tyto parametry jsou nesourodé; některé z nich [...] ovlivňují všechny komunikační situace, některé [...] se uplatňují výběrově a v závislosti na parametrech dalších, jiné [...] mají spíše technickou povahu“ (Müllerová 2000, 21). Tato nesourodost pak působí problémy pro klasifikaci. Nejběžnější typologie dialogu ale vychází ze situací a komunikačních sfér, v nichž se dialogy uskutečňují, tzn. např. dialog rodinný, přátelský, institucionální atd. (EŠČ 2002, 111). Charakteristikám jednotlivých typů dialogů se věnovat nebudu, blíže se zaměřím na charakteristiku pouze institucionálního dialogu, jelikož se bezprostředně týká této práce.

1.4.1 Dialog institucionální

„S postavením přichází moc.“

(Shuy, Roger W. 1998. The Language of Confession, Interrogation and Deception. s. 7)²

Dialog institucionální je typem dialogu do značné míry opačným k dialogu fatickému. Chtěli-li bychom ho charakterizovat velice jednoduše a obecně enumerací přívlastků, řekli bychom, že institucionální dialog je řízený, asymetrický, věcný, oficiální, formální, spíše nezprostředkovaný, spíše veřejný. Jelikož jde o definici obecnou, blíže rozeberu platnost jednotlivých atributů a částečně tak budu činit

² „With status comes power.“

komparativně zejména k dialogu fatickému³ a s ohledem na „žánr“ institucionálního dialogu, který je předmětem této práce – policejní výslech.⁴

Za institucionální dialog můžeme považovat dialog dvou představitelů instituce, ať už hierarchicky stejně, nebo rozdílně postavených, a podle povahy tohoto vztahu komunikantů může docházet i k neformálnímu, přátelskému, fatickému rozhovoru (podle míry působnosti určitých komunikačních faktorů lze vydělit různé druhy pracovního dialogu (Müllerová a Hoffmanová 1994, 60-61)). Většinou však institucionálním dialogem myslíme dialog z pozice jednoho komunikanta (představitel instituce) pracovní a z pozice komunikanta druhého (představitel běžné veřejnosti, laika) za nepracovní (o tento dialog mi jde především), nelze však vyloučit, že se i v této konstelaci vztahů komunikantů neobjevují fatické prostředky hovoru, Hoffmannová a Müllerová (2000, 7) podotýkají, že hranice mezi oběma typy není ostrá a mohou se prolínat.

Tento typ institucionálního dialogu je zaměřen na věcný (nikoli fatický) obsah, tzn. předání informace skutečně (informačně) hodnotné, praktické, která pomůže dosažení nějakého stanoviska, řešení problému, který je předmětem dialogu. Tato závažnost tématu je částečně také výsledkem veřejnosti dialogu, ale především jeho oficiálnosti a formálnosti, neboť oficiální dialog nemusí probíhat veřejně (viz Müllerová a Hoffmannová 1994, 58), což je případ policejního výslechu.⁵ Absolutně spolehlivě nelze institucionální dialog označit ani za nezprostředkovaný, živý, situačně zakotvený dialog z očí do očí (o policejním výslechu to však platí). Domnívám se, že tu platí přímá úměra, čím závažnější téma, tím pravděpodobnější je nezprostředkovaný průběh dialogu. Je však pravda, že s rozvojem technologií, jejich dostupnosti a mobilnosti je pro institucionální dialog čím dál více běžná zprostředkovanost v podobě telefonní a počítačové komunikace.

Nejvýraznějšími rysy institucionálního dialogu (o němž nám jde) je řízenost a asymetričnost (v kontrastu k fatickému dialogu, který je typicky symetrický po všech stránkách a neřízený, spontánní). Do kontaktu zde přicházejí osoby, komunikanti, z nichž jeden vede dialog z pozice pracovní, druhý

³ Dialog fatický bychom mohli definovat např. takto: Dialog fatický (nebo také kontaktní, označovaný také jako „small talk“) je komunikace, „jejímž vlastním tématem jsou vztahy partnerů, jejich osobní kontakt, jeho různé sociální a psychologické aspekty“ (Müllerová a Hoffmannová 1994, 38). Tyto dialogy mají zdánlivě svá věcná témata (jak se komu daří, počasí atd.), ale o ně ve skutečnosti nejde, jsou spíše prostředkem pro něco jiného, nejde o dialog s cílem předat informaci, alespoň ne ve smyslu informace věcné, ale s cílem pouze navázat a udržet kontakt, upoutat, udržet pozornost komunikačního partnera, zkrátit si volnou chvíli, také zabránit trapnosti ticha atd.; dialog může být také charakterizován jako tzv. práce na sociálních vztazích.

⁴ Nedělám zde rozdíl mezi tím, co anglofonní literatura označuje jako police interview a police interrogation (ke vztahu těchto pojmů viz Shuy 1998, 8 – 9 a 12 - 14).

⁵ Policejní výslech není veřejný původně, tj. při jeho časově a prostorově aktuálním průběhu. Je-li nahráván, může však být veřejnosti zprostředkován a vstupuje do veřejného prostoru prostřednictvím např. sociální sítě. To je případ i této práce, výslechy, které jsou jejím předmětem, jsou veřejně dostupné na stránkách www.youtube.com.

z pozice nepracovní. „Asymetrie zde zasahují naprosto vše: sociální postavení účastníků, jejich znalosti (zejména odborné), cíle, záměry i motivace, témata, způsoby argumentace i celkové perspektivy“ (Marková et al. 1999, 198) a doplňme, že i jejich jazyk (řeč), idiolekt. Povahu institucionálního dialogu výstižně popsal Shuy (1998, 7 – 8): „S postavením přichází moc a v dialogu moc s sebou přináší určitá dialogová práva. Osoba v pozici moci může snadněji zavádět témata, klást otázky, nesouhlasit, dávat pokyny; osoba mimo pozici moci jen stěží.“⁶

Institucionální dialog má (podle typu instituce a povahy práce) svou více méně stálou strukturu danou konvencemi, pravidly instituce, podle kterých představitel instituce dialog řídí a plní úkol, s nímž je činnost instituce spjata; řád instituce se odráží a naplňuje (dodržuje) také v tématech, jazykových prostředcích, např. termínech, profesionalismech, ustálených frázích. „Jednání instituce vychází z větší části z psaných textů, je vázáno na písemné formulace a obraty (zákony, předpisy, smlouvy aj.), zatímco klient zůstává u každodenního mluveného vyjadřování“ (Hoffmannová a Müllerová 2000, 8).⁷ Doplňme ještě, že účastníci institucionálního dialogu do něho sice vstupují s více méně rozdílnými (asymetrickými) záměry, cíli a strategiemi, v závislosti na „žánru“ dialogu však tyto záměry, cíle a strategie nemusejí být tolik odlišné, jako např. v policejním výslechu, v němž se střetávají komunikanti s radikálně odlišnými, maximálně opozičními cíli (usvědčit X popřít), jejichž ne/naplnění má dalekosáhlé důsledky pro lidský život a lidskou svobodu, důstojnost atd. (srov Cotterill 2002, 113 – 114).

Asymetrie institucionálního dialogu zasahuje i do podílu na verbální účasti komunikantů. Dominantnější postavení z hlediska verbální aktivity se však nemusí slučovat s dominantním postavením z hlediska řídicí činnosti. Dialog asymetrický je takový dialog, kde se repliky komunikantů přibližně pravidelně nestřídají, resp. nestřídají se pravidelně role produktora a recipienta. Iniciativu přebírá jeden z komunikantů a stává se dominantním, tzn. přebírá v co největší míře roli aktivního komunikanta. Na ose dialog-monolog se blíží monologu. Asymetrický dialog může vznikat tam, kde se komunikanti liší především svými komunikačními dispozicemi, znalostí tématu, sociálním postavením atd. (viz. Müllerová a Hoffmannová 1994, 14). Avšak, jak už bylo naznačeno, podle typu instituce může asymetrie fungovat ve dvojím („inverzním“) směru. Např. policejní výslech je charakteristický tím, že vyslychající má řídicí, dominantní postavení, má převahu z hlediska své institucionální pozice (asymetrie v jeho prospěch – „*Otázky tady kladu já!*“), ale to se neslučuje s dominantním postavením

⁶ „With status comes power, and in conversation, power implies certain conversation rights. The powerful person can more readily introduce the topics, ask the questions, disagree, and give directives; the less powerful person cannot.“

⁷ Jelikož se v této práci nebudu zabývat pro institucionální dialog charakteristickými jazykovými prostředky jednotlivých jazykových rovin a strukturaci takové typické komunikační události, ponecháme tyto charakteristiky stranou a spokojíme se s odkazem na Hoffmannovou a Müllerovou (2002, 12 – 16).

z hlediska verbální aktivity, neboť vyslychající je komunikantem zpravidla méně verbálně aktivním (asymetrie v jeho „neprospěch“), jelikož od vyslychaného se požadují co nejpodrobnější odpovědi, tedy vyslychaný je verbálně aktivnější, ale jeho neinstitucionální, podřízené postavení ho předurčuje k tomu, že je v dialogu veden.

Výše zmíněné charakteristiky institucionálního dialogu shrnují i tři základní rysy institucionálního dialogu podle Drewa a Heritage (via Jaworski 2005, 2):

- Orientace alespoň jednoho z participantů na institucionální cíl, úkol, funkci
- Formální omezení na příspěvek, který participant mohou do dialogu vnést
- Charakteristické postupy při inferenčních procesech a procedurách⁸

Blíže ještě uvedu některé charakteristiky policejního výslechu.

Policejní výslech jako jazyková interakce je silně cílově a informačně zaměřena, neboť směřuje ke sběru relevantních informací týkajících se řešeného kriminálního přečinu a jejich prostřednictvím k dosažení pravdy (Cotterill et al 2002, 97 a 112).⁹ Podle Halla (2008, 68) se jako relevantní jeví informace spjaté s těmito tematickými okruhy – „motiv, záměr, příprava, plán, znalost (vědomost) a (po)vědomí o ..., identita, výskyt omylů a nehod.“¹⁰ Tento výčet by se dal označit jako předpřipravená „konzerva“ témat daného diskurzu (srov. Olsson a Luchjenbroers 2014, 263). Získání relevantních informací týkajících se těchto témat se dosahuje typicky formou otázek ze strany vyslychajícího (dále POL – policista) a odpovědí ze strany vyslychaného (dále POD – podezřelý).¹¹ Tento pohled je však zobecňující, zjednodušující, schematizující. Cotterillová et al (2002, 114) píše: „Z pohledu interakce, alespoň z povrchního pohledu, se výslech jeví jako série otázek a odpovědí. Ve skutečnosti se na té nejhrubější makroúrovni výslech jeví jen jako jedna otázka a odpověď: „Udělal/a jste to?“ / (Ne)udělal/a jsem to. (nebo „Bez komentáře.“).“¹² Některé repliky se samozřejmě nemusejí realizovat

⁸ „1. orientation of at least one participant towards an institutional goal, task or function; 2. formal constraints on the type of contributions which the participants can make, and; 3. distinctive patterns of inferential processes and procedures.“

⁹ Konkrétní postup a strategie se mohou lišit v závislosti na míře jistoty o vině vyslychaného a samozřejmě vlivem schopností vyslychajícího (viz Shuy 1998, 14 – 15).

¹⁰ „motive, opportunity, intent, preparation, plan, knowledge, identity, or absence of mistake or accident“ – podle poznámky vztahující se k tomuto výčtu jde zřejmě o jakési povinné složky důkazního materiálu.

¹¹ Cotterill et al (2002, 112) píše, že celý proces výslechu může být rámcován specifickou strategií, souborem pěti obecně definovaných kroků, z nichž nejvýznamnější je asi třetí (s podsouborem kroků), který se vztahuje k samotnému výslechu – získat prvotní popis události bez ohledu na ne/pravdu, tento popis podrobně revidovat s ohledem na konkrétní témata a odhalit nesrovnalosti a přistihnout vyslychaného při případné lži; tento proces opakovat u dalších témat (viz k tomu např. také Rock 2010, 127 – 128).

¹² „From an interactional point of view, at least at a superficial level, investigative interviews appear to be a series of questions and answers. Indeed at the grossest of macro levels, the interview consists of one question: „Did you?“ and one answer: „No I didn't/yes I did“ (or of course, „No comment“).“

formou otázky, ale přesto slouží k dosažení potřebné informace (viz Cotterill 2002, 114 – 116). Budu se však držet zjednodušeného vzorce otázka-odpověď.

POL se tedy snaží organizovat otázky, které jsou přímou, jasnou výzvou k POD reakci, a témata tak, aby dosáhl potřebných informací a to třeba i vytrvale, neodbytně, dokud jich nedosáhne, navzdory popírání a snaze POD vše negovat:

POL: Potřebuju vědět, proč jste to udělal?

POD: Já jsem to ale neudělal.

POL: Nebylo by vám lépe, kdybyste nám řekl, proč a jak jste to udělal?

POD: Já jsem ji nezabil.

POL: Tak co vás donutilo to udělat?¹³

POL může trvat na tématu neustálým opakováním otázky, může naopak rapidně a náhle téma změnit, třeba i navzdory snaze POD zavést „své“ téma nebo vlivem výsledku POL pozorování POD, že udaný směr tázání (prozatím) nikam nevede – tento druhý případ je možné ilustrovat na vlastním materiálu:

(POL a POD se baví o POD přítomnosti na místě činu a o stopách pneumatik automobilu jako usvědčujícím důkazním materiálu; POD popírá, že tam vůbec byl; POL zavádí jiné téma)

POL: OK, nevzpomínáte si ani trochu, že jste z té cesty sjel?

POD: Ne, z cesty jsem nesjel, ne.

POL: Tak jo Russelle (povzdech), vzpomenete si na něco pojďme se na chvíli bavit o Marii-France Comeauové, ano?

Nebo zvláštní je především tento fragment výslechu, kde dojde během několika málo vteřin k dvěma náhlým změnám tématu, přičemž prostřední část (o renovacích domu) se jeví jako irelevantní v porovnání s předchozím a následným tématem (viz ale níže o relevantnosti informace):

POL: Viděl jste ji [tu ženu] někdy?

POD: Neviděl, ne, řekl bych, že ne.

¹³ Viz Hall (2008, 69). Uvádím zjednodušený, zkrácený a přeložený (překlad můj) výsek z přepisu části výslechu,

POL: Tak dobře ... zmínil jste něco o nějakých renovacích na vašem domě v Tweed a myslím, že jste předtím říkal něco o trhání koberce, pokud se nepletu

POD: Ano

POL: Kdy se to dělo?

POD: V roce 2004, nebo 2005

POL: Nějaké novější renovace?

POD: Ne

POL: Dobře

(POL listuje v papírech)

POL: Chtěl bych se ujistit, že pokryjeme všechno základní, ok, takže, jaký druh pneumatik máte na svém [autě] Pathfinderu?

Formulace otázek POL také může záměrně vágními pojmenováními („něco“) „podsouvat“ určité presupozice, nikoli explicitní a „hotové“ („kus kovu“), ale pouze takové, které nasměrují POD tam, kde ho POL chce mít – aby sám přiznal usvědčující informace (viz Hall 2008, 73):

POL: Začal jste ji škrtit? Čím?

POD: Rukama.

POL: Ale něčím jste ji ještě udeřil, ne?

POD: Možná, už si to nepamatuju.

POL: Tak myslíte. Není to příjemné, ale řekněte nám, čím jste ji udeřil?

POD: Pěstí.

POL: A čím ještě? Ještě něco jste použil, že?

POD: Kus kovu.¹⁴

Kromě tohoto typu otázek, který vsugerovává určitý požadovaný obsah odpovědi, poskytuje větší kontrolu nad dosažením potřebné odpovědi a menší manipulativní prostor pro odpovědi POD také ty

¹⁴ Viz Hall (2008, 72) a viz také pozn. 15

typy otázek, jež jsou zejména uzavřené, na něž lze odpovědět v podstatě jen ano/ne (viz Hall 2008, 73). Hall (2008, 78 a 81) uvádí např. tyto formulace konstituující otázku: „Souhlasíte (s tím), že ... ?“, „Je to tak správně, že ... ?“.

O mlčení bude řeč v další kapitole, zde však můžu předběžně uvést možnost jeho manipulativního využití. POL může POD směřovat do potřebné pozice nejen otázkami (jak jsem naznačil výše), ale i jakousi mlčenlivou otázkou: „tázavý pohled nebo mlčenlivé vyčkávání může psychicky slabšího komunikanta znejistit a během rozhovoru vtlačovat do stále submisivnější role. Fakt, že ten druhý na jeho mluvení reaguje mlčením (s tázavým pohledem nebo nehybnou tváří), jako by ho nutil k stále další řeči (příp. k tomu, aby říkal i to, co vlastně říci nechce: k zbytečným omluvám, sebeodhalování, prozrazování svých i cizích tajemství) (Vaňková 1996, 122).

Relevantnost hledané informace je relativní, neboť POL se ve svém postupu může snažit získat i zdánlivě nerelevantní informace, ale ty mohou sloužit k dosažení těch relevantních, centrálních, případně mohou sloužit jako nenápadný způsob, jak nachytat POD při zapírání zásadní informace (Hall 2008, 71), přičemž POL může a nemusí své počínání POD objasnit; např. v mém materiálu je tato pasáž (srov. Hall 2008, 71).

(POL a POD se baví o tom, v jaké restauraci POD a jeho manželka večeřeli.)

POL: Pamatujete si, kde jste večeřeli?

POD: (zasměje se) no, restauraci si přesně nepamatuju, ale bylo to ve Westboro, protože tam jsme v tu dobu stavěli náš dům, takže jsme si dali večeři v restauraci, kde bychom mohli často chodit, až dům dostavíme

POL: Pamatujete si, jak jste platili?

POD: Jeden z nás pravděpodobně platil kartou.

POL: Jste si tím jistý?

POD: Celkem jo, tak normálně za jídlo platíme, nepamatuju si, jestli jsem to byl já, nebo žena, kdo platil.

POL: OK a nepamatujete si, jaká to byla restaurace?¹⁵

¹⁵ Během této repliky se zřejmě nechápavost, nejistota projevuje na POD NK – gestikulaci hlavou (její poloze) a mimice tváře – hlava se pootáčí asi o 45 stupňů do strany a směrem od komunikačního partnera, pohled je pořád směřován na druhého komunikanta, ale vzhledem k poloze hlavy oči směřují do strany, v mimice se projevují známky stažení obočí jako u mračení (viz Givens 2002, 124).

POD: Ne.

POL: Dobře. Chápete, kam se tím chci dostat? Může to pro nás být velice užitečné [...], protože tuto událost můžeme vystopovat, můžeme někoho lokalizovat na základě platby kartou.

Je samozřejmé, že POL by měl během výslechu sledovat i neverbální projev POD. Interpretace tohoto projevu je však do značné míry závislá na schopnostech POL, v každém případě by se ale měl vyvarovat amatérským psychologickým závěrům, např. tvrzením, že odvrácený oční pohled je v každém případě příznak lhaní (a v důsledku přiznání viny), aniž by bylo přihlédnuto např. ke kulturním proměnným (viz Shuy 1998, 15).

Vrátím se však ještě k povaze asymetrického vztahu mezi POL a POD. Předem rozdělené role vyplývající z funkce instituce staví POL do pozice komunikanta, který má v rukou kontrolu nad směrem interakce, a to nejen díky svému autoritativnímu postavení, ale i díky jazykovým prostředkům, jež užívá vlivem tohoto postavení a institucionální šablony pro vyjadřování (na některé jazykové prostředky jsem ukázal výše). Shuy (1998, 188 - 194) ve své publikaci věnuje kapitulu výkladu o tom, jaké má POL možnosti k zefektivnění své strategie výslechu. Ty nyní shrnu.

Olsson a Luchjenbroers (2008, 263) píší, že policie má specifický způsob vyjadřování a od tohoto způsobu vyjadřování se lze jen stěží odpoutat i přes značný negativní vliv na vyslýchaného a celou interakci. Zbavení se, či co největší možné redukování rigidního a formálního způsobu projevu POL může mít za následek redukcí asymetrie vztahu (Shuy 1998, 188). Je třeba ale podotknout, že tu jde o redukcí asymetrie pouze fiktivně, ve výsledku jde stejně pořád o to, ze své pozice POL vmanipulovat POD do usvědčující situace.

Asymetrie může být částečně redukována tak, že výslech přejde co možná nejvíce do roviny konverzace, fatického hovoru a vytvoří se situace co nejpodobnější té každodenní, v níž se oba komunikanti stanou sobě rovnými a POD bude v důsledku sdělnější a otevřenější a vytvoří sám sobě prostor pro nesrovnalosti a chyby ve své verzi popisu situace. Podnětem k dosažení takového stavu je přechod POL ke konverzačnímu stylu interakce. Prostředky tohoto stylu jsou např. projevy většího osobního zaujetí a empatie, poskytnutí zpětné vazby při replikách POD, k přiblížení se konverzaci slouží také otázky, jež jsou otázkami pouze funkčně, avšak formálně maskovány jako např. výzvy („*Povězte mi o včerejšku.*“), které jsou nicméně srozumitelné a jasné a v co největší míře otevřené a vybízející k rozvedení odpovědi (Shuy 1998, 189 – 191) (srov. výše s tvrzením o ano-ne otázkách). Případně se těmito otázkami začíná, aby se nashromáždilo co nejvíce informací, až do bodu, kdy se

začínají projevovat nesrovnalosti a kdy se přechází k vlastnímu výslechu (získání přiznání) a otázky jsou specifičtější a uzavřenější (*Kdo?, Kde?, Kdy?* atd.) (Shuy 1998, 191 a 194).

Dodejme ještě, že mezera mezi komunikanty, která je od počátku vytvořena asymetrickým postavením v interakci, může být, a není to neodvislé od výše zmíněného „zkonverzativnění“ dialogu, zmenšována jazykovými prostředky, které vyjadřují (předstírané) zahrnutí POD do kolektivu s POL, jako např. formulace vyjádření v první osobě plurálu (*my*), oslovení POD křestním jménem (viz Kurzon 1998, 30 – 31). Uvedme tento příklad z mého materiálu, kde si sám POD řekne o zfamiárnění konverzace:

(Jde o situaci, ve které je POD v podstatě usvědčen ze spáchání trestného činu a odevzdaně a dlouze mlčí, POL ho však chce stále donutit ke spolupráci, k odhalení posledních potřebných, usvědčujících informací o ukrytých tělech.)

POL: [...] její tělo může být nalezeno klidně ještě dnes, já nevím... ale jak se tak stane, nevím, na co se budete chtít ještě spoléhat... takže co budeme dělat?

POD: (dlouze mlčí)

POL: Russelle... co uděláme?

POD: (chvíli mlčí) Říkejte mi Russi, prosím

POL: Dobře... Tak co uděláme Russi?

POD: (dlouze mlčí)

Tyto familiarizační prostředky, stejně jako ty uvedené výše, modifikují institucionální dialog do konverzace za účelem „zpříjemnit“ rozhovor, zmenšit distanci mezi příslušníkem instituce a mimo institucionálním komunikantem, jak je to jen možné, čímž se dosáhne přínosnější spolupráce, a tudíž snazšímu vymámení informací.

2. Mlčení

„Když se do toho ticha zaposlouchal, připadlo Tengovi, jako by se v něm skrývala celá škála významů. Nešlo jen o to, že nebyl slyšet žádný zvuk. Jako by už i to mlčení samo o sobě cosi vypovídalo.“
(Haruki Murakami. 2012. 1Q84: Kniha 1 a 2. s. 154)

„Je to žolík jazyka.“¹⁶

(Ulrich Schmitz. 2002. *Eloquent Silence*. web (kap. 3.4.4))

Jev mlčení¹⁷ se řadí ve výzkumu neverbální komunikace (NK) k její podkategorii paralingvistiky¹⁸, pokud je do oblasti neverbální komunikace zahrnována (vedle gestiky, mimiky, posturiky, kineziky, haptiky, proxemiky a případně dalších kategorií neverbálních jevů¹⁹). Paralingvistika pod sebou shromažďuje jevy obecně označované jako přechodové mezi verbálními a neverbálními, jevy týkající se akustických charakteristik verbálních prostředků, a samy o sobě tak v některých teoriích stojí na pokraji výzkumu NK, nebo se v ní neobjevují.²⁰

„Mlčení, ticho (*silence*)²¹ v komunikaci jsou momenty, ve kterých ustala verbální komunikace“²² (Gendron 2011, 1), takto zní jedna velice obecná definice, která však pro začátek a pro úplnost

¹⁶ „It is the joker of language“

¹⁷ Výzkum mlčení jako svébytného fenoménu komunikace pramení jistě z obratu k výzkumu konkrétního užití jazyka v živé komunikaci a v souvislosti s tím i k výzkumu NK (viz Bruneau via Ephratt 2011, 2293), jiným podnětem může být rozvoj studia kulturních specifických v lidské komunikaci, interkulturní komunikace, která je čím dál více aktuální s rostoucí tendencí k multikulturalismu a globalizaci, a ve které se ukazuje také role mlčení v komunikaci jako kulturně podmíněná (viz také pozn. 12). V každém případě je mlčení, jak to dokládá množství různě zaměřených článků, také prostředkem komunikace, jehož studium však nelze přiřadit jedné disciplíně (Kivik 1998, 67), jde ale především o přístupy pragmatické a psychosociální, jak podotýká Švehlová (1994, 81). Komunikační hodnota mlčení byla ale známá již v antice, jak to dokládají četné fráze (přířlovy) dnes citované jako motta (např. již výše zmíněné „Qui tacet, consentire videtur“ (Kdo mlčí, zdá se, že souhlasí) nebo Ciceronovo „Cum tacet, clamant“ (Tím, že mlčí, křičí – tzn. mlčení může mluvit hlasitěji než slova))

¹⁸ Pozicí mlčení ve struktuře kategorií komunikačních (verbálních a neverbálních) prostředků se zabývá článek Ephrattové (2011). Obecně a velice zjednodušeně se však dá tvrdit, že pokud se komunikační mlčení do různých klasifikací neverbálních prostředků řeči dostalo, pak bylo typicky zařazováno do kategorie paralingvistické (Ephratt 2011, 2287).

¹⁹ Např. Křivohlavý (1988) vyděluje zvláště jako samostatnou skupinu neverbálních jevů ještě tzv. úpravu zevnějšku a životního prostředí, a samostatný soubor jevů tvoří také pohledy očí, které bychom mohli zařadit do mimiky.

Někdy se můžeme také setkat se skupinou jevů shromážděných pod název chronémika – neverbální prvky komunikace, které se vztahují k časovým charakteristikám verbálního projevu, např. rytmus a celkové časové rozpětí projevu, trvání atd. (viz např. Doubravová 2008, 124 nebo Kurzon 1998, 11). Mohli bychom tuto skupinu považovat za část širší skupiny paralingvistických prostředků, jelikož mají stále blízko k akustickým charakteristikám řeči; tomu nasvědčuje i zahrnování mlčení do chronemiky (viz Kurzon 1998, 11).

Ke shrnutí různých pojetí klasifikace NK (a vztahu k VK) viz článek Ephrattové (2011, 2287 – 2291).

²⁰ O paralingvistice se nezmiňuje např. Vávra (1990).

²¹ V české literatuře je jednoduché rozlišit nekomunikační *ticho* (ticho obecně jako jakákoli absence zvuku) a komunikační *mlčení* (absence artikulace), protože čeština má pro oba jevy odlišné pojmenování. V anglické literatuře je to trochu komplikovanější, protože angličtina má pro oba jevy homonymní lexém *silence*. Pokud je však dodržena důslednost, tak se *silence* rezervuje pro označení *ticha* (ale pořád nám

nejzákladnějšího popisu jevu stačí, ačkoli hned na první pohled zde vyvstává několik problémů. Co to znamená, že verbální komunikace ustala (*ceased*) (ustala na chvíli, nebo byla komunikace skončena úplně)? Pokud ustane na chvíli, na jak dlouho musí ustát, resp. jak dlouhé musí toto mlčení být, aby bylo považováno za mlčení a nesplývalo s pouhou pauzou? Nebo je pauza také druhem mlčení? Musí být během mlčení všechny akustické prostředky řeči nulové, jak by naznačoval pojem ticho, nebo se považuje za mlčení i to, když je prostor mezi verbálními prostředky vyplněn např. hezitačním zvukem? Atd. Pokusím se nyní popis mlčení jako komunikačního prostředku rozvést.

V interpersonální komunikaci hraje významnou roli především komunikace verbální, roli významnou v tom smyslu, že je to především verbální komunikace, kterou jako komunikanti vnímáme jako prostředek sdělení informací, dosažení našich cílů apod. Avšak běžně a společně s kódem verbálním se realizuje i kód neverbální, komunikace gesty (v širokém smyslu slova, zahrnující veškeré jevy NK výše zmíněné), ne už tak běžně si komunikaci neverbální ale uvědomujeme. Přitom je to právě NK, která podle některých teorií přenáší více než polovinu veškerého komunikovaného obsahu (viz např. Lepilová 1999, 108 a Vávra 1990, 44 – 45; viz také Ephratt 2011, 2286 – 2287).²³

A snad ještě méně jsme si jako komunikanti vědomi toho, že komunikujeme, i když mlčíme, že mlčení není přerušením komunikace, ale jejím pokračováním. „Podceňování“ komunikační hodnoty, významnosti a významovosti mlčení je dáno zřejmě tím, že mlčení chápeme většinou a pouze jako opak mluvení, což je jistě, ale také jen částečně, pravda, nikoli už však jako plnohodnotnou a k řeči (mluvení) komplementární formu komunikace. Mlčení a řeč jsou sice protiklady z hlediska zvukové realizace, a to je zřejmě pro nás jako komunikanty („logocentriky“) hlavní kritérium hodnocení jejich komunikační hodnoty, zároveň ale je třeba je chápat jako dva doplňující se prostředky, díky kterým je komunikace možná. Jedno druhým může být nahrazeno (někdy je lepší mlčet, než nesmyslně mluvit, a mlčení převádíme do slov, abychom ho interpretovali). Mlčení a řeč jsou na sobě závislé. Nejen že jedno druhému pomáhá vyniknout, řeč nevynikne na pozadí řeči a mlčení (ticho) nevynikne na pozadí mlčení (ticha), ale jedno bez druhého nemůže existovat. Jak píše Schmitz (2002, web (kap. 1)): „[...]

zůstává sloveso *silent* pro *mlčet*) a pro označení mlčení se užívají jiné termíny, např. *eloquent silence* (což by se dalo přeložit jako výmluvné, výřečné, nebo vypovídající mlčení, nebo významové mlčení), *non-articulation*, *not-speaking* aj.

²² „Silence refers to the moments during a conversation in which verbal communication has ceased.“

²³ Výsledky výzkumu zaměřeného tímto směrem se mohou podstatně lišit. Např. podle Lepilové a Vávry (viz zmíněné odkazy) asi 50% komunikovaného obsahu tvoří neverbální komunikace bez paralingvistických prostředků řeči, ty tvoří dalších asi 40% procent komunikovaného obsahu. Ve výsledku tedy verbální komunikace přenáší sotva 10% celkového množství informací. Avšak Ephrattová tvrdí, že verbální složky řeči tvoří až 35% komunikace a 65% tvoří chybějící zbytek celku.

jazyk a řeč nemohou existovat bez mlčení a ani mlčení nemůže existovat bez řeči [...] Mluvení a mlčení žijí v symbióze; jsou na sobě dialekticky závislé.²⁴

Zdá se to být paradoxní a kontraintuitivní, že něco (kód) bez výrazu (zvukové či grafické matérie) může být užito ke komunikaci, je možná dále také paradoxní, že je to právě mlčení, „na jehož pozadí“ teprve pro komunikanty vyniká vědomé, či nevědomé užití gestikulace a ostatních sémiotických prostředků, tedy primární mlčení dává vyniknout jinému „mlčícímu jazyku“ (Švehlová 1994, 81). Je však třeba dodat, že veškeré užití neverbální komunikační prostředky také pomáhají komunikantům vnímat mlčení jako významové, funkční a interpretovatelné. Ačkoli jeho užití a pochopení je kulturně proměnné, mlčení je pro lidskou komunikaci obecně stejně univerzální fenomén, jako je řeč (Kivik 1998, 67). Zde mlčení popíši obecně, odhlédnu od kulturních nuancí.²⁵

Mlčení má mnoho různorodých funkcí a významů, může, aniž bychom to třeba sami chtěli nebo si to uvědomovali, vypovídat např. o naší nechuti mluvit (o něčem, nebo s někým), nevědomosti, nervozitě a emocích vůbec, neschopnosti se rozhodnout atd. V užití mlčení jako komunikačního prostředku lze snadno přehlédnout pro úspěšnost komunikace významný rozdíl v tom, co si jako mluvčí myslíme, že mlčením komunikujeme, a jak je toto mlčení interpretováno adresátem (vnímají-li oba komunikanti mlčení jako prostředek komunikace). Může však také docházet k situaci, kdy mlčení jeden z komunikantů neužívá se záměrem jím něco komunikovat, tento záměr je mlčení však přisuzován jiným komunikantem. Je to právě jeho výrazová prázdnota a silná kontextová vázanost,

²⁴ „[...] there can be no language nor speech without silence, nor can there be silence without speech [...] Speaking and silence live in symbiosis; they are dialectically dependent on one another.“

²⁵ „Hodnota“ a interpretace mlčení je ale relativní a proměnlivá s charakterem kultury, jejíž součástí je i nastavení komunikačních norem (verbální a neverbální interakce). Jsou to často domorodé národy a kultury (např. australské a severoamerické), případně i vyspělé národy východní (např. Japonsko), které nevnímají delší mlčení v komunikaci jako negativní a komunikaci narušující, nevyvíjí se tlak na jeho zaplňování a akceptuje se jako normální část komunikace. Avšak za naprosto normální (snad až noremní?) se mlčení považuje u Finů, jak mnohé výklady narážející na kulturní odlišnosti neopomíjejí zmínit. Finové jsou údajně tak mlčliví, že tato skutečnost inspirovala i vznik vtipů, např. Jak zní finská varianta Griceovy konverzační maximy? Nemluv, nekomunikuj (viz Schmitz 2002, web (kap. 2.6)).

Naopak pro vyspělé západní kultury, městský život (např. obecně anglo-americký) je mlčení trapné, prosazuje se preference mlčení se vyhýbat, jakoby se neustálý hluk technologicky vyspělé civilizace musel odrážet i v samých lidských vztazích a komunikaci. Pro takovou společnost se ticho a mlčení (a vůbec tichý a uvolněnější způsob života) stává ohroženým fenoménem. Nejenom že lidé mají nedostatek uklidňujícího a meditativního ticha, způsob života je nutí stýkat se s lidmi a ticho vyplňovat mluvením, někdy na úkor smysluplnosti mluveného (viz Kivik 1998, 67). Ke kulturně podmíněné proměnlivosti charakteru mlčení v komunikaci viz např. monografii a články:

Nakane, Ikuko. 2007. Silence in Intercultural Communication: Perceptions and Performance.

Kivik, Piibi-Kai. 1998. What Silence Says: Communicative Style and Identity;

Ling, Wong Ngan. 2003. Communicative Functions and Meanings of Silence;

Mushin, Ilana a Rod Gardner. 2009. Silence is talk: Conversational silence in Australian Aboriginal talk-in-interaction;

Schmitz, Ulrich. 2002. Eloquent Silence (kap. 2.6).

která dává vzniknout množství různých významů, která komplikuje jeho užití a interpretovatelnost a interpretaci v konkrétním případě (resp. může snadno vést k dezinterpretaci), a která vůbec znemožňuje určení nějakého obecného, „slovníkového“ významu.

Interpretace, porozumění, přiřazení významu mlčení je složitý proces, který by se měl (nebo snad musí), jak už jsem naznačil výše, opírat o interpretaci užití NK a dále také o situační a jazykový kontext, přesněji řečeno o kontext (komunikační situaci se svou konfigurací psychologických a sociologických komunikačních faktorů) a ko-text (bezprostřední jazykový kontext) (Kurzon 1998, 19 a Kurzon 2010, 2276; viz také Dambská 2002, 22)).

Mlčení je málokdy samostatné, snad téměř nikdy, resp. vždy je doprovázeno jiným sémiotickým systémem. Je tedy úzce spjato jak s verbálním, tak neverbálním projevem, ale i s paraverbálním projevem. Podle Vaňkové (1996, 44) mohou nastat (zřídka) situace, kdy jako odpověď partnera máme pouze jeho mlčení a nic jiného, žádné výrazné neverbální chování, což nám ztěžuje interpretaci takové jeho odpovědi. Snad rozumím tomu, co Vaňková chápe jako nevýrazný neverbální projev, domnívám se však, že to není ani tak nevýraznost neverbálního chování, co nám ztěžuje interpretaci, jako spíše naše ne/schopnost toto chování interpretovat, neznalost významů jednotlivých znaků neverbálního chování. Podle Vaňkové (1996, 45 a srov. také Švehlová 1994, 83) však v takových případech, kdy neumíme z mlčení a neverbálního projevu interpretovat odpověď, aktivujeme náš komplex zkušeností s daným komunikantem a komunikací vůbec. V určitých případech, kdy je neverbální projev výrazný, neverbální chování (gesto, posunek atd.) přebírá úlohu primárního, relevantního, verbální výpověď nahrazujícího, znakového vyjádření (Vaňková 1996, 44).

Obecně tedy můžeme mluvit (vypůjčím-li si terminologii z článku Nekvapila a Müllerové o pauze (1986, 107)) o mlčení zaplněném a nezaplňeném, přičemž u mlčení (na rozdíl od pauzy) jde o zaplněnost nejen v případě paraverbálních prostředků řeči, ale i v tom případě, že je vyplněné neverbálními prostředky, a na rozdíl od pauzy bývá mlčení, jak je patrné z výše zmíněného, hlavně zaplněné (bereme-li tedy v úvahu i neverbální prostředky řeči, srov. Nekvapil a Müllerová 1986, 107).

Shrňme, že mlčení je „pragmaticky podmíněný komunikační fenomén“ (Švehlová 1994, 80), jeho porozumění závisí tedy na kontextu více než porozumění řečenému (výrazově nenulovému), neboli jeho význam vyplývá až z užití v konkrétním kontextu (Ennals 2007, 626). Jednoduše řečeno, při interpretaci mlčení hledáme to, co by bylo řečeno, kdyby se adresát vyjádřil verbálně.

2.1 Mlčení v sociální interakci

Ne každé mlčení je ale komunikačně významné a významové, resp. ne každé mlčení se odehrává v sociální interakci.

Mlčení může být jakékoli nemluvení, např. mlčení samotného, od společnosti izolovaného člověka, nebo mlčení spícího atd., tzn. něco, co bychom běžně nepovažovali za sociální interakci, spíše naopak za vyhýbání se jakékoli interakci, a co bychom spíše označili šířeji jako ticho. Podle Damské (2002, 14), bychom podrobněji mohli rozlišovat mlčení nevědomé (např. mlčení spícího člověka) a mlčení vědomé, ale neodehrávající se v interakci (např. ticho hlídače majáku). Mlčení vědomé je však především záležitostí sociální interakce.

Veškeré typologie mlčení, které jsou mi známé, se zabývají mlčením v nějaké formě sociální interakce. Řekl bych, že jako první krok je třeba rozlišit mlčení podle toho, je-li/není-li nahrazením jinak verbalizovatelného obsahu repliky, výpovědi (tedy mlčení jako výrazově nulově realizovaná replika). Tato distinkce je ovšem značně obecná a ne neproblematická, jak bude patrné z níže uvedených typologií. Nyní však jen zmíním, že např. Švehlová (1994, 80) rozlišuje mezi mlčením interakčním a sdělným. Interakční mlčení se sice odehrává v komunikaci, ale je to mlčení, které nestojí na místě mluvení, nemá sdělnou hodnotu, je to mlčení „spocívající ve vytváření zdařilé a zdvořilé (řeceno Levinasovými²⁶ slovy pohostinné) řečnické perspektivy, tedy ono jednoduché střídání replik a mlčení v dialogickém celku individu“, „ctnost interakce“, „je výsledkem racionálního rozhodnutí naslouchat druhému.“ Např. Damská (2002, 13) ale takovou formu „mlčení“ pořád považuje za ticho, nikoli mlčení.

A pak je tu mlčení sdělné (v terminologii Damské (2002, 14) by šlo o mlčení funkční), které má funkci verbalizovatelné repliky, mlčení, které stojí na místě mluvení. V takovém případě mluvíme obecně o komunikačně významném mlčení, které jako „absence řečového projevu specificky funguje v komunikaci, sděluje, je výsledkem nějaké (nezvnějšněné – nebo přesněji řečeno právě takto nulově zvnějšněné) komunikační či kognitivní aktivity [...] Mlčení je tu znakem“ a tedy něco znamená (Vaňková 1996, 31-32). Damská (2002, 15 a 22) píše, že „znakový charakter [...] přísluší mlčení chápanému jako [vědomé a komunikačně užité] zdržení se řeči [...]“, „[...] mlčení, které současně plní „jazykovou“ funkci sdělovat něco někomu, mlčení, o němž se říká, že je výmluvnější než slova, případně že zastupuje slovo.“

Mlčení je znakem, jehož výraz (označující) je nulová materiálnost, absence zvuku, „maximální implicitnost“, znakové mlčení je vůbec „nejnižší možnou mírou signalizace něčeho“ (Damská 2002,

²⁶ Emmanuel Lévinas (1906-1995) byl francouzský filosof, který se zabýval mimo jiné i filosofií dialogu.

17). Obsahem, významem (označovaným) je něco, co vyplývá ze zapojení mlčení do jazykového a situačního kontextu komunikace a z konfigurace komunikačních faktorů (vztahy účastníků, jejich zkušenosti a postoje, místo a čas komunikace atd.). Dodejme ještě, že je to znakový materiál zvláště zrádný, protože u něho tuto znakovost netušíme, nevidíme ho tedy jako komunikačně významné a významově proměnné (Kivik 1998, 71).

Skutečnost, že je mlčení komplementární k mluvení, mimo jiné znamená, že mluvčí má možnost volby svou repliku, výpověď (je-li mu dán podnět např. v podobě otázky) realizovat verbálně, nebo neverbálně (přesněji řečeno paraverbálně), přičemž volba komunikace mlčením se jeví ve většině případů, tam, kde mlčení není vyžadováno konvencí, jako příznaková; komunikačně významné a významové (a tedy jako znakové) se mlčení jeví tehdy, když čekáme mluvení, ale dostavuje se neočekávané mlčení (Dambská 2002, 16). Významové mlčení se podle Kurzona (1998, 25) nejčastěji realizuje v sekvenční dvojici otázka-odpověď, mlčenlivou odpovědí se porušuje norma verbální komunikace, zvláště je-li mlčení „nepřirozeně“ dlouhé. Takové mlčení může být chápáno jako řečový akt (viz Kurzon 1998, 25) (nebo nepřímý řečový akt (Schmitz 2002, web (kap. 2.4))), který může být jednoduše nepochopen, díky své silné kontextové zapojenosti a neexplicitnosti. Jeho nejednoznačnost je zdrojem toho, co bych nazval významovou excesivností.

Jak podotýká Ephrattová (2008, 1911), existuje několik odlišných kategorizací a typologií mlčení v sociální interakci, mlčení se dělí podle různých kritérií (z hlediska jeho funkcí, významů, formy atd.) a ani z hlediska např. funkce mlčení neexistují shodné typologie. Veškeré následující typologie jsou mi zprostředkovány článkem Kurzona (2007, 1673 – 1674), který je v rámci úvodu k vlastnímu jádru článku shrnuje, a také prostřednictvím článku Ephrattové (2011, 2293 – 2298).

Jedna typologie (pravděpodobně první komplexní, viz Ephratt (2011, 2294)) pochází od Thomase J. Bruneaua (1973), který mlčení dělí podle formy, tj. podle časového průběhu. Na základě tohoto kritéria stanovuje tyto typy mlčení:

1) psychologické (psychological), které má velice krátké trvání a obecně má charakter komunikaci zpomalujícího nebo verbální komunikaci narušujícího prostředku; v konkrétních případech může mít podobu hezitačního zvuku, zpomalení tempa mluvení, aby mluvčí adresátovi poskytl více času k zpracování informace, sebe-opravy, zadrhávání se, opakování se, nedokončení výpovědi.

Ephrattová (2011, 2293) podotýká, že tyto prostředky (tento typ mlčení) nejsou ve své podstatě prostředky komunikace (s významem sobě vlastním), ale spíše případy „poruchy“ komunikace.

2) interakční (interactive), které je zpravidla delší než psychologické, ale často s ním splývá, vztahuje se však k interpersonálním vztahům a je úzce vázáno na povahu procesu komunikace a vliv tu má také správné střídání mluvčích; zde se řadí např. mlčení jako prostor pro zpracování a dekodování sdělení, mlčení jako uplatnění moci, kontroly nad druhým, mlčení jako reakce na silné emoční podněty, mlčení jako zachování osobního prostoru atd.

3) sociokulturní (sociocultural), které odráží společenské a kulturní zvyky vztahující se k pravidlům o nemluvení, a zdá se, že podmiňuje a ovlivňuje užití předchozích dvou typů, jelikož zde můžeme řadit např. mlčení ve vztahu nadřízený a podřízený, ale typičtěji mlčení dané pravidly instituce – nemocnice, knihovna, soudní síň atd.

Další typologie pochází od Vernona J. Jensena (1973) a vychází z komunikačních funkcí mlčení. Tyto funkce se ovšem týkají mlčení v jakékoli sociální interakci, nikoli úzce každodenní konverzace (viz. další typologie). Jsou to tyto:

1) „spojující“ (linking), která vyjadřuje schopnost mlčení lidi spojovat, sblížovat, nebo naopak jejich vztahy přerušovat (např. minuty ticha, mlčení při modlitbě, mlčení tolerující opoziční názory atd.);

2) „ovlivňující“ (affecting) funkce mlčení je podobně jako u předchozího typu schopná působit pozitivně, nebo negativně, neboť se uplatňuje, vyjadřuje-li toto mlčení lhostejnost, chladnost, ignoraci, nebo nějaké klidné období než se znovunaváže komunikace;

3) „odhalující“ (revelational) funkci má mlčení, které se může snažit něco skrýt, ale naopak (paradoxně) ještě více odhaluje, např. signalizuje nevědomost adresáta, který mlčí po položené otázce, může jí také o mlčení svědka soudu, jako odhalení absence důkazu;

4) „úsudkovou“ (judgmental) funkci má mlčení, jímž se vyjadřuje ne/souhlas, ne/přízeň s předchozím řečeným a patří sem také mlčení jako přiznání se, nebo protest mlčením;

5) „aktivující“ (activating) funkce mlčení znamená, že mluvčí mlčí před tím, než promluví, a tuto dobu využívá k přípravě řeči.

Typologie Richarda L. Johannesena je založena na kontextu užití mlčení. V kontextu účelové a každodenní komunikace však dále nabízí dvacet možných významů mlčení v tomto kontextu. Mlčení se může odehrávat v těchto kontextech:

1) v lidských myšlenkových procesech a kulturním vývoji

2) v politickém a občanském životě

3) v patologickém prostředí (tzn. týkající se poradenství a psychoterapií)

4) v účelové, každodenní interpersonální komunikaci – v tomto kontextu se může objevit mlčení s těmito významy:

- 4.1) Osoba není dostatečně informovaná, aby se k tématu vyjádřila
- 4.2) Osoba necítí potřebu mluvit
- 4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct
- 4.4) Mlčení osoby jen odráží její tempo přemýšlení
- 4.5) Osoba se ze strachu vyhýbá mluvení na kontroverzní, či citlivé téma
- 4.6) Osoba vyjadřuje souhlas
- 4.7) Osoba vyjadřuje nesouhlas
- 4.8) Osoba pochybuje, nebo je nerozhodná
- 4.9) Osoba se nudí
- 4.10) Osoba si není jistá tím, co jiná osoba řečeným myslí
- 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi
- 4.12) Osoba je namyšlená a nezdvořilá
- 4.13) Osoba vylučuje jinou z komunikace a takto ji trestá
- 4.14) Mlčení osoby je známkou její charakteristické poruchy
- 4.15) Osoba se nedokáže vyjádřit, přestože by chtěla (možná vlivem povahy tématu, jelikož se o něm špatně mluví a lépe se „o něm cítí“)
- 4.16) Osoba mlčí, protože má starosti, aby mluvením jinou osobu nezranila
- 4.17) Osoba je zamyšlená nebo se zabývá jinými záležitostmi
- 4.18) Osoba užívá mlčení k posílení vlastní izolace, nezávislosti, nebo pocitu unikátnosti
- 4.19) Osoba je uražená a nahněvaná
- 4.20) Mlčení osoby vyjadřuje empatickou komunikaci, sdílené porozumění a náladu

Kurzon (2007) sám prezentuje typologii mlčení podle různých podob sociální interakce, nikoli podle významu mlčení, ale podle „podmínek, ve kterých mlčení může v dyadické komunikaci nebo komunikaci o více členech něco znamenat“²⁷ (Kurzon 2007, 1675). Jinými slovy, mlčení je rozlišováno na základě různých konfigurací faktorů ovlivňujících podobu a význam mlčení (viz níže).

1) Konverzační mlčení mě zajímá v této práci především (možná výhradně) a jeho charakteristika odpovídá tomu, co jsme psali již výše - může být považováno za řečový akt, který má nejčastěji podobu odpovědi na otázku (v dyadické komunikaci) a u kterého nevíme, jak by vypadal, byl-li by verbalizován, přičemž ho do slov převádíme a interpretujeme pomocí modálních sloves. Jiným případem tohoto typu mlčení může být signalizace neúčastnění se, „stáhnutí se“ z komunikace (Kurzon 2007, 1676 – 1677). Podle Ephrattové (2011, 2298) sem patří i případy psychologického mlčení, které vydělil Bruneau (viz výše).

Jednotlivé možné významy vyčíslil Johannesen (viz výše), avšak měli bychom brát v úvahu určité faktory a jejich konstelace, které mohou mít vliv na určení významu mlčení. Tyto faktory představil Kurzon a k nim se ještě vrátíme po enumeraci typů mlčení.

2) Textové mlčení se týká situace, v níž osoba mlčí, protože se věnuje četbě textu. Jelikož má jít o sociální interakci, případy jako četba o samotě např. doma nepřipadají v úvahu. Podle mého názoru svým způsobem na hraně sociální interakce stojí Kurzonův příklad s četbou v knihovně, kde je obvykle přítomno více mlčících lidí, ale je otázka do jaké míry vstupují do interakce, bereme-li v úvahu i takové případy, kdy jeden u druhého vidí, co čte, a tento text může být oběma znám. Snahu o vyhnutí se interakci naznačuje i Kurzonovo tvrzení, že čtenáři se obvykle snaží být co nejvíce o samotě a ne-přítomni. Započetí interakce ale může být jednoduché, např. vstupem rušivého podnětu.

Typičtější případy textového mlčení se sice odehrávají v institucionálním prostředí, jsou však charakteristické tím, že v nich figuruje skupina mlčících soustředěná kolem jednoho textu (např. žáci v učebně, věřící při bohoslužbě), skupina za tímto účelem seskupená a sjednocená jako v podstatě jeden celistvý komunikant s neustále přítomným komunikačním protějškem (podle uvedených příkladů jimi jsou učitel, farář).

Všem případům textového mlčení je společné to, že se nepovažují za řečové akty. Zdá se také, že všem případům je společné i to, že mlčení je externího charakteru, je na „komunikanty“ uvrženo zvenčí nějakými sociálními pravidly, normami, konvencemi, což je dáno institucionálním prostředím (Kurzon 2007, 1679 – 1681).

²⁷ „[...] the circumstances in which silence may be meaningful within dyadic or multi-party interaction.“

3) Situační mlčení je blízké textovému (a sociokulturnímu mlčení v terminologii Bruneaua, viz výše), je také charakteristické seskupením lidí a (stejným) institucionálním prostředím (kostel, knihovna, škola, ale také soud, vězení, nemocnice...) a externími zdroji mlčení, nejde zde však o koncentraci kolem textu. Typickým případem situačního mlčení je ceremoniál u nás známý jako minuta ticha, při kterém má mlčení význam uctění památky (Kurzon 2007, 1681 – 1684).

4) Tematické mlčení je jeden z případů, kdy je označení mlčení užito metaforicky, lze-li ho za případ mlčení vůbec považovat. Je možné ho nazvat také implicitním mlčením (oproti ostatním případům explicitního mlčení). Jde o případ mlčení, při kterém mluvčí nemlčí, vydává artikulovaný zvuk, ale mlčí o určitém tématu, obsahu, předmětu komunikace, nevyjadřuje se k tomuto tématu (např. ho ignoruje), které je většinou iniciované jiným komunikantem, např. v podobě otázky. Nelze ho také ani časově charakterizovat, na rozdíl od ostatních typů.²⁸

Tematické mlčení se může jevit jako neochota odpovědět na otázku, může jít však o dva různé případy (např. neochota vyjádřit se manifestovaná odpovědí „Bez komentáře.“ není případem tematického mlčení). Tematické mlčení má blízko k mlčení konverzačnímu, neboť se nejčastěji vyskytuje právě v tomto kontextu a dalo by se podobně převést do modální podoby (např. „Nechci se k tomu vyjadřovat“). Typicky tento typ mlčení vniká do řeči politiků, kteří se zdráhají z politických důvodů o určitých tématech zmiňovat (Kurzon 2007, 1677 – 1679 a 1684).

O tematickém mlčení se zmiňuje i Damská (2002, 14), konkrétně mluví o obsahovém aspektu vědomě užitého mlčení. Z jejího výkladu (Damská 2002, 24) lze také vyvodit, že na některé případy tohoto obsahového aspektu mlčení má vliv ekonomie řeči, neboť lze mlčet o tom, co je pro danou komunikaci redundantní a/nebo je obsahem intersubjektivního souboru zkušeností. Vliv tu má také požadavek praktičnosti komunikace.

Vraťme se nyní konečně ještě k výše avizovaným faktorům (Kurzon 2007, 1675 – 1676), které by se měly brát v úvahu, posuzujeme-li v daném komunikačním kontextu. Tyto faktory fungují pokaždé ve specifické konstelaci a napříč všemi typy, tzn. každý konkrétní případ mlčení je podnícen různou konfigurací těchto faktorů.

- Počet komunikantů aktivně účastnících se komunikace – jde-li o komunikaci dyadickou, případně dyadickou s jinými neaktivními členy, pozorovateli, nebo komunikaci o více členech, případně s publikem.

²⁸ Čas, fyzikální měřitelnost mlčení, může být považována za hlavní kritérium tohoto, zdali něco považovat za příklad mlčení, nebo ne (resp. mlčení v primárním smyslu a metaforickém). Netýká se to jen rozlišování mlčení tematického od ostatních, ale i mlčení a různých případů jazykové nuly, např. typicky elipsy.

- Podoba nevyřčeného „textu“ – může jít o větu, nebo celou výpověď, diskurz, přičemž tento nevyřčený „text“ může a nemusí být znám (např. rozdíl dialogu mezi vyslychajícím a vyslychaným a žákem a učitelem)
- Mlčení je intencionální, nebo neintencionální (přičemž existují případy přechodové, nejednoznačné).

Do jisté míry tato distinkce odpovídá dvěma aspektům mlčení, které zmiňuje Vaňková (1996, 15 – 16; 2007, 106). Aspekt gnozeologický, kognitivní (neboli neschopnost něco sdělit, vyjádřit) a aspekt komunikační (neboli vědomé, dobrovolné rozhodnutí nevyjadřovat se); řečeno jinak „neřeknu to a neřeknu ti to“, přičemž Vaňková (1996, 17) neopomíjí připomenout, že v mnoha konkrétních případech výskytu mlčení oba aspekty lze těžko rozlišovat.

- Rozdíl mezi (psychologickou) přítomností a ne-přítomností mlčící osoby – mlčení může být signálem „stáhnutí“ se z konverzace, komunikant nechce být součástí interakce.
- Co je zdrojem mlčení – samotná mlčící osoba se svobodně rozhodla mlčet (interní mlčení), nebo něco (někdo) zvenčí „ukládá“ komunikantovi povinnost mlčet (externí mlčení) – tento faktor je ale úzce vázán na ne/intencionálnost mlčení

Typologii mlčení nabízí také Ephrattová (2008), která mluví o funkcích mlčení a ztotožňuje je s funkcemi Jakobsonova komunikačního modelu. V jejím pojetí však nejde jen o mlčení jako např. nulově realizované repliky, ale spíše šířeji o různé případy jazykových nul a metaforických mlčení (viz níže).

1) Referenční funkci (odkazování k předmětům a jejich stavům) plní mlčení především v případě nulového znaku, nulového morfému (hrad θ X hrady); dalšími případy jsou např. pasivní větná konstrukce s nevyjádřeným (nulovým) agensem, protože je všeobecně znám, elidovaná odpověď na otázku, případně úplně nulově realizovaná odpověď např. na otázku „*Chce někdo něco dodat nebo se na něco zeptat?*“, kdy odpověď mlčením odkazuje k jinak verbalizovatelné replice „*Ne, nechci.*“ (Ephratt 2008, 1914 – 1915).

2) Emotivní funkce (vyjádření postoje, emoce k předmětu) je u mlčení zvláště výrazná, každý, kdo se mlčením zabývá, si uvědomuje schopnost mlčení vyjádřit postoj, zvláště emočně zabarvený. Tuto funkci mlčení plní v případech jako je pohřeb atd., ačkoli je toto mlčení institucionálně „nařízené“, může být považováno za vyjádření smutku a empatie se ztrátou blízkého (Ephratt 2008, 1916 – 1917).

3) Konativní funkce (aktivizace adresáta) mlčení má také více podob. První z nich se týká organizace střídání mluvčích a mlčení je jeden ze způsobů, jak vyzvat určitého komunikanta,

aby převzal roli dalšího mluvčího, případně je prostorem, ve kterém probíhá výběr dalšího mluvčího.

Konativní funkce mlčení je také výsledkem, realizací určitého řečového aktu, jeho ilokučního rozměru, např. hrozby („*Jestli to uděláš, už s tebou nepromluvíím.*“), nebo slibu („*Jestli mi pomůžeš, nikomu o tom neřeknu.*“). Švehlová (1994, 82) se v tomto ohledu zmiňuje o trestající funkci mlčení, která je však podle ní specifická pro mlčení a není funkcí jazyka.

Zvláštním případem mlčení jako řečového aktu s konativní funkcí je mlčení jako přiznání (viny), případně jako vyjádření souhlasu. Konativní funkci mlčení lze také shledat v odpovědi na řečnickou otázku, která aktivizuje adresáta, od něhož se ale neočekává, že verbálně odpoví, na otázku (si) odpovídá mlčením (Ephratt 2008, 1919 – 1922).

4) Fatická funkce (navazování, udržování, přerušování komunikace, „práce na vztazích“) mlčení spočívá v tom, co lze nazvat nejvyšší možnou mírou porozumění, kdy není třeba nic říkat a vyjadřovat, fatické mlčení komunikanty sblíží a je nejvyšší možnou mírou sounáležitosti (Ephratt 2008, 1924). Ephrattová se o tom sice nezmiňuje, domnívám se však, že fatickou funkci plní i takové mlčení, které se odehrává při institucionalizovaných aktech (např. výše zmíněný pohřeb, případně rituály nazvané minuty ticha, kde je mlčení vyjádřením porozumění, emocionální spojitosti).

5) Poetická funkce (zaměření na sdělení samo, aby lépe znělo) mlčení se stejně jako u verbálního sdělení váže především na slovesné umění. Mnoho z básní o mlčení mluví, ale aby samo mlčení mělo poetickou funkci, musí být inkorporováno do díla vedle slov. Může mít podobu různých, poeticky využitých jazykových nul, nebo speciálních uměleckých prostředků – nulové morfémy, elipsy, cézury, aposiopese, celé verše realizované graficky, představující však mlčení (viz Ephratt 2008, 1925). Z vlastních příkladů zmiňme např. verše Antonína Sovy (Pak, když mne uzdravila, / pak ... nepřišla vícekrát)²⁹ a verše písně Voskovce a Wericha (Řek ten veřejně / řek / Řek je všech válek dalek).³⁰ Srov. také báseň Christiana Morgensterna Noční rybí zpěv³¹, která nemá vůbec podobu jazykového kódu (alespoň ne toho lidského).

6) metajazyková funkce (ověření, že komunikanti si rozumějí, užívají téhož kódu) mlčení je vázána, jak píše Ephrattová (2008, 1926 – 1927) např. na komunikační události, kdy se jeden

²⁹ Sova, Antonín. 1959. *Ještě jednou se vrátíme*. Praha: ČS spisovatel.

³⁰ Voskovec, Jiří a Werich, Jan. Web. Dostupné z: <http://www.karaoketexty.cz/texty-pisni/werich-jan/trojsky-kun-101333>.

³¹ Morgenstern, Christian. Web. Dostupné z: http://images.slideplayer.cz/8/2028728/slides/slide_11.jpg.

komunikant ptá druhého jazykem, který je adresátovi otázky cizí. Odpověď, která nejspíše bude následovat, je mlčení s metalingvistickým významem „*Já vám nerozumím.*“ Nemusíme však chodit příliš daleko a i v každodenní komunikaci se může stát, že jeden komunikant bude reagovat mlčením, než ho verbalizuje v podobě „*Jak to myslíš?*“ nebo než původní mluvčí znovu přebere slovo a svou repliku dovysvětlí.

Jinou podobu má metalingvistická funkce v případech, které by se daly verbalizovat jako např. „*Slovy se to nedá popsat.*“ Mlčení tu má povahu metaforickou a funkci metalingvistickou, neboť poukazuje na neschopnost (nefunkčnost) verbálního kódu vyjádřit dané komunikantovy postoje (viz Ephratt 2008, 1928).

Ještě poznámka k mlčení jako metafoře (viz Kurzon 2009, 255 – 263 a Kurzon 2011, 2275 – 2277). Označíme-li nějaký jev jako metaforické mlčení, vzniká otázka hranic toho, co všechno můžeme nazvat mlčením. Určitou hranici, pevnou a objektivně danou, mezi tím, co je a není mlčení v primárním slova smyslu, nabízí čas, resp. fyzikální měřitelnost trvání mlčení. Na základě tohoto kritéria by tedy něco jako tematické mlčení nemělo být mlčením a mlčením by neměly být označovány ani různé případy elips nebo jiných vynechání části struktury jazykové jednotky (Kurzon (2009, 261 – 262) např. uvádí také pasivní větné konstrukce s vynecháním původce činnosti, agense). Rozdíl mezi konverzačním (a primárním) mlčením a elipsou spočívá také v tom, že u mlčení není jasné, co by na jeho místě stálo, bylo-li by to vysloveno (ačkoli možnosti k doplnění mohou být značně omezené, např. ano-ne), naopak elipsu je možno, jsme-li kompetentní mluvčí daného jazyka, doplnit snadno podle jazykového kontextu a formy konstrukce (Kurzon 2011, 2275). Přivádíme-li tedy např. elipsu a nemetaforické mlčení dohromady, měli bychom správně mluvit o širším souboru jevů hyperonymicky pojmenovaných jako jazykové nuly³², kde by elipsa a nemetaforické mlčení byly různé manifestace této nuly.

2.2 Mlčení a pauza

Není naším cílem zde podrobně rozebírat, charakterizovat a klasifikovat pauzy na základě jejich časových a významových charakteristik, k tomu viz. např. Nekvapil a Müllerová (1986). Pauzu budu považovat spíše za jednu z manifestací mlčení. Navíc je zřejmé, že terminologické názvy různých typů pauz a jejich funkce (podle článků Nekvapila a Müllerové (186 a 1988)) mohou odpovídat označením typů mlčení, resp. lze si jednoduše představit, že místo určitého typu pauzy mluvíme o mlčení, jejich funkce je v podstatě totožná, jde tu jen o rozdíl v časovém průběhu (viz Nekvapil a Müllerová 1986,

³² O různých podobách jazykové nuly poutavě a z různých hledisek pojednává Dan Faltýnek v publikaci Součet s nulou (2014).

109 – 112). Navíc i pauzu můžeme vnímat jako znak a označit je za záměrné, či nezáměrné (a jejich užití a význam závisí také na typu komunikační události (viz Nekvapil a Müllerová 1988, 202 – 203).

Podle Nekvapila a Müllerové (1988, 206) může mít pauza (stejně jako mlčení) také formu repliky, verbální výpověď je nahrazena pauzou – pauza, která má komunikativní význam, komunikativní funkci (viz taky Vaňková 1996, 39). Zdá se však, a souhlasím v tom s Vaňkovou (viz 1996, 39-40), že zde nejde ani tak o pauzu, jako spíše o repliku realizovanou mlčením, protože se zde jednoduše nepřerušuje proud řeči ani jednoho z mluvčích (což je charakteristický rys pauzy), samotná replika je i „započata“ a „ukončena“ mlčením a tvoří plnohodnotnou reakci znakové povahy na verbální repliky druhého komunikanta, jde o významové mlčení.

Považujeme-li mlčení za jakoukoli absenci artikulovaného zvuku v komunikaci, splývá nám mlčení s určitým významem (znakové mlčení) s pouhou pauzou. Pauza však bývá považována za neznakové, nekomunikativní mlčení uplatňované v proudu řeči (viz např. Ephratt 2008, 1911), ať už je jí užito z fyziologické potřeby nadechnout se, nebo jako úmyslně užitého prostředku přehlednější segmentace řeči, např. z důvodu zvýraznění určité informace, nebo poskytnutí prostoru pro adresátovo sledování a pochopení projevu, případně jinak; pauzy v podstatě také mohou jednoduše fungovat jako protějšek interpunkce v psaném projevu. Damská (2002, 20) píše, že pauzy by se neměly nazývat mlčením, protože „nepřestává mluvit ten, kdo odděluje věty a výrazy. Teprve když udělá významovou pauzu, tzn. když umlkne tím, že se zdrží vyslovit jistá slova či se zřekne dalšího mluvení, jeho mlčení je významovou jednotkou řeči anebo také svébytnou mluvou.“

Vaňková (1996, 37-38) také podotýká, že pauza může značit citové vzrušení mluvčího, a to i v případě její speciální podoby, aposiopese. Mohli bychom však namítnout, že v určitých případech může aposiopese znamenat přechod k mlčení, zvláště nenásleduje ji další verbální projev. Ať už jde o typickou pauzu či aposiopesi, vzniká otázka po časové hranici mezi tím, co lze ještě označit za pauzu a co už je spíše mlčením, existuje-li vůbec taková hranice, jelikož např. Hoffmannová a Müllerová (1994, 33) tvrdí, že přechod od pauzy k mlčení je těžko rozlišitelný, hranice mezi nimi je relativní.

K tomuto problému se vyjadřuje např. Lepilová (1999, 110), která tvrdí, že za pauzu považujeme přerušení trvající do dvou sekund, delší ticho pak považujeme za mlčení (není však jasné, jak k takovému výsledku dochází). Kurzon (2009, 256) zmiňuje, že pauza trvá okolo půl vteřiny, mluvíme-li o době trvající vteřin několik, máme na mysli již mlčení.

Podrobnější odpověď, jejíž hlavní myšlenku shrneme, přichází od Jeffersonové (1989). Zdá se, že v konverzaci existuje také univerzální fenomén (i když méně systémový než jiné univerzálie, jako např. pozdrav jako odpověď na pozdrav) týkající se pauz (mlčení), totiž že statisticky nejčastěji se

v konverzaci objevuje přibližně jednovteřinové (konkrétněji 0,9 – 1,2 vteřin trvajících) mlčení, a to mezi replikami i uvnitř nich. Sousední časová rozpětí mlčení jsou signifikantně méně frekventovanější (< 0,9 a > 1,2). Tato univerzálie se zároveň vztahuje ke skutečnosti, že toto přibližně jednovteřinové mlčení je tzv. maximální tolerované mlčení, tzn. komunikant obvykle mlčí maximálně přibližně jednu vteřinu, po které je jeho mlčení vnímáno jako nějakým způsobem „podezřelé“ a po kterém nastupuje snaha nějakým způsobem toto mlčení terminovat – nějakou činností, znovu mluvením nebo hezitačním zvukem (buď ze strany stejného komunikanta, nebo jiného). Jinými slovy mlčení o jedné vteřině je maximální doba, která je tolerovaná jako normální a po které se vyvine další činnost. Délka mlčení je samozřejmě proměnlivá vlivem tempa konverzace, kognitivní náročnosti komunikace, vlivem působení jiné, současně provozované činnosti a dalších faktorů. Platí však, že čím delší mlčení je, tím je podezřelejší.

V praktické části při kvalitativní analýze materiálu (policejního výslechu) se budu orientovat podle této přibližně jednovteřinové hranice, podle které budu hodnotit určité fáze ticha jako pauzu, nebo mlčení.

2.3 Sémiotické poznámky k mlčení

Mluvíme-li o mlčení jako znaku, vede nás to alespoň ke krátkému pojednání o sémiotickém přístupu k charakteru mlčení. Z hlediska sémiotiky je mlčení (bilaterálním) znakem, který má ve všech případech nulový výraz (nulové označující). Případy mlčení jako znaku se však mohou lišit z toho hlediska, zdali mlčení má, nebo nemá obsah (označované), resp. jeho obsah je nenulový, nebo nulový.

Podle Kurzona (1998, 7 a 8) mlčení (nulový výraz) má (nenulový) obsah, tzn. má význam, který se také dá převést do slov (např. *Nechci to říct., Nesmím to říct.*), pokud je toto mlčení intencionální. Doslova říká: „Aby mlčení mělo význam v lingvistickém smyslu, musí mít mluvčí intenci – a proto nulové označující má vyslovitelné označované, význam vyjádřitelný slovy“³³ (Kurzon 1998, 8).

Kurzon (tamtéž) píše, že intencionální mlčení má tento obsah (označované) přiřazený nepřírodně (non-natural), konvenčně (resp. význam v lingvistickém smyslu pro něho znamená význam takto přiřazený). To tedy znamená, že intencionální mlčení je jazykovým znakem podobným většině ostatních jazykových znaků systému v tom smyslu, že vztah výrazu a obsahu intencionálního mlčení jako znaku je symbolického charakteru.

³³ „For silence to have a meaning in the linguistic sense, the speaker must have an intention – hence a zero signifier has an utterable signified, a meaning that may be expressed in words“ (Kurzon 1997, 8).

Podle Kurzona (1998, 7 – 8) ale existuje také takové znakové mlčení, které má nejen nulový výraz, ale může mít nulový i obsah. Kurzon píše: „[...] nacházíme i případy mlčení, nulového označujícího, [...] které také může mít nulové označované [...] adresátovo mlčení postrádá intenci“³⁴ a dále pokračuje „[...] když za mluvčího chování není žádná intence, označujeme toto mlčení jako neintencionální, a proto z lingvistického hlediska bez významu. Avšak má význam v širším slova smyslu, podobně jako v tvrzení „rudé nebe v noci znamená, že zítra bude pěkně“.³⁵

Z toho vyvozuju, že podle Kurzona by to tedy znamenalo, že neintencionální mlčení nemá (lingvistický) obsah (má nulové označované), protože není symbolické povahy. Jeví se tedy naopak spíše jako indexikální. Znamená to ale, že takové mlčení nemá obsah (že označované je nulové)? Index jako znak má svůj výraz i obsah, jejich spojení je jen méně konvenční a více přirozené. Navíc jazyk jako systém znaků obsahuje i znaky indexikální povahy (i když v menším množství). Kurzon se zde navíc nezmiňuje o převoditelnosti obsahu neintencionálního mlčení do slov, ale i u takového mlčení lze jeho obsah (označované) verbalizovat (např. *Nedokážu to říct (pojmenovat), i když bych chtěl., Nemůžu mluvit, protože jsem přemožen emocemi.*), a tím mu přiřadit označované stejně konvenčně jako u mlčení intencionálního. Nakonec se tedy mlčení neintencionální jeví stejně symbolické jako mlčení intencionální. Domnívám se, že absence obsahu (označovaného) v mlčení jako znaku nespočívá v rozdělení mlčení na ne/intencionální, ale v tom, odehrává-li se v sociální interakci, nebo ne. Chápeme-li mlčení jako jeden z prostředků komunikace, přisuzujeme mu význam, procesem semiózy z něho také vytváříme znak, kdežto odehrává-li se mlčení mimo komunikaci, význam mu přiřazovat nebudeme a nebudeme ho chápat jako znakové, myslím si tedy, že znakové mlčení jako jednota nulového výrazu a nulového obsahu neexistuje.

Kurzon se však dále v knize (1998, 23) vyjadřuje trochu jinak. Nyní explicitně odkazuje na Peirceovskou triádu symbol, index a ikón a píše, že za symbol považuje mlčení pouze jako slovo označující jev, protože je to slovo jako každé jiné s konvenčně přiřazeným významem. Za indexikální pak považuje jev mlčení, podle Kurzona jde u mlčení specificky o symptom toho, vztahuje-li se mlčení k chování intencionálnímu, nebo neintencionálnímu. Ikoničnost mlčení zde můžeme ponechat stranou.³⁶

³⁴ „[...] we do find instances of silence, a zero signifier, [...] which may have a zero signified as well [...] the silent addressee lacks intention in his or her silence“ (Kurzon 1998, 7-8).

³⁵ „[...] when the speaker has no intention behind his or her behaviour, we may refer to this silence as unintentional and therefore as linguistically meaningless. It is, however, meaningful in a more general sense as in the expression „red sky at night means a nice day tomorrow“ (Kurzon 1998, 8).

³⁶ Viz také článek Ephrattové (2011, 2289 a 2298 – 2305), která se vyjadřuje k mlčení z hlediska Peircova triadického členění znaku ve vztahu k parajazykovým, jazykovým a mimojazykovým charakteristikám mlčení.

O symptomatickosti mlčení se zmiňuje také Dambská (2002, 16 a 20). Její pojetí mlčení jako vědomého se zdržení řeči (ať už v interakci, nebo naopak jako odmítnutí interakce) je charakterem symptomatické. Nijak se tedy její pojetí nevyklučuje s výše zmíněným Kurzonovým, jelikož mlčení jako vědomé zdržení se řeči může být intencionální i neintencionální. Nemusí se však vždy jednat o mlčení jako znak specificky užitý ke komunikaci, ale o „mlčení široce chápané jako nemluvení“, tedy spíše jako ticho, jelikož se může jednat o lékařské vyhodnocení nemluvení jako symptomu nervové poruchy, znaku nemoci vzniklé poškozením nervové soustavy.

Dambská (2002, 20) dále také vidí užití mlčení v podobě signálu. „[...] mlčení může být též signálem, dokonce arbitrárním, pokud se vyskytuje jako jednotka jistého kódu. Například pokud se v náboženském obřadu mlčení objevuje po určitých slovech modlitby a upozorňuje tak, že zde nastal ústřední okamžik mystéria [...] normuje způsob, jímž se mají účastníci obřadu chovat.“

Z hlediska sémiotiky lze mlčení jako znak popsat i jako jednotu syntaktické, sémantické a pragmatické dimenze (jako to lze u jazykových, výrazově nenulových znaků) a tím zároveň poukázat na jeden z přístupů k funkcím (významům) mlčení, tyto dimenze se stávají funkcemi mlčení, ačkoli velice obecnými, nabízejícími prostor pro podrobnější dělení v každé ze tří dimenzí, avšak dále ilustrujícími vztah mlčení a mluvení jako protikladných i na sobě závislých fenoménu (opírám se zde o poznámky především Schmitze (2002, kap. 3.4)).

Z hlediska syntaktiky, která obecně vyjadřuje vztahy mezi znaky, je mlčení buď znakem, kterým komunikace pokračuje, nebo prostředkem, kterým se verbální komunikace přerušuje, čímž se strukturují, vymezují jednotlivé verbální jednotky (znaky) a napomáhá ulehčení pochopení komunikovaného obsahu (příčemž nevyklučuje se zde interpretace takového mlčení jako znakového, je-li toto mlčení delší, většinou se však jedná spíše mlčení ve smyslu pauzy; ekvivalentem v psaném projevu je pak interpunkce). Syntakticky tedy mlčení (především v podobě pauzy) zajišťuje, aby řeč fungovala (nebo vůbec existovala), aby nebyla „pouze nepřetržitý a vnitřně nespojitý blábol“ (Dambská 2002, 20).

Z hlediska sémantiky (vztahu znaku a objektu) je mlčení znakem, který má (musí mít) význam. Mlčení jako znak bez výrazu postrádá jednoznačnější určení vztahu k objektu, jeho obsahu, teoreticky může znamenat cokoli (pozitivního i negativního), proto je jeho význam úzce vázaný na syntaktiku a pragmatiku (ko-text a kontext). Ze sémantického hlediska se výrazová prázdnota mlčení jeví jako negativum – přímo nám neřekne nic a vyžaduje složitý interpretační proces.

Z hlediska pragmatiky je ale mlčení jako výrazově prázdny znak zvláště vhodný jako strategický prostředek komunikace. Komunikace, dialog vlastně mlčením začíná alespoň pro jednoho

z komunikačních partnerů, „[...] jako první bod komunikační strategie [...] je třeba zvolit jednu ze dvou možností: buď mluvení, anebo mlčení“ (Vaňková 1996, 8). Specifickou složkou strategie je však proto, že v něm lze skrýt pravé záměry a cíle (Vaňková 1996, 52 a 56), jelikož velice těžko z neartikulovaného rekonstruujeme pravý záměr, a proto lze mlčení užít např. k manipulaci, „ten, kdo v rozhovoru mlčí, jako by manifestoval svou převahu, tázavý pohled nebo mlčenlivé vyčkávání může psychicky slabšího komunikanta znejistit a během rozhovoru vtlačovat do stále submisivnější role. Fakt, že ten druhý na jeho mluvení reaguje mlčením (s tázavým pohledem nebo nehybnou tváří), jako by ho nutil k stále další řeči (příp. k tomu, aby říkal i to, co vlastně říci nechce: k zbytečným omlouvám, sebeodhalování, prozrazování svých i cizích tajemství) (Vaňková 1996, 122).

Z hlediska pragmatiky a strategie mlčení se jeví jako významné také tzv. tematické (obsahové) mlčení, mlčení o určitém tématu, obsahu (k tematickému mlčení viz výše), tedy ne mlčení v primárním smyslu, jako absence artikulace (zvuku), ale spíše ve smyslu metaforickém, o absenci vyjádření se k tématu – artikulace probíhá, ale komunikant se nevyjadřuje k tématu, k němuž by se vyjádřit měl nebo by mohl (jedná se zvláště o historická a pro určitou sociální skupinu choulostivá témata, jako např. otázka otroctví, rasismu, náboženství atd.) (viz k tomu např. Ennals, 2007), nezmnění určitého tématu je také formou manipulace³⁷ (viz Kurzon 2007, 1678).

Ještě poznámka o mlčení jako (jiném) kódu. Švehlová (1994, 80 a 81) se o mlčení zmiňuje jako o kódu. Nevysvětluje ale, jak je možné, že mlčení je kód. Vysvětlení, že „významu nabývá až v kontextu“ a „produkce, percepce i interpretace mlčení [je] vázána na shodné komunikační normy a stejná interakční pravidla, jako je tomu u kódu verbálního“ se mi nezdá úplně přesvědčivé, nebo snad jen úplně. Na rozdíl od kódu verbálního, který má stálý obsah i bez kontextu, nemá mlčení svůj výraz, a ani stálý obsah, kódované označované (Schmitz 2002, web (kap. 3.4.4)) a stálosti mlčení jako komunikačního kódu nemusí vždy pomoci ani kontext, zvláště jedná-jí se o vyjádření širokého spektra emocí, např. u pacienta psychoterapie (Schmitz 2002, web (kap. 2.3)). Nejblíže kódu se mi mlčení jeví v případech, kdy je mlčení dáno konvencí, pravidlem, které mu určuje stálý obsah třeba i napříč kulturami, jež jinak hrají roli jako kontext podmiňující význam. Jedná se např. o určité obřady, či rituály (v kostele, tzv. minuta ticha...). Je ale otázka, zdali takový obřad budeme považovat za komunikační událost (snad za komunikaci v širším smyslu, rozhodně ne ve smyslu konverzace) a mlčení za znak. Jelikož ale zde mlčení obsah přisuzujeme, stává se znakem, čímž se stává komunikačním prostředkem a daná událost se stává komunikační událostí.

³⁷ K tematickému mlčení se váže (nebo je jednou z jeho podob) tzv. argumentace z mlčení (argumentum ex silentio; případně také důkaz z mlčení), která se týká zejména historických dokumentů, skutečnosti, že určité historické události (nebo osobnosti) v nich nejsou zmíněny, což následně slouží jako argument (důkaz) pro to, že události se nestaly, že osobnosti neexistovaly (viz Dambaska 2002, 16 a Macek 2006, 195-197).

3. Policejní výslech Russella Williamse

3.1 Úvod

V této části se zaměřím na analýzu mlčení v institucionálním dialogu forenzního charakteru, konkrétně půjde o policejní výslech osoby podezřelé z trestné činnosti. Jak naznačuje Jaworski (2005, 2 – 3), zdá se to možná paradoxní, přinejmenším však netypické, aby se mlčení v institucionální komunikaci objevovalo, je přeci jen orientována na předání jasného, přesného, co nejinformativnějšího sdělení, a tudíž verbalizovaného. Mlčení této charakteristice jednoznačně odporuje, přesto se v tomto typu komunikace objevuje.

Jak jsem psal výše, institucionální dialog, zvláště ve formě policejního výslechu, je zjednodušeně řečeno útvarem složeným z párových sekvencí otázka-odpověď. Naznačil jsem, že nemusí jít vždy formálně o otázky, funkčně ale jde vždy o nějakou formu výzvy k odpovědi, reakci. Sekvence otázek a odpovědí jsou však pro tento typ dialogu typické. Mlčení se pak objevuje nejčastěji právě ve dvojici otázka-odpověď, a to jako forma odpovědi (Kurzon 1998, 25). Z toho tedy plyne, že se zaměřím především na podezřelého z trestné činnosti a jeho odpovědi a jakoukoli manifestaci ticha v těchto odpovědích. Místy však poukážu i na jiné typy mlčení (textové, situační), které se v interakci mohou odehrávat, ale nemusí přímo souviset s párovou sekvencí otázka-odpověď (viz výše v kapitole o mlčení). Upřesňuju však, že si budu všimnout pouze mlčení v jeho primárním smyslu (od pauzy až po různě dlouhé mlčení), nikoli jako metafory pro různé podoby jazykových nul (k tomu také viz výše v kapitole o mlčení). Z odpovědi mlčením (nebo z mlčení v odpovědi), z užití neverbální komunikace a z aktuálního stavu daného úseku komunikační události (ze snahy realizovat dílčí komunikační záměry, cíle a celkovou strategii) se budu snažit interpretovat jeho podobu, funkci a význam a na základě zjištěných skutečností se pokusím mlčení klasifikovat (vycházím přitom a opírám se o typologie mlčení zejména v podání Kurzona a Ephrattové, co se týče typu a funkce; u významu mlčení se opírám o typologii konverzačního mlčení u Johannesena, viz výše v kapitole o mlčení).

Mlčení ve zkoumaném výslechu nazírám z pohledu třetího recipienta, recipienta, který dialog analyzuje mimo časoprostorové charakteristiky daného dialogu, čímž se vzdalují pozicím obou participantů dialogu a jejich vnímání dialogu a mlčení. Jsem si vědom toho, že tu mohou vznikat odlišné interpretace závislé právě na úhlu pohledu každého z participantů komunikace (viz Kurzon 2011, 2276).

V přepisu (viz příloha této práce) jsou zaznamenány a zvýrazněny pouze mlčení minimálně jednovteřinová, v několika málo případech těsně pod vteřinu (0,9), řídím se tak tvrzením

Jeffersonové, že jednovteřinové mlčení je maximální tolerované, než se je toto mlčení přerušeno nějakou činností (především mluvením), tedy považuju ho za vrchní hranici toho, co lze považovat za pauzu a přechází se k mlčení, jelikož pauza je v projevu naprosto přirozená a není potřeba ji nějak přerušovat. Jelikož mě zajímá především mlčení, považuju tyto kratší případy ticha za pauzy a v analýze k nim nepřihlížím. Zároveň jsem si však vědom umělosti takto stanovené hranice, která nemusí platit vlivem různé konfigurace komunikačních faktorů. V původní verzi přepisu (nedoplněné o časové charakteristiky mlčení) jsou zaznamenány i zvýrazněny i různé podoby hezitačních zvuků, ty jsem neoznačil časovými charakteristikami a v analýze k nim také nepřihlížím, nejsou-li v bezprostředním kontaktu s mlčením.

3.2 Realie případu Russella Williamse

Russell Williams je bývalý vyznamenaný plukovník kanadského letectva, z jehož služeb byl v roce 2010 uvolněn z důvodu obvinění a následného usvědčení ze znásilnění dvou žen a ze znásilnění a vraždy dvou dalších žen (ve spojitosti s těmito čtyřmi případy byl usvědčen ze spáchání celkově více než osmdesáti trestných činů).³⁸

Vyslýchal ho policejní detektiv Jim Smyth, který mimo jiné, ale především, v tomto případě s Russellem Williamsem převedl své umění výslechu a vysloužil si četné pochvaly za úplné „rozebrání“ vyslýchaného a „vymámení“ přiznání. Williams totiž do výslechové místnosti přichází naprosto přesvědčen o své schopnosti přechytračit policii a odchází jako usvědčený vrah a násilník a naprosto zlomený člověk.

Výslech trval asi 10 hodin³⁹, z něho vznikl editovaný záznam zkrácený na pouhé přibližně dvě hodiny a pětadvacet minut. Tento sloužil jako důkazní materiál u soudu a byl na internetu zpřístupněn veřejnosti. Editovaný záznam je logicky tedy i mým výchozím materiálem pro analýzu mlčení.

³⁸ Podrobně k Williamsovu životu a případu viz např. tyto internetové stránky: <http://murderpedia.org/male/W/w/williams-russell.htm>
<http://www.cbc.ca/news/canada/top-opp-interrogator-credited-with-mcclintic-williams-confessions-1.1231285>
<http://www.torontosun.com/news/canada/2010/10/20/15758661.html>
<http://www.theglobeandmail.com/news/national/accused-colonel-told-interrogators-he-was-distressed-by-death-of-his-cat/article1215302/>

³⁹ Přesné údaje se liší, pohybují se od devíti hodin po deset a půl hodiny, viz internetové odkazy v předchozí poznámce.

3.3 Analýza mlčení ve výslechu Russella Williamse

Policejní výslech je jedna z množství konkrétnějších podob komunikační události dialogického charakteru. Jako komunikační událost má tedy svůj komunikační cíl. Kořenský et al. (1987, 30 a 2013, 17) definují komunikační cíl jako „globální zaměření celé komunikační události, čemu má sloužit, kterou složku skutečnosti má změnit nebo nějak zasáhnout.“ Komunikační cíl podezřelého, jehož si v tomto výkladu výhradně všímám, není v tomto výslechu jistě nijak výjimečný - z pohledu podezřelého je cílem odvést pozornost od sebe, přesvědčit vyslychajícího o své nevinosti. Naplnění tohoto cíle podezřelého se uskutečňuje postupnou realizací jeho komunikačních záměrů, jež jsou definovány jako „snaha komunikanta v průběhu komunikační události ovlivnit partnera, utvářet jeho postoje, city, psychický stav, vzájemné vztahy, způsobit změnu ve vlastním informovanosti nebo v informovanosti partnera“ (Kořenský et al. 1987, 30 a 2013, 17). Tento proces realizace záměrů a soubor těchto záměrů pak tvoří komunikační strategii komunikanta, v tomto případě podezřelého (viz Kořenský et al. tamtéž).

Podezřelý Russell Williams (POD) přichází do výslechové místnosti evidentně v „pohodové“ náladě, sebejistý a přesvědčený, že má situaci pod kontrolou (je však rozumné domnívat se, že je alespoň trochu rozrušen, sám např. přiznává, že v této pozici vyslychaného ještě nikdy nebyl a krátce po začátku dialogu nám napovídá i pozice rukou, kdy jedna druhou drží v zápěstí a spočívají na klíně, jedna z podob sebe dotyku při zvýšené emocionální zátěži - signalizuje strach, nejistotu (viz Givens 2002, 13)), tomuto jeho rozpoložení nasvědčuje ne jeden úsměv směřovaný k detektivovi i ke kameře v místnosti, žvýkání žvýkačky a dalo by se říct i projevený smysl pro detektivem (POL) navozenou situaci fatického hovoru (neodmítá nabízenou kávu, dialog se tak stává v rámci možností a do jisté míry přátelským hovorem u kávy). O jeho sebejistotě vypovídá navíc i odmítnutí pomoci právníka a nevyužití práva mlčet.

Tento počáteční přístup k situaci se stává součástí jeho záměru a strategie: působit co nejvíce přirozeně, přátelsky, sebejistě a nezastrašeně, snažit se plně spolupracovat (nebo minimálně vystupovat tak, aby to vypadalo, že se spolupracuje, ale aby se neprozradily zásadní informace) poskytnutím informací nejen verbálním způsobem, ale i informací materiálního charakteru (vzorek DNA, otisk obuvi), jednoduše je tu snaha nečinit nic, co by vyvolalo jakoukoli pochybnost o jeho nevinosti. Tato část výslechu trvá přibližně tři hodiny (v mém přepisu je tato pasáž rámcována časy od 15:05:28 do 18:02:45).

Úvodních přibližně patnáct minut má charakter úvodu k danému výslechu – co se od POD očekává, proč byl pozván a čeho se případ týká. Iniciativu zde přebírá POL, který je verbálně aktivnější, POD se

omezuje především na poskytnutí zpětné vazby („jo“, „ok“, „mhm“) a mlčení se zde ze strany podezřelého příliš nevyskytuje. Poskytnutí zpětné vazby nepatří mezi jevy, které se běžně označují jako konverzační mlčení. Kurzon (2007, 1676) konverzační mlčení chápe jako „mlčenliv[ou] odpověď na otázku nebo případy, kdy se komunikant neúčastní konverzace, přestože je fyzicky její součástí.“⁴⁰ V kapitole o mlčení bylo řečeno, že Švehlová (1994, 80) vyděluje mlčení sdělné a v opozici k němu mlčení interakční, obojí se odehrává v konverzaci, přičemž sdělné, jak napovídá jeho označení, něco vypovídá, sděluje, kdežto interakční mlčení tuto schopnost nemá a je pouze prostředkem realizace kultivovaného dialogu (Dambská (2002, 13) interakční mlčení dokonce degraduje až na ticho – ke vztahu pojmů mlčení a ticho viz kapitolu o mlčení). Sdělné mlčení Švehlové tedy odpovídá tomu, co Kurzon nazývá mlčením konverzačním. Domnívám se, že formou interakčního mlčení by měla být i zpětná vazba, ta může být také mlčenlivá a podílí se na kultivovaném dialogu, a dále tvrdím, že mlčení označené jako konverzační může sloužit jako zastřešující pojem pro mlčení sdělné (konverzační ve vlastním slova smyslu, tedy jako mlčenlivá replika) a mlčení interakční (nikoli ve smyslu sociální interakce, to by byl pojem nikoli užší, ale spíše širší než konverzace, ale ve smyslu zpětné vazby). Tvrdím také, v rozporu se Švehlovou, že interakční mlčení ve své podobě zpětné vazby přece jen může nést obsah, může být v jistém smyslu sdělné, jelikož mu lze přisoudit funkci a význam. Pro jednoduchost zde rozlišuju mlčení konverzační v jeho primárním smyslu a mlčení interakční jako jeho podtyp. V následujícím výkladu jsou shrnuta mlčení konverzačního typu, nebudu tedy tuto skutečnost zmiňovat při každém analyzovaném příkladu. Mlčením jiných typů jsou věnovány samostatné kapitoly níže.

3.3.1 Konverzační mlčení

Jak už bylo naznačeno, i zpětná vazba může být realizována verbálně nulově, jen s doprovodným neverbálním projevem (typicky pokyvováním hlavou). Může být však také realizována paraverbálně („mm“, „mhm“) s doprovodným neverbálním projevem. I přesto, že není realizována čistě nulově, ale paraverbálně, považuju ji v této podobě za případ mlčení, jelikož paraverbální zvuky jsou s mlčením velice úzce svázány, často ho doprovázejí, rámcují nebo do něho vstupují a těžko je od mlčení oddělovat (viz např. mlčení 37).⁴¹

Je to především tento typ mlčení, paraverbální zpětná vazba, které se v daném úvodním dvanáctiminutovém úseku objevuje (viz případy mlčení 1-8). POL je v tomto úseku verbálně

⁴⁰ „the silent answer to a question, or the case of not participating in a conversation even when one is physically present.“

⁴¹ Odtud budu k mlčení poukazovat pomocí číselných odkazů, kterými jsem vybrané případy mlčení označil jak v přepisu výslechu, aby byly jednoduše dohledatelné celé repliky a kontext, tak ve výsledné shrnující tabulce, aby byly všechny vybrané případy mlčení dostupné přehledně a pohromadě. Přepis je součástí přílohy, tabulka je zahrnuta jako součást shrnutí této třetí kapitoly.

aktivnějším komunikantem a POD pouze prostor pro realizaci zpětné vazby, která má podobu paraverbálního zvuku „mhm“, jenž je doprovázen neverbálním pokyvováním hlavy. Jde tedy o mlčení konverzační, případně by se dalo označit jako jeho zvláštní podtyp, mlčení interakční. Ephrattová (viz 2008, 1926 – 1932 a výše v kapitole o mlčení) tento případ ve svém článku nezmiňuje, domnívám se ale, že se jako dominantní jeví především funkce *metajazyková*. Jakobson (1995, 80) definoval tuto funkci jako ověření užití téhož kódu, jednoduše ověření toho, jestli si komunikanti buď rozumí, nebo nerozumí. A právě to je funkce zpětné vazby a těchto případů mlčení, totiž ujistit, že adresát rozumí tomu, co je mu sdělováno, a že vůbec komunikačního partnera vnímá. Tak by se dal popsat i možný význam těchto případů mlčení – *osoba slyší, rozumí řečenému* – který mi však Johannesenova typologie nenabízí, tudíž se tu objevuje první možnost jeho typologii významů rozšířit a obohatit. Zůstaneme-li ale u funkcí, je ještě třeba poznamenat, že je možné těmto mlčením přisoudit funkci *konativní*, jež je směřována na adresáta, na jeho aktivizaci, dává se mu podnět k činnosti (srov. Jakobson 1995, 79-8). K výše zmíněnému významu by se tedy mohl připojit i tento – *rozumím, pokračuj v řeči*.

POL: Máme tu čtyři případy, kterými se momentálně zabýváme

POD: mhm

Taková metajazyková mlčení vyjadřující zpětnou vazbu se objevují i např. v případech 19 – 24. Navíc však u některých z těchto mlčení lze pozorovat funkci *referenční* (jelikož se v replikách POL odkazuje k již řečeným skutečnostem) a význam 4.6) *osoba vyjadřuje souhlas*, což nám napovídá pokyvování hlavy (srov. také s mlčeními 34 – 36).

POL: [...] mluvil jste vlastně o zachování diskrétnosti

POD: mhm

Objevuje-li se v této úvodní pasáži mlčení delší, pak souvisí především s otázkami položenými POL. Otázky však souvisí spíše ještě s organizačně-informačním postupem v dialogu, nikoli s výsledkem jako takovým a jeho technikami. To se týká mlčení 9 a 10. Obě tato mlčení jsou reakcí na otázku, jsou pouze úvodní částí odpovědi a obě jsou dlouhá přibližně jednu a půl vteřiny. Mlčení 9 má funkci referenční, odkazuje k momentálně diskutované mimojazykové skutečnosti (viz Jakobson 1995, 78). Z neverbálního projevu během mlčení POD (pokřivení (stažení) úst, koutky úst směřují dolů, následné odvrácení hlavy a pohledu mimo partnera) lze usuzovat na proces přemýšlení, pocit nejistoty (viz Givens 2002, 126, 287, 343 a 405). K těmto významům gest se váží tyto významy mlčení: 4.8) *Osoba pochybuje, nebo je nerozhodná*. Dá se však také uvažovat o významu 4.1) *Osoba není dostatečně informovaná, aby se k tématu vyjádřila*.

POL: Máte vlastního právníka?

POD: (1,5) Měl jsem realitního právníka, ale...

U mlčení 10 se kromě funkce *referenční* projevuje i funkce *konativní*, POD mlčení zdá se podněcuje POL, aby svou otázku upřesnil, jelikož se zdá být dvojsmyslná (z toho důvodu lze uvažovat i o přítomnosti funkce *metajazykové* – „*co tím myslíte?*“) a navíc naráží na citlivé téma. Z toho důvodu v něm lze spatřovat i funkci *emotivní*, která „*míří k přímému vyjádření postoje mluvčího k tomu, o čem hovoří. Směřuje k vytvoření domu jisté emoce, pravdivé nebo fingované*“ (Jakobson 1995, 78). Neverbální projev, pomalé pokyvování hlavou ze strany na stranu, směřuje opět k vyjádření nejistoty (viz Givens 2002, 124 a 355) ačkoli se neuplatňují všechny neverbální vodítka k tomuto projevu. Z hlediska významu mlčení může mít tato nejistota různý charakter: 4.3) *Osoba si rozmýšlí (není si jistá), co dále říct*, 4.8) *Osoba pochybuje, nebo je nerozhodná* a 4.6) *Osoba vyjadřuje souhlas* a 4.7) *Osoba vyjadřuje nesouhlas*. Významy 4.6 a 4.7 v tomto případě nelze z mlčení rozlišit, POD si není jistý, souhlasí-li, nebo ne. A konečně význam 4.10) *Osoba si není jistá tím, co jiná osoba řečeným myslí*.

POL: v podstatě tu existuje spojení mezi vámi a všemi čtyřmi případy, souhlasíte?

POD: (1,5)

(současně)

POL: myslím geograficky

POD: v tom, že asi jezdím kolem, ano

Podobně *metajazykové*, avšak podle mého názoru bez přítomnosti dalších funkcí, je i mlčení 16. Mlčení POD uvozuje verbální odpověď, kterou lze v podstatě jinak formulovat jako „*jak to myslíte?*“. Dominantním významem tu zřejmě je 4.10) *osoba si není jistá tím, co jiná osoba řečeným myslí*.

POL: Co byste byl teďka ochotný poskytnout, abych se toto vyšetřování přeneslo přes vás?

POD: (2,5) co (hezitační zvuk) co potřebujete?

Posuneme-li se do části výslechu, kde začíná vlastní výslech, tedy získávání informací, ale ještě před tím, než jsou předloženy usvědčující důkazy (pasáž v mém přepisu označená časy 15:17:12 - 18:02:45) vidíme, že se to začínají vyskytovat mlčení, která jsou znatelně delší. Vztahují se převážně k POD odpovědím na POL otázky. Mlčení 11 tvoří část repliky, pravděpodobně odpovědi na otázku (ta

není zaznamenána, část původního videa zde byla již vystřižena) po místě přítomnosti POD v daný den.

POD: V pátek jsem (hezitační zvuk) (3,8) hmm (5,0) v pátek jsem byl doma, většinou uvnitř, nebylo mi dobře.

Mlčení má funkci *referenční*, jeho jedinou funkcí je výpověď o mimojazykovém stavu světa. Neverbální komunikace POD je patrná především v oblasti hlavy, částečně ještě do verbální části repliky zasahuje krátké zvednutí hlavy a pohledu ke stropu, poté se vrací zpět a směřují do strany, od POL. Jedná se o gesta vyjadřující nejistotu, pochybnost, přemýšlení a odvrácený pohled pak navíc značí snahu uvolnit napětí (Givens 2002, 124, 126, 289). Na základě této neverbální komunikace by se význam mlčení mohl vyjádřit jako *osoba si nepamatuje, nebo si není jistá*, jenž u Johannesena ale nenajdeme. Mlčení však pravděpodobněji nese význam 4.3) *osoba si rozmyslí, co dále říct*, a to ve smyslu „co říct, aby nebylo nic prozrazeno“. Délka mlčení, téměř devět vteřin signalizuje náročnější kognitivní proces, je totiž velice dobře možné, že POD lže a snaží se s POL manipulovat skrýváním informací. Ostatně v tomto úseku dialogu, kde nebyly ještě prezentovány usvědčující důkazy, je proto největší prostor. Je-li tato skutečnost přehlédnuta, má to negativní dopad na interpretaci mlčení.

Stejně se lze vyjádřit i o mlčení 12 a 14, zde se ovšem realizuje více neverbálních prvků. Při mlčení 12 jsou ústa zpočátku a velice krátce pevně semknuta a roztažena do stran, poté se vrací do výchozí polohy, následuje rychlé otočení a hlavy a pohledu do strany, od partnera, v závěru krátce kroutí hlavou na znamení „ne“. Tato gesta ale pořád spadají pod již uvedené významy, proto se i významy mlčení jeví stejně. Při mlčení 14 hlava pohled směřují opět mimo partnera, navíc se ale přidává krátké poškrábání na paži. Toto gesto může kromě nejistoty prozrazovat také zvýšenou míru úzkosti a strachu a snahu o klam.

Mlčení 12:

POL: Pamatujete si v kolik jste v ten večer odešel ze základny?

POD: (7,5) (povzdech) mm nepamatuju si, že by se dělo něco neobvyklého, takže bych řekl (hezitační zvuk) (2,0) nevím, asi mezi sedmou a devátou, někdy v tom rozpětí.

Mlčení 14 se objevuje ve stejné replice jako mlčení 13 a 15, o kterých lze z hlediska gestikulace (odpadá jen škrábání) a významu říct totéž. Všechna tato mlčení (12 - 15) jsou relativně dlouhá (7,5; 7,5; 7,5 a 7,0) a poskytují dostatek času na rozmyšlení verbální odpovědi. Co je u mlčení 13 a 14 nového, je přítomnost konativní funkce. Těmto případům mlčení bezprostředně předchází verbální sdělení s funkcí konativní, s funkcí (částečně elidovaného) imperativu „*dejte mi jen chvilku*“. Řekl

bych, že tato funkce se poté přenáší i do mlčení jako nulového vyjádření „*ted' nevyrušujte, přemýšlím*“. POL do těchto mlčení také nezasahuje.

POL: Pamatujete si alespoň trochu jasně, jak v ten týden vypadal váš rozvrh?

POD: (3,5) no nevzpomínám si zase, který den (hezitační zvuk) přišla ta zpráva, chvílku (1,5) (hezitační zvuk) (6,0) ne nevzpomenu si [...] myslím, že co se dělo, promiňte, jen chvílku (7,0) ok, takže [...]

U replik, v nichž se vyskytuje mlčení 25 a 27, lze s jistotou říct, že POD lže. Obě mlčení jsou počátečními reakcemi na otázky – „*Byl jste někdy u ní doma?*“ a „*Viděl jste jí někdy předtím?*“. Zvláště případ s mlčením 25 je zajímavý. Nese funkce *referenční* a domnívám se, že zejména *emotivní*. Otázka POL totiž přichází náhle, bez jakéhokoli náznaku oddělení pauzou od předchozího výpovědního celku, zjevně chce překvapit a přistihnout POD nepřipraveného. Následné mlčení trvá tři vteřiny (3,0), poskytuje dostatek času na vzpomínání a rozmyšlení odpovědi. V neverbálním projevu se projevuje náhle strnutí a vzápětí rychlé pootočení hlavy a pohledu směrem od partnera. Zmíněné „*přimrznutí*“ bývá projevem strachu a již výše jsme zmínili význam gest jako pootočení hlavy, pohled do strany a pohled mimo partnera, které se váží s pocity nejistoty, s pochybováním, probíhajícím myšlenkovým procesem a odvrácení pohledu a hlavy také mohou vyjadřovat snahu uvolnit napětí (Givens 2002, 124, 138, 287 a 289), zvláště po přímém očním kontaktu. Mlčení by tedy obsahovalo významy: 4.3) *Osoba si rozmýšlí, co dále říct a 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi*, přičemž v tomto typu by se dal vydělit podtyp, kdy mlčení je výsledkem náhlého překvapení, jelikož ne každé emociální zatížení souvisí s překvapeností komunikanta.

První výraznější náznaky duševního rozrušení se projevují v následujících mlčcích 17 a 18. POD byly odebrány otisky prstů, vzorky krve, obuv k pořízení otisků a nyní si uvědomuje, jaký negativní dopad by mohlo šetření případu mít na jeho práci, a žádá proto o diskrétnost. Mlčení 17 je poměrně krátké (2,0) přesto by se z něj dalo usuzovat, kromě funkce *referenční*, hlavně na funkci *emotivní*, a to na základě zejména situačního a jazykového kontextu, jelikož ani neverbální projev neposkytuje příliš vodítek, snad až na skleslý, napjatější hlas a překřížené paže v oblasti břicha, gesto, jež bývá považováno za defenzivní bariéru, která značí nervozitu a úzkost, strach. Toho gesto však může být přeceňováno a může jít pouze o pohodlnou pozici při mluvení (Givens 2002, 138, 382). Mlčení 18 prozrazuje více, je délka trvání (4,5) poukazuje k *emotivní* funkci a neverbální projev je zde také výraznější, kromě předchozích dvou znaků, které přetrvávají, se přidávají další – hlava a pohled směřují od partnera a směrem k zemi, projevuje se skleslost. Givens (2002, 300) popisuje pohled do země jako gesto poráženecké nálady, odraz hanby, submisivnosti atd. Z hlediska významů těchto mlčení se zdají tyto jako dominantní: 4.11) *Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi* a

4.17) *Osoba je zamyšlená nebo se zaobírá jinými záležitostmi.* Nelze však vyloučit 4.19) *Osoba je nahněvaná.*

POD: Můžu předpokládat, že budete diskrétní?

POL: Jak jen to bude možné, jo.

POD: Protože (hezitační zvuk) (2,0) no víte, tohle by mělo zásadní dopad na základně, kdyby si mysleli, že si myslíte, že jsem to udělal.

[...]

POD: Protože je pak těžké se zbavit drbů, jakmile se začnou šířit (4,5) ale děkuju.

Vrátím-li se k mlčením 25 a 27, můžeme ho dát do souvislosti s mlčením 33. To se sice netýká živé odpovědi na otázku, jsem však přesvědčen, že nese stejné funkce a významy související s emocionálním projevem a překvapením, neboť se zde dostavuje POL oznámení o existenci prvního usvědčujícího důkazu o přítomnosti POD na místě činu, což do té chvíle zatajoval. Gestikulace a mimika je tu opět stejná, vypovídající o kognitivním procesu. K mlčení by se dal vztáhnout význam 4.11) *osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi* se svou specifikací *osoba je překvapena*. Ten by ale mohl být dále specifikován jako: *osoba nemá, co říct*. Nasvědčuje tomu i skutečnost, že po mlčení následuje jen jednoslovné, dodatkové *ok*.

POL: Krátce před tím, než začalo tohle vyšetřování, identifikovali ty pneumatiky a jsou totožné s těmi na vašem voze.

POD: Opravdu?

POL: Jo.

POD (2,0) ok.

K zásadnímu zlomu dochází přibližně v části kolem času 18:03:00, jak jsem řekl výše, je to čas, jenž je horní, přibližnou hranicí druhé části dialogu, o které jsem výše psal. Přibližně do této hranice tedy spadá přechod mezi druhou a třetí částí dialogu, která je vymezena postupným přechodem k novému záměru a strategii POD, spolupracovat při vyšetřování. Williams je nyní s případem jasně spojen prostřednictvím existence druhého důkazu, otisků podrážek bot. Konkrétní zlom nastává v čase 18:04:48, kdy je mu tato skutečnost oznámena. Mlčení 37 a 38, která se poté v dialogu projeví, jsou dosud nejdelší, jež se v dialogu objevila. Příčinou však mohou být i jiné, než ryze psychické, emocionální faktory, a to je vstup jiného zdroje informací, textu (prohlížení důkazního materiálu), do

dialogu (tato a další mlčení podobného charakteru rozlišuju a pojednávám o nich v další kapitole). POL nabízí sice možnost vše vysvětlit, je však prakticky již přesvědčen o POD vině a v podstatě o vině přesvědčí i POD, na základě potenciální přítomnosti dalších důkazů, ačkoli je POL nemá ještě fyzicky v rukou. Mlčení 40 – 45, která se k této části dialogu také bezprostředně váží, jsou na první pohled zpětnovazebná, *metajazyková*. Myslím však, že jim také, možná oředejším, můžeme přiřadit funkci *emotivní* a význam 4.11) *osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi* ve smyslu *osoba nemá, co říct*. Význam těchto mlčení vystihují slova POL: „Vím, že se vám teď z toho točí hlava/Vím, že nevíte, kde vám teď hlava stojí.“

POL: poslouvejte mě na chvíli, jakmile ten důkaz přijde a to DNA se bude shodovat, jakmile zazvoní telefon, nebo někdo zaklepe na dveře

POD: mhm

POL: vaše důvěryhodnost je pryč [...] vím, že nevíte, kde vám teď stojí hlava, protože už jsem takhle seděl naproti spoustě lidí za ty roky

POD: mhm

Mlčení, která následují (46, 53, 54, 55, 56, 57) jsou funkčně stejná (až na funkci *metajazykovou*), dominantní je tu funkce *emotivní*, mlčení jsou ale realizována jako samostatné nulové repliky, a to velice dlouhé, čímž se také dokazuje jejich silný emocionální podtext (variují od 9,0 do 60,0), vnitřní psychický a etický spor a s tím zároveň výběr dalšího komunikačního záměru a komunikační strategie – spolupracovat, či nikoli. Realizují se tu také neverbální prostředky, na které jsem narazil již dříve – hlava a pohled směřují od partnera, obočí je stažené, místy obličejem směřuje k zemi, ruce jsou překříženy na břiše, nověji tu snad přistupují škrábání rukou pod bradou nebo na tváři, které však vypovídají o stejných emocích, jako neverbální prostředky předchozí – nejistota, úzkost, strach, poráženecký pocit, usilovné přemýšlení (viz výše). Uvážím-li situační kontext, široký funkční rozsah těchto mlčení a široký rozsah neverbálních prostředků, které se v jejich rámci odehrávají, je možné vyčíst komplex několik významů, jednoznačně nejširší z dosud analyzovaných případů mlčení (lze tu ale také usuzovat na významy, které se dosud v analyzovaných případech nevyskytly): 4.2) *Osoba necítí potřebu mluvit*, 4.3) *Osoba si rozmýšlí, co dále říct* (má-li vůbec co říct), 4.8) *Osoba pochybuje, nebo je nerozhodná* (neví, co dále dělat), 4.11) *Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi* (neví, co si má myslet, má v hlavě zmatek, nebo vlivem překvapení nemá co říci), 4.15) *Osoba se nedokáže vyjádřit, přestože by chtěla* (možná vlivem povahy tématu, jelikož se o něm špatně mluví a lépe se „o něm cítí“), 4.17) *Osoba je zamyšlená nebo se zaobírá jinými záležitostmi* (je tu možné tvrdit, že je sice fyzicky přítomný, ale psychicky nepřítomný, nebo se snaží být). Je možné tu

shledávat také významy 4.18) *Osoba užívá mlčení k posílení vlastní izolace, nezávislosti, nebo pocitu unikátnosti* a 4.19) *Osoba je uražená a nahněvaná*.

POL: co budeme dělat?

POD: (27,0)

POL: Russelle...

POD: (3,5)

POL: co budeme dělat?

POD: (7,0) říkejte mi Russi

POL: dobře, co tedy budeme dělat, Russi?

POD: (26,0)

[...]

POL: Kam teďka směřujeme?

POD: (42,0)

POL: Russi, možná pomůže tohle, řekl byste mi s čím teďka bojujete?

POD: (23,0)

POL: S čím teďka bojujete?

POD: (40,0) (povzdech) (20,0) nemůžu uvěřit, že se tohle děje.

Všimněme si mlčení označených jako 47 – 52, která vstupují mezi mlčení z předchozího odstavce. Domnívám se, že vlivem dlouhých mlčení POD zapříčiněných velkou psychickou zátěží se celá komunikace zpomaluje, prodlužuje, a to i ze strany POL, čímž se však komplikuje vztah mezi pauzou a replikou realizovanou mlčením, hranice mezi pauzou a mlčením se může posunovat dále, nahoru od jedné vteřiny (což je hranice, kterou jsme vymezili výše v rámci podkapitoly o pauze). Z případů 47 – 52 není zřejmé, jde-li o dlouhé pauzy mezi výpověďmi jedné repliky POL, nebo zdali jde o samostatné repliky POL, mezi nimiž je poskytnut prostor POD k reakci, kterou realizuje mlčením.

POL: no myslím, že nechcete tu možnost s chladnokrevným psychopatem

(4,5 – mlčení POL, nebo POD?)

POL: možná se ale pletu

(2,5)

POL: protože, a nechápejte mě špatně, protože jsem potkal chlapy, co si tuhle nálepku užívali [...] ve vás to ale nevidím, kdyby jo, upřímně, už bych se sem nevracel s vámi mluvit

(7,0)

POL: ale možná se pletu a napálil jste mě, co já vím

(6,0)

POL: tohle je uzavřené, ale může to mít špatný konec

[...]

Dlouhá mlčení přetrvávají až do přibližně 19:41:30, kdy POD projevuje svůj záměr, totiž souhlas s kooperací s POL na vyšetřování, aby ochránil především manželku před psychickou zátěží vyšetřování a jejich dům před vpádem policistů za účelem nalezení inkriminovaných dokumentů. Většina mlčení, která následují v dialogu, mají velice silný emocionální podtext, vztahují se totiž k detailním a explicitním popisům spáchaných trestných činů.

Podívejme se např. na případy 62 – 68. Všechna se objevují v jediné replice POD (což není v této fázi výslechu neobvyklý jev). Z probíraných témat je evidentní, že mlčení mají kromě funkce referenční, zejména funkci emotivní – popisuje se zde násilí, znásilnění, únos. Tato funkce se v podstatě stává nyní konstantní, a s ní i významy 4.3) *osoba si rozmýšlí, co dále říct* a 4.11) *osoba je udivená, fascinovaná, přemožena emocemi*. Z hlediska neverbální komunikace se také pohybujeme ve stejné sféře gest, která tyto významy podporují – odvrácená hlava a pohled buď do strany, nebo k zemi, ruce jsou často zkříženy na břiše, případně přistupují gesta jako škrábání na krku, doteky na krku, pokud POD stojí, má svěšenou hlavu (viz také případy 71, 72)

Mlčení 62 – 68:

POD: (7,5) takže jsem i znásilnil (hezitační zvuk) v jejím domě (3,5) a pak jsem ji vzal do auta a jel jsem do Tweedu (12,5) a (hezitační zvuk) (4,5) strávil jsem den v Tweedu (6,5) a uhodil jsem ji (hezitační zvuk) (1,0) jak jsme šli (0,9) myslela si, že odcházíme (4,5) uhodil jsem ji zezadu do hlavy (10,5)

Na závěr bych rád ještě poukázal na mlčení (70 a 76), u nichž se domnívám, že vykazují funkci, resp. její variantu, jež jiná mlčení v tomto dialogu nemají. Mlčení jsou součástí odpovědi na POL otázku směřující k reflexi jeho činu a nitra. Tato mlčení jsou dlouhá, což nasvědčuje jejich emocionálnosti a náročnosti z hlediska kognitivního procesu, a jsou počáteční fází odpovědi na otázku. Její funkce je podle mého názoru primárně *emotivní*, ale důležitá je také funkce *metajazyková*, ale ve smyslu jiném, než bylo dosud ukázáno na jiných případech mlčení. Na tuto možnou realizaci funkce poukazuje Ephrattová (2008, 1928), metajazyková funkce tu nenabývá podoby „*jak to myslíte?*“, ale spíše podoby „*slovy se to nedá popsat*“, tzn. poukazuje se tu ne nefunkčnost verbálního kódu popsat danou situaci. Tím se značně zužuje množství potenciálních významů: hlavní je 4.15) *osoba se nedokáže vyjádřit, přestože by chtěla (možná vlivem povahy tématu, jelikož se o něm špatně mluví a lépe se „o něm cítí“)*.

Mlčení 70:

POL: proč si myslíte, že se to stalo?

POD: (3,5) (velice tiše>) nevím (10,5) nevím

Mlčení 76:

POL: jak se cítíte ohledně toho, co jste udělal?

POD: (16,0) zklamaný

3.3.2 Mlčení textová a situační

Dosud bylo pojednáno o konverzačním typu mlčení, které je zvláště v dyadické komunikaci dominantním typem (viz Kurzon 2007, 1676). Ve zkoumaném dialogu se však vyskytují i typy jiné, které by se daly ztotožnit s tím, co Kurzon (2007) nazývá mlčení textovým a situačním, resp. domnívám se, že prezentované případy mlčení mohou rozšířit soubor fenoménů označovaných buď jako textové, nebo situační mlčení. Mezi nimi se však nachází případy mlčení, které mohou být označeny za nejednoznačné či přechodové mezi konverzačním a textovým, případně situačním.

Za textové mlčení lze považovat např. mlčení 28, 29 a 30. Netýká se však POD, ale je to POL, kdo se věnuje textu. Povaha textu je známá zřejmě jen jemu, jeho obsah je však náznakem odhalen (zřejmě obsahuje informace o důkazním materiálu – typ pneumatik na vozidle POD), neboť je toto mlčení přerušováno verbálními replikami, jejichž obsah je založen na tomto textu. Toto textové mlčení tedy neprobíhá v souvislosti a jeho jednotlivé úseky jsou velice krátké (srovnáme-li je s typickými případy textového mlčení jako je např. čtení textu v knihovně nebo ve výuce (viz. Kurzon 2007, 1679)). Kurzon

(2007, 1679) píše, že „délka takového mlčení je přibližně stejná jako doba, kterou mlčící osobě zabere přečtení textu nebo jeho odříkání“ a dodává, že „textové mlčení je kontextově specifické.“⁴² Kurzon samozřejmě nemůže udat typické časové charakteristiky takového mlčení, jelikož závisí na povaze textu a kontextu, na základě mého materiálu lze však tvrdit, že textové mlčení může na základě časových charakteristik splývat jednoduše s konverzačním, poněvadž se zde objevuje již třívteřinové textové mlčení (další dvě výše zmíněná jsou dlouhá pět a sedm vteřin). Na tuto krátkost jednotlivých textových mlčení má zřejmě vliv to, že se odehrává v sociální interakci, v konverzaci, u které se komunikanti sešli, aby mluvili, a nikoli, aby mlčeli a nebyli rušeni, což je případ textových mlčení např. v již zmíněných knihovnách (Kurzon i tuto situaci chápe jako sociální interakci, viz kapitolu o mlčení). Vliv tu ale má jistě také to, že POL hledá specifickou informaci a zřejmě ví, kde ji v textu hledat, a tato informace je možná také krátká a heslovitá, a proto netrvá dlouho ji přečíst, předtím než se opět promluví a textové mlčení se tedy ukončí. Ačkoli se odehrává během dialogu (sociální interakce v jakémsi užším smyslu), domnívám se, že by nemělo být slučováno s mlčením konverzačním právě vlivem přítomnosti textu, kterému se věnuje POL a POD jeho činnost respektuje a nevyrušuje (dalo by se říct, že čeká na otázku), momentálně se tedy konverzace stává v jistém smyslu nežádoucí.

Co se týče mlčení situačního, to je definováno jako typicky podobně skupinové jako mlčení textové, zde se však mlčení nesoustředí kolem textu. Je blízko tomu, co lze podle Bruneaua nazvat sociokulturním mlčením, neboť situační mlčení je vázáno na kulturní, společenské zvyky a je navíc obvykle institucionalizováno (viz výše kapitola o mlčení a Kurzon 2007, 1681). V mém dialogu se žádný takový typ mlčení neobjevuje, avšak dalo by se snad uvažovat o jiné podobě (podtyp) situačního mlčení. Jde o situaci, ve které se mluvit sice může, nezabraňuje tomu žádná sociální konvence, ale nemluví se, neboť se komunikanti věnují každý své činnosti, případně se jí věnuje jeden komunikant a druhý toto respektuje a nevyrušuje, nebo jednoduše pro něho nepřichází žádný podnět, který by vyvolal verbální reakci, nebo neverbální s úmyslem komunikovat (podobně jako u výše zmíněného textového mlčení, zde se však nepracuje s textem). Viz např. případ 61, v němž POD odpověděl na otázku a nemá již důvod mluvit a jen čeká na POL, který se věnuje jiné činnosti, vytahuje ze složky papír, aby ho předal POD.

3.3.3 Typové overlapy

Podívejme se nyní na případy typů mlčení, které mohou být považovány za sporné, nebo lépe řečeno za takové, v nichž se překrývá více typů najednou (daly by se nazvat „typové overlapy“). Takovým případem je mlčení 37. POD je ještě před tím, než se v dialogu objeví tento případ mlčení, předložena

⁴² „The length of the silence in such a case is approximately equivalent to the time it takes for [silent person] to read or recite the text“ ... „Textual silence is context-specific.“

fotografie důkazního materiálu, kterou si prohlíží. Nejde tu sice o text v primárním slova smyslu, přesto tu do dialogu vstupuje nějaký informační nosič zaměstnávající komunikanta a odvádějící jeho pozornost od dialogu samého. Ačkoli je mu „text“ předložen již dříve, až nyní má plnohodnotnou možnost se mu věnovat a prohlédnout si ho (může o tom svědčit i užitý paraverbální zvuk, „hm“, krátce po začátku mlčení, jenž v podstatě vyjadřuje zaujetí textem), neboť POL přerušuje svůj komentář k tomuto důkaznímu materiálu. Z tohoto hlediska jde o mlčení *textové*. Mohlo by být však považováno také za *konverzační*, a to právě z toho hlediska, že předložený text si měl možnost prohlédnout již dříve a POL nyní čeká na jeho vyjádření, přičemž POD si tímto mlčením získává čas. Chtěli bychom toto mlčení charakterizovat prizmatem komunikačních funkcí, šlo by zřejmě o mlčení s dominantní funkcí *referenční*, neboť se mlčením odkazuje k čtenému textu. Lze v něm však spatřovat i funkce *emotivní* a *konativní*. Emotivní, protože je jím vyjádřen postoj a emoce. V této fázi výslechu dochází k předkládání nashromážděného důkazního materiálu a POD je zřejmě zaskočen tím, že mu byl předložen další, jím zřejmě nečekaný, důkazní materiál. Přítomnost emotivní funkce dále podporuje to, že mlčení je relativně dlouhé (patnáct vteřin). Konativní funkci lze přisoudit na základě skutečnosti, že POD se v poskytnutém prostoru (verbálně či neverbálně) nevyjádří a slovo po mlčení znovu přebírá POL (původní adresát), mlčením je vyzván, aktivizován, aby znovu určil sebe jako dalšího mluvčího. Zaměřím-li se významy mlčení, dominantními se zdají být významy: 4.3) *POD si rozmýšlí, co dále říct* – ale spíše v tom smyslu, co říct, aby neprozradil nějakou citlivou informaci, čímž je spojeno s významem 4.5) *osoba se ze strachu vyhýbá mluvení na citlivé, či kontroverzní téma*. Jelikož je přítomna emotivní funkce, nelze vyloučit význam 4.11) *osoba je udivena, fascinována, přemožena emocemi*, a protože je při mlčení přítomen text, lze zahrnout i význam 4.17) *osoba je zamýšlená nebo se zaobírá jinými záležitostmi*.

Následující případy 38 a 39 s předchozím případem mlčení souvisí. Týkají se stejného úseku dialogu a nesou velice podobné charakteristiky typové, funkční a významové. Mlčení 38 je pouze první částí repliky, která je dokončena verbálně („No nevím, co říct, je to...“), čímž odpadá funkce *konativní* (v mlčení 39 se zase vrací – je samostatnou replikou, po které přebírá slovo opět POL) a posiluje argument pro navrhované významy těchto mlčení. Domnívám se dále, že se však tato mlčení vzdalují od *textového* a přibližuje se spíše *konverzačnímu*. POD strávil sledováním textu značné množství času, může však jeho sledování pouze předstírat a tímto získávat čas na rozmyšlenou, čímž v jistém smyslu dělá přítomný text redundantním. Napovídá tomu i jasná otázka, výzva ze strany POL po vysvětlení skutečnosti, jež se předložený důkazní materiál týká. „Zredundantněním“ textu by se také oslabovala funkce *referenční* ve prospěch *emotivní*, poněvadž mlčení již neodkazuje ani tak k textu, jako spíše k momentálnímu psychickému rozpoložení; tomu nasvědčuje také skutečnost, že mlčení 38 a 39 jsou značně delší: 30,0 a 20,0).

V těchto typových, funkčních a významových souvislostech se pohybuje i mlčení 59 později v dialogu. Opět se může pohybovat na hranicích mlčení *konverzačního* a *textového*. POD se opět dívá do blíže nespécifikovaného „textu“, či textu. Devítivteřinové mlčení, jež uvozuje repliku POD (odpověď na otázku POL), nemusí být zapříčiněno textem samým, tudíž by se oslabovala funkce *referenční* a posilovala by se funkce *emotivní*, čemuž nasvědčuje POD odpověď na otázku, která směřuje k textu („Co tam hledáte?“), zdá se však, že odpověď směřuje spíše k momentálnímu psychickému rozpoložení („Trápí mě, že obracejí vzhůru nohama manželčin nový dům“). Text se tu jeví být ještě více redundantní než v předchozích případech. Potenciální významy mohou být tyto: dominantní se jeví být význam 4.11) *osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi*, ta zdá se podmiňuje význam 4.12) *osoba je zamyšlená nebo se zabírá jinými záležitostmi*.

3.3.4 Shrnutí

Nejdříve připojují tabulku shrnující probrané případy mlčení:

Pořadí jevu	Čas záznamu	Podoba mlčení (*0 = ticho)	Trvání mlčení ve vteřinách	Doprovodná neverbální komunikace	Typ mlčení	Funkce mlčení	Význam mlčení
1 - 8	15:05:30 – 15:08:09	Zpětnovazebné mhm		Kývání hlavou Práva paže opřena v klíně, levá ji drží v zápěstí	Konverzační (interakční)	Metajazyková Konativní	Osoba slyší, rozumí řečenému Osoba rozumí, vyzývá k pokračování
9	15:08:21	část odpovědi 0	1,5	stažení úst, koutky směřují dolů, pootočení hlavy do strany, pohled směřuje mimo partnera Práva paže opřena v klíně, levá ji drží v předloktí	konverzační	Referenční	4.1) Osoba není dostatečně informovaná, aby se k tématu vyjádřila 4.8) Osoba pochybuje, nebo je nerozhodná
10	15:10:50	část odpovědi 0	1,5	Kývání hlavou ze strany na stranu Práva paže opřena v klíně, levá ji drží v zápěstí	Konverzační	Referenční Konativní Emotivní Metajazyková	4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct 4.6) Osoba vyjadřuje souhlas 4.7) Osoba vyjadřuje nesouhlas 4.8) Osoba pochybuje, nebo je nerozhodná 4.10) Osoba si není jistá tím, co jiná osoba řečeným myslí

11	15:17:14	Část repliky, 0 – hmm – 0	3,8 – hmm – 5,0	Hlava a pohled směřují do strany, od partnera Práva paže opřena v klíně, levá ji drží v zápěstí	konverzační	referenční	4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct Osoba si nepamatuje Osoba si není jistá
12	15:19:28	Část repliky Povzdech – 0 mm	7,5	Ústa zpočátku krátce doširoka roztažená, poté rychlé pootočení hlavy směrem od partnera, hlava mírně nakloněná, v závěru krátce kroučí hlavou ze strany na stranu Práva paže opřena v klíně, levá ji drží v předloktí	Konverzační	Referenční	4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct Osoba si nepamatuje Osoba si není jistá
13	15:27:05	Část repliky 0 – um – 0	1,5 – um – 6,0	Hlava a pohled směřují výrazně od partnera Práva paže opřena v klíně, levá ji drží v předloktí	Konverzační	Referenční Konativní	4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct Osoba si nepamatuje Osoba si není jistá
14	15:27:27	Část repliky 0 – um – 0	1,3 – um – 6,0	Hlava a pohled směřují výrazně od partnera Práva paže opřena v klíně, levá ji drží v předloktí Pravou rukou se chvíli škrábe na levé paži, poté se vrací do výchozí polohy	Konverzační	Referenční	4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct Osoba si nepamatuje Osoba si není jistá
15	15:28:06	Část repliky 0	7,0	Hlava a pohled směřují výrazně od partnera Hlava nakloněná Práva paže opřena v klíně, levá ji drží v předloktí	Konverzační	Referenční Konativní	4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct Osoba si nepamatuje Osoba si není jistá
16	16:26:07	Část repliky 0	2,5	Hlava a pohled směřují k partnerovi V závěru lehké pootočení hlavy Pravá ruka opřená o opěradlo židle, levá spočívá v klíně	Konverzační	Metajazyková	4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct 4.10) Osoba si není jistá tím, co jiná osoba řečeným myslí

17	16:48:58	Část repliky Uh – 0	2,0	Hlava směřuje k partnerovi Pohled? Ruce překříženy na břiše	Konverzační	Referenční Emotivní	4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi 4.17) Osoba je zamýšlená nebo se zaobírá jinými záležitostmi 4.19) Osoba je uražená a nahněvaná
18	16:49:34	Část repliky 0	4,5	Hlava a pohled směřují od partnera, směrem k zemi Po chvíli se otočí na druhou stranu, pořád směřuje k zemi Ruce překříženy na břiše	Konverzační	Referenční Emotivní	4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi 4.17) Osoba je zamýšlená nebo se zaobírá jinými záležitostmi 4.19) Osoba je uražená a nahněvaná
19-24	16:36:29 - 16:37:17	Zpětnovazebné Mhm		Hlava směřuje k partnerovi Pohled? Kývá hlavou dopředu, dozadu Ruce překříženy na břiše	Konverzační	Referenční Metajazyková	Osoba slyší, rozumí řečenému 4.6) Osoba vyjadřuje souhlas
25	17:38:33	Část repliky 0	3,0	Hlava a pohled směřují od partnera Po chvíli se prudce otočí ještě více do strany Ruce překříženy na břiše	Konverzační	Referenční Emotivní	4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi
26	17:39:00	Část repliky 0	1,7	Hlava a pohled směřují na partnera Ke konci hlavu pootočí opačným směrem a ihned vrátí do výchozí polohy Ruce překříženy na břiše	Konverzační	Referenční	4.8) Osoba pochybuje, nebo je nerozhodná Osoba si není jistá
27	17:41:46	Část repliky 0	1,0	Hlava pohled směřují na partnera Ruce překříženy na břiše	Konverzační	Referenční Emotivní	4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi
28-30	17:42:1	0	5,0 – 3,0 –		Textové		

	4		7-0				
31-32	17:42:28 - 34	Část repliky 0 – 0	3,0 - 1,0	Při prvním mlčení hlava a pohled směřují k partnerovi, ale směrem do země Ruce jsou překříženy na břiše Po chvíli na moment vyšpulí rty, otočí hlavu směrem od partnera a poškrábe se na zátylku Ruka na zátylku vydrží i během druhého mlčení v replice	Konverzační	Referenční	4.1) Osoba není dostatečně informovaná, aby se k tématu vyjádřila Osoba si nepamatuje Osoba si není jistá
33	17:49:58	Část repliky 0	2,0	Hlava a pohled směřují na partnera Po chvíli semknutí rtů, obočí se zvedá a hlava se pootočí od partnera Ruce jsou překříženy na břiše	Konverzační	Referenční Emotivní	4.3) Osoba si rozmyšlí, co dále říct 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi
34-36	17:50:08 – 18	Zpětnovazebné Mhm		Hlava a pohled směřují na partnera Ruce jsou překříženy na břiše Mírné kývání hlavou dopředu, dozadu	Konverzační (interakční)	Referenční Emotivní Metajazyková	Osoba slyší, rozumí řečenému 4.2) Osoba necítí potřebu mluvit 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi
37	18:05:27	Celá replika 0 – hm – 0	2,0 – hm – 13	POD je předkloněn ke stolu, prohlíží si důkazní materiál	Konverzační, Textové	Referenční Emotivní Konativní	4.3) Osoba si rozmyšlí, co dále říct 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi 4.17) Osoba je zamýšlená nebo se zaobírá jinými záležitostmi Osoba nemá, co říct
38	18:05:56	Část repliky 0	30,0	POD je předkloněn ke stolu, prohlíží si	Konverzační Textové	Referenční Emotivní	4.3) Osoba si rozmyšlí, co dále říct

				důkazní materiál			4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi 4.17) Osoba je zamyšlená nebo se zaobírá jinými záležitostmi Osoba nemá, co říct
39	18:08:01	Celá replika 0	20,0	Předkloněn ke stolu, prohlíží si důkazní materiál	Konverzační Textové	Referenční Emotivní Konativní	4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi 4.17) Osoba je zamyšlená nebo se zaobírá jinými záležitostmi Osoba nemá, co říct
40-45	18:08:30 – 18:09:39	Zpětnovazebné mhm		Předkloněn, dlaněmi opřen o kolena, hlava a pohled směřují na partnera, pokyvuje hlavou	Konverzační (interakční)	Referenční Emotivní Konativní Metajazykové	Osoba slyší, rozumí řečenému 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi 4.17) Osoba je zamyšlená nebo se zaobírá jinými záležitostmi Osoba nemá, co říct
46	18:20:53	Celá replika 0	9,0	Hlava a pohled směřují od partnera Obočí mírně stažené Ruce jsou překříženy na břiše	Konverzační	Referenční Emotivní Konativní	4.2) Osoba necítí potřebu mluvit 4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct 4.8) Osoba pochybuje, nebo je nerozhodná 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi 4.17) Osoba je zamyšlená

							nebo se zaobírá jinými záležitostmi 4.18) Osoba užívá mlčení k posílení vlastní izolace, nezávislosti, nebo pocitu unikátnosti 4.19) Osoba je uražená a nahněvaná
47-52	18:21:15 – 18:22:41	?	4,5 2,5 7,0 6,0 6,5 9,0	Hlava a pohled směřují nejdříve od partnera Obočí mírně stažené Ruce jsou překříženy na břiše Po chvíli na moment otočí hlavu opačným směrem, poté zpět a na partnera Zbytek zůstává stejný Po chvíli si upravuje límeček Poté se vrací do původního stavu (první relace)	konverzační	Referenční Emotivní? Konativní?	4.2) Osoba necítí potřebu mluvit 4.3) Osoba si rozmyšlí, co dále říct 4.8) Osoba pochybuje, nebo je nerozhodná 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi 4.17) Osoba je zamyšlená nebo se zaobírá jinými záležitostmi 4.18) Osoba užívá mlčení k posílení vlastní izolace, nezávislosti, nebo pocitu unikátnosti 4.19) Osoba je uražená a nahněvaná
53	18:22:51	Celá replika 0	27,0	Hlava a pohled směřují od partnera Obočí mírně stažené Ruce jsou překříženy na břiše Ke konci se hlava a pohled otáčí na druhou stranu a směřuje k zemi	Konverzační	Referenční Emotivní Konativní	4.2) Osoba necítí potřebu mluvit 4.3) Osoba si rozmyšlí, co dále říct 4.8) Osoba pochybuje, nebo je nerozhodná 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi 4.17) Osoba je zamyšlená nebo se

							zaobírá jinými záležitostmi 4.18) Osoba užívá mlčení k posílení vlastní izolace, nezávislosti, nebo pocitu unikátnosti 4.19) Osoba je uražená a nahněvaná
54	18:23:27	Část repliky 0	7,0	Hlava a pohled směřují od partnera Obočí mírně stažené Ruce jsou překříženy na břiše	Konverzační	Referenční Emotivní	4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi 4.17) Osoba je zamyšlená nebo se zaobírá jinými záležitostmi
55	18:23:40	Celá replika 0	26,0	Hlava a pohled směřují od partnera Obočí mírně stažené Ruce jsou překříženy na břiše Levou rukou se lehce škrábe pod bradou Ke konci se levou rukou škrábe tváří, hlava a pohled směřují hluboko do země Poté si hlavu podepře	Konverzační	Referenční Emotivní konativní	4.2) Osoba necítí potřebu mluvit 4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct 4.8) Osoba pochybuje, nebo je nerozhodná 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi 4.17) Osoba je zamyšlená nebo se zaobírá jinými záležitostmi 4.18) Osoba užívá mlčení k posílení vlastní izolace, nezávislosti, nebo pocitu unikátnosti 4.19) Osoba je uražená a nahněvaná
56	18:24:48	Celá replika 0	42,0	Hlava a pohled směřují od partnera Obočí mírně stažené Ruce jsou	Konverzační	Referenční Emotivní Konativní	4.2) Osoba necítí potřebu mluvit 4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct

				překříženy na břiše			4.8) Osoba pochybuje, nebo je nerozhodná 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi 4.17) Osoba je zamyšlená nebo se zaobírá jinými záležitostmi 4.18) Osoba užívá mlčení k posílení vlastní izolace, nezávislosti, nebo pocitu unikátnosti 4.19) Osoba je uražená a nahněvaná
57	18:26:07	Část repliky 0	60,0	Hlava a pohled směřují od partnera směrem k zemi Paže jsou zkříženy na břiše Levá ruka spočívá na levé tváři jakoby při škrábání Po 40 vteřinách se NK vrací do výchozí polohy předchozích případů mlčení Tato pozice přetrvává i do dalších replik – 51 a 52	Konverzační	Referenční Emotivní	4.2) Osoba necítí potřebu mluvit 4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct 4.8) Osoba pochybuje, nebo je nerozhodná 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi 4.17) Osoba je zamyšlená nebo se zaobírá jinými záležitostmi 4.18) Osoba užívá mlčení k posílení vlastní izolace, nezávislosti, nebo pocitu unikátnosti 4.19) Osoba je uražená a nahněvaná
58	19:11:19	Část repliky 0	7,0	Hlava a pohled směřují od partnera a do země Paže zkříženy na břiše, levá ruka podepírá levou	Konverzační	Referenční Emotivní	4.2) Osoba necítí potřebu mluvit 4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct 4.11) Osoba je

				tvář			udivena, fascinovaná, přemožena emocemi 4.17) Osoba je zamyšlená nebo se zaobírá jinými záležitostmi
59	19:34:01	Část repliky 0	9,0	Je skloněný k důkaznímu materiálu, ale asi ho „nevnímá“ a myšlenkami je jinde	Konverzační Textové	Referenční Emotivní	4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi 4.17) Osoba je zamyšlená nebo se zaobírá jinými záležitostmi
60	19:41:31	Část repliky 0	28,0	Tělo směřuje od partnera, skloněný, pravou rukou opřený o opěradlo, levou o koleno Hlava a pohled směřují od partnera do země, ve směru těla	Konverzační	Referenční Emotivní	4.3) Osoba si rozmyšlí, co dále říct 4.8) Osoba pochybuje, nebo je nerozhodná 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi 4.17) Osoba je zamyšlená nebo se zaobírá jinými záležitostmi
61	19:47:11	0	6,0		Situační		
62-68	20:15:30	Část repliky 0	7,5 3,5 12,5 4,5 6,5 4,5 10,5	Pohled a hlava většinu času směřují od partnera směrem k zemi Ruce překříženy na břiše Krátké škrábání na tváři, poté ruka spočívá na krku V závěru pohled na partnera	Konverzační	Referenční Emotivní Poslední (10,5) má také funkci konativní	4.3) Osoba si rozmyšlí, co dále říct 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi
69	20:16:37	Část repliky 0	2,0	Hlava a pohled směřují na partnera, ruka spočívá na krku, vzápětí bere do rukou kelímek s pitím	Konverzační	Referenční Emotivní	4.3) Osoba si rozmyšlí, co dále říct 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi
70	20:29:13	Část repliky 0	3,5 - ? – 10,5	Hlava směřuje k partnerovi, pohled do země,	Konverzační	Referenční Emotivní Metajazykové	4.1) Osoba není dostatečně informovaná,

				pousmání, Hlava podepřená levou rukou Paže zkříženy na břiše			aby se k tématu vyjádřila 4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi 4.15) Osoba se nedokáže vyjádřit, přestože by chtěla (možná vlivem povahy tématu, jelikož se o něm špatně mluví a lépe se „o něm cítí“)
71	20:40:4 5	Část repliky 0	3,5	Tělo směřuje více méně k partnerovi Hlava a pohled od partnera a směrem k zemi Drží v rukou kelímek s pitím	Konverzační	Referenční Emotivní	4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi
72	20:40:5 8	Část repliky 0 – uh – 0	3,5 – uh – 2,5	Tělo směřuje více méně k partnerovi Hlava a pohled od partnera a směrem k zemi Drží v rukou kelímek s pitím	Konverzační	Referenční Emotivní	4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi
73-75	21:06:4 8	Část repliky 0	7,0 2,5 6,0	Tělo směřuje k partnerovi Hlava mírně od partnera Pohled ? Ruce překříženy na břiše Ke konci prvního mlčení krátké a mírné potřesení hlavou, pokřivení koutků úst, pozdvihnutí ramena Po celou dobu pak zpět do výchozí relace	Konverzační	Referenční Emotivní Metajazyková	4.1) Osoba není dostatečně informovaná, aby se k tématu vyjádřila 4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi 4.15) Osoba se nedokáže vyjádřit, přestože by chtěla (možná vlivem povahy tématu, jelikož se o

							něm špatně mluví a lépe se „o něm cítí“)
76-77	21:47:16 - 50	Část repliky 0	16,0 8,5	Stojí opřený o zeď mimo hlavní kameru Není vidět nic kromě toho, že drží kelímek a má svěšenou hlavu	Konverzační	Referenční Emotivní Metajazykové	4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi 4.15) Osoba se nedokáže vyjádřit, přestože by chtěla (možná vlivem povahy tématu, jelikož se o něm špatně mluví a lépe se „o něm cítí“) 4.1) Osoba není dostatečně informovaná, aby se k tématu vyjádřila (platí pro druhé mlčení)

K samotnému shrnutí. Ani za pomoci verbálního kontextu a neverbální komunikace nelze o mlčení s jistotou nic říci, situace je o to složitější, že jde o policejní výslech, kde verbální může svádět ke špatným interpretacím mlčení, neboť vyslýchaný může „hrát“, že něco neví, ale skutečnost může být jiná a snaží se mlčením pouze vypadat nejistě, v jeho zájmu je totiž nic neprozrazovat. I neverbální projev na základě nějaké elementární znalosti gest vážících se k určitému verbálnímu projevu může být zavádějící. Při časoprostorové korespondenci výslechu a pozorování lze mlčení těžko interpretovat, usnadnit nám to může zpětně až informace o tom, jak moc je vyslýchaný s trestným činem spojen, co o něm všechno věděl. Ale ani v případě, známe-li o případu všechno, nemůžeme s jistotou všechna mlčení označit jednoznačně. Nedá se tedy tvrdit, alespoň ne na základě této konkrétní analýzy, že prostřednictvím mlčení se dá někoho z něčeho usvědčit, ostatně jsem to naznačil již v kapitole o mlčení. Nemůžeme to zde tvrdit v podstatě i proto, že jsme nezkoumali všechny výskyty mlčení, ale pouze vybrané případy.

Přínosem tedy je spíše zjištění, že mlčení se tu jeví jako skutečně běžná součást komunikace a plnohodnotný nositel obsahu sdělení, na druhou stranu se však ukazuje, že v praxi funguje mnohem

složitěji, než se jeví v teoretických pojednáních. Samotné odlišení pauzy od mlčení není jednoduché a to, co označíme za mlčení, zřídka nese jednu jednoznačnou funkci a jeden jednoznačný význam.

Proto jsem se v předložené analýze zaměřil na otestování teoretických východisek a poukázání na množství různých funkcí a významů, které mlčení může nést, a to na praktickém příkladu. Přínosem tu dále tedy je obohacení teoretických východisek, ze kterých jsem vycházel, o má zjištění při praktické analýze. Konkrétně jsem vycházel z Ephrattové komunikačních funkcí mlčení (2008) a Johannesenovy typologie významů konverzačního mlčení (via Kurzon, 2007).

Mlčení se často váže k hezitačním, či jiným paraverbálním zvukům, nejčastěji jde o krátká mlčení (kolem 1,0 – 2,0), z toho důvodu bychom tato mlčení mohli považovat za pauzu, kde hezitační zvuk pauzu předchází a signalizuje její příchod, nebo do pauzy vstupuje a signalizuje intenci pokračovat v řeči. Dlouhá mlčení nejsou často ničím paraverbálním doprovázena, nelze to však tvrdit absolutně, jde spíše o tendenci. K rozdělení na krátká a dlouhá mlčení ještě doplním, že krátká mlčení jsou výhradně vnitrorepliková, dlouhá mohou být vnitrorepliková a mohou tvořit i samostatnou repliku. Repliková mlčení jsou výrazně menšinová a váží se na emocionálně vypjaté chvíle v dialogu. Replikových a zvláště dlouhých nereplikových mlčení přibývá s tím, jak je podezřelý postupně usvědčován z viny.

Ukazuje se, že pokusíme-li se u mlčení zachytit jednotlivé významy, mohou nám splývat, mohou souviset, podmiňovat se, např. význam „osoba mlčí, protože se rozhoduje, co dál říct“ může souviset s tím, že „mlčí, protože jde o citlivé téma“, nebo význam „mlčení jako rozmýšlení, co dále říct“, souvisí s „mlčením, které vyjadřuje tempo myšlení“. Proto je také složité určit jeden jediný význam pro užití mlčení, naopak v praktickém určování významu se jednotlivé významy překrývají a jeví se potřeba některé typy významu mlčení ještě blíže specifikovat. Jednotlivé významy nelze přesně oddělit ani za pomoci gestikulace, či jazykového kontextu. Vůbec mlčení, jehož význam lze verbalizovat v podobě „odráží tempo myšlení“ je značně široký a obecný a v podstatě se může týkat každého výskytu mlčení. Řekl bych, že je to typ významu, který je v pozadí jiných, specifitějších, jakoby potenciálně neustále přítomný. Popsání mlčení tímto významem nám v podstatě nic zásadního o mlčení neprozrazuje. Dále lze tvrdit, že specificky u výslechu je i mlčení ve významu „osoba se ze strachu vyhýbá mluvení na kontroverzní, či citlivé téma“ jaksi potenciálně přítomno pořád, jelikož každá informace je potenciálně citlivá (snad až na mlčení týkající se zpětě vazby). Tato dvě mlčení jsem proto v tabulce nezaznamenával, resp. zaznamenal jsem je metajazykově tak, že jsem o nich mlčel. To nás přivádí k funkcím.

Podobně jako u verbálních sdělení, je i u mlčení ve většině případů přítomno více funkcí najednou, z nichž referenční funkce má v té většině případů funkcí hlavní. Těžko lze některému mlčení nepřiznat

funkci referenční, neboť každé analyzované mlčení k něčemu odkazuje, vypovídá o nějakém stavu skutečnosti. Je to spíše otázka toho, je-li referenční funkce dominantní nebo ne. Na tuto otázku však lze jednoznačně odpovědět, že vždy není.

Jelikož zkoumáme dialogickou komunikační událost v úzkém smyslu (dialog tváří v tvář), většina mlčení je konverzačního charakteru, ale opět zde nelze absolutizovat, jelikož se zde objevují i mlčení jiných typů, mlčení textové a situační. A co víc, i tato nelze v některých případech jednoznačně od sebe odlišit.

Vrátím se ještě zpět k významům a funkcím.

Komunikační funkce	Počet případů	Procentuální zastoupení
Referenční	64	83,12
Emotivní	48	62,34
Konativní	31	40,26
Metajazyková	31	40,26
Fatická	0	0
Poetická	0	0

Co se týče funkcí, vyskytují se v dialogu pouze čtyři – referenční, emotivní, konativní a metajazyková (chybí fatická a poetická). Pouze v 9 případech (12%) lze u mlčení identifikovat pouze jednu funkci, je to zejména funkce referenční. Lze však tvrdit, jak jsme to udělali již výše, že ta je přítomna téměř všude (jak je patrné z tabulky) a je základem vícefunkčnosti mlčení. Nejčastěji se proto vyskytují mlčení se dvěma (36 případů – 47%) a třemi (22 případů – 29%) funkcemi, ale objevují se i se všemi čtyřmi (7 případů – 9%). Nejčastěji se vyskytujícími funkcemi jsou referenční a konativní (viz tabulka) a také se nejčastěji setkávají v kombinaci.

Význam mlčení jsem určoval na základě Johannesenovy typologie významu konverzačního mlčení (via Kurzon, 2007), jejíž původní verzi lze najít v kapitole o mlčení. Zde uvedu verzi doplněnou zejména o nalezené specifikace a podtypy a okomentovanou mými zjištěními zejména, co se týče jejich výskytu.

Význam mlčení	Počet případů	Procentuální zastoupení	Další poznámky	Možné specifikace (podtypy)
4.1) Osoba není	8	10,39		

dostatečně informovaná, aby se k tématu vyjádřila				
4.2) Osoba necítí potřebu mluvit	15	19,48		
4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct	43	55,48	Lze tvrdit, že je pro daný typ dialogu typický	1. Osoba si rozmýšlí, co dále říct, aby neprozradila něco, co by neměla 2. Osoba si rozmýšlí, co dále říct, aby to bylo srozumitelné (jak to říci jednoduše)
4.4) Mlčení osoby jen odráží její tempo přemýšlení	77	100	Tento význam je velice obecný, může stát v pozadí v podstatě každého mlčení obecně, nejen v tomto dialogu	
4.5) Osoba se ze strachu vyhýbá mluvení na kontroverzní, či citlivé téma	77	100	Pro institucionální dialog daného typu je tento význam specifický, každé téma je potenciálně citlivé, a proto se mu komunikant vyhýbá	
4.6) Osoba vyjadřuje souhlas	7	9,09	význam 4.6) a 4.7) nemusejí být vždy jasně oddělitelné	
4.7) Osoba vyjadřuje nesouhlas	1	1,30	význam 4.6) a 4.7) nemusejí být vždy jasně oddělitelné	
4.8) Osoba pochybuje, nebo je nerozhodná	15	19,48		
4.9) Osoba se nudí	0	0	v institucionálním dialogu daného typu je tento význam v podstatě nemožný, neobjevuje se	
4.10) Osoba si není jistá tím, co jiná osoba řečeným myslí	2	2,60		
4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi	48	62,34	Lze tvrdit, že je pro daný typ dialogu typický	

4.12) Osoba je namyšlená a nezdvorilá	0	0	je pravděpodobně možný, v daném dialogu se však nevyskytuje	
4.13) Osoba vylučuje jinou z komunikace a takto ji trestá	0	0	v institucionálním dialogu daného typu je tento význam v podstatě nemožný, neobjevuje se	
4.14) Mlčení osoby je známkou její charakteristické poruchy	0	0	je pravděpodobně možný, v daném dialogu se však nevyskytuje	
4.15) Osoba se nedokáže vyjádřit, přestože by chtěla (možná vlivem povahy tématu, jelikož se o něm špatně mluví a lépe se „o něm cítí“)	6	7,79		
4.16) Osoba mlčí, protože má starosti, aby mluvením jinou osobu nezranila	0	0	je pravděpodobně možný, v daném dialogu se však nevyskytuje	
4.17) Osoba je zamyšlená nebo se zaobírá jinými záležitostmi	26	33,77		1. Osoba je fyzicky přítomná, ale psychicky nepřítomná, věnuje se něčemu jinému, nevnímá 2. Osoba je fyzicky i psychicky přítomná, vnímá, ale věnuje se něčemu jinému (např. čtení textu) – hraničí s textovým mlčením
4.18) Osoba užívá mlčení k posílení vlastní izolace, nezávislosti, nebo pocitu unikátnosti	11	14,29		
4.19) Osoba je uražená a nahněvaná	13	16,88		
4.20) Mlčení osoby vyjadřuje empatickou	0	0	v institucionálním dialogu daného typu je tento význam	

komunikaci, sdílené porozumění a náladu			v podstatě nemožný, neobjevuje se	
4.21) Osoba mlčí, protože si nepamatuje, snaží se vzpomenout si	7	9,09	Tento význam v původní typologii chybí	
4.22) Osoba mlčí, protože si není jistá	8	10,39	Tento význam v původní typologii chybí	
4.23) Osoba mlčí, protože slyší, rozumí, vyzývá mluvčího k pokračování	23	29,87	Tento význam v původní typologii chybí	

Analyzováno bylo 77 případů mlčení, sečteme-li však procenta výskytu, dobereme se čísla většího než 100%. Je to dáno tím, že u analyzovaných případů mlčení nelze určit pouze jeden význam, ale komplex možných významů. Z tabulky je zřejmé, že původní typologie má své mezery zejména v citlivosti k specifitějším významovým odstínům významů obecných a dále také v tom, že některé významy nejsou zaznamenány, v mém materiálu se však dají pojmenovat. Z hlediska kvantitativního lze tvrdit, že typickými (nejpočetnějšími) významy daného dialogu jsou 4.3) Osoba si rozmýšlí, co dále říct, 4.5) Osoba se ze strachu vyhýbá mluvení na kontroverzní, či citlivé téma a 4.11) Osoba je udivena, fascinovaná, přemožena emocemi. Omezeně to lze tvrdit o významu 4.4) Mlčení osoby jen odráží její tempo přemýšlení, neboť u tohoto se domnívám, že je typický pro každé mlčení obecně.

4. Závěr

Předložená práce *Mlčení ve forenzním dialogu* obsahuje ve svém tříslavném názvu (pominu-li pro tentokrát předložku) svá tři hlavní témata – dialog, mlčení a to třetí je trochu asociativní hádanka – forenzní zde znamená spíše institucionální.

Východiskem je tu dialog, jemuž je věnována první kapitola. V ní se zabývám obecnými charakteristikami dialogu, různými hledisky, na jejichž základě lze dialog jako formu komunikace definovat (počet zúčastněných komunikantů, míra jejich aktivity a možnost zpětné vazby), přičemž zároveň tak činím s ohledem na vztah k formě komunikace běžně chápané jako protikladné, formě monologu. Zaměřil jsem se na to, jaký je vztah těchto forem, je-li tato opozice skutečně opozicí a je možné tento vztah řešit. Východiskem je mi Mukařovského teze (1947), že existuje pouze různá míra monologičnosti a různá míra dialogičnosti. Domnívám se však, že neexistuje žádná monologická komunikační událost, každá komunikační událost je má charakter dialogu bez ohledu na množství monologických prvků. Jelikož neexistuje nic jako čistý monolog, ale pouze monolog s dialogickými prvky, musí všechna komunikace tudíž být v základu dialogická a to i tím, že směřuje na nějakého adresáta. Monolog tedy odstavuji z pozice rovnocenné k dialogu a stavím ho do pozice konstitutivního prvku dialogu a na jeho místo stavím komunikační události, které nejsou tím, co by se dalo označit čistým, typickým dialogem, ale jsou spíše něčím, pro co navrhuju termín pseudodialog, nebo kvazidialog. Kromě této úvahy jsem se v úvodní kapitole krátce věnoval různým terminologickým podobám slova dialog a jejich vzájemnému vztahu, obecné struktury dialogu a krátkému obecnému pojednání o typech dialogu z hlediska různé konfigurace komunikačních faktorů. V rámci této podkapitoly o typech dialogů se zvláště a podrobně věnuju dialogu institucionálnímu, jelikož je to typ dialogu, kterému bude věnována také třetí část práce. Zaměřil jsem se jednak na deskripci jeho obecných charakteristik, zejména jeho asymetričnosti a řízenosti, a jednak jeho konkrétní podobě - policejnímu výslechu – jak se jednotlivé vlastnosti institucionálního dialogu v něm modifikují.

V druhé kapitole jsem věnoval pozornost mlčení. V české literatuře toho o něm moc nenajdeme, proto se mu věnuju podrobně a pokouším se shrnout poznatky české, ale především zahraniční literatury, jejíž poznatky v české literatuře reflektovány nejsou. Pokouším se ale také kriticky o vlastní náhled na tento problém. Tím jsem se pokusil realizovat jeden z cílů této práce, do jisté míry zaplnit prázdné místo, které v české lingvistice vzhledem k tomuto komunikačnímu prostředku existuje. V úvodu kapitoly se věnuju definování mlčení jako významného komunikačního prostředku vedle prostředků verbálních a neverbálních a jaká je jeho pozice v souboru prostředků neverbálních.

Zároveň jsem se snažil poukázat k jeho vztahu k mlčení nekomunikačnímu, které je běžně označováno jako ticho. Poukázal jsem také na způsob interpretace mlčení, který později uplatňuju při praktické analýze. Při snaze interpretovat mlčení je třeba si všimnout jazykového kontextu, jednak předcházejícího, ale i následného, dále kontextu situačního (jinak může fungovat stejné mlčení ve fatickém hovoru a jinak v institucionálním) a v neposlední řadě je třeba přihlížet k doprovodným neverbálním prostředkům. Po tomto pojednání jsem se věnoval podrobněji podobě mlčení v sociální interakci a jeho různým, dostupným typologiím. Pozornost věnuju zvláště typologii z hlediska významů mlčení, jeho komunikačních funkcí a jeho možných podob v sociální interakci, neboť to jsou tři hlediska, která uplatňuju ve třetí části při analýze. Poté se také krátce pokouším definovat a delimitovat hranici mezi mlčením a pauzou, kterou můžeme v jistém smyslu chápat také jako manifestaci mlčení. Jedna z odpovědí na tuto otázku po hranici přichází od Gail Jefferson (1989), která tvrdí, že jedna vteřina je maximální tolerovaná doba ticha v komunikaci, než je do něho zasáhnuo. Uvážím-li tuto myšlenku, docházím k tomu, že tato jedna vteřina může být zároveň užita pro popis hranice mlčení, jelikož pauza je přirozený prostředek a fenomén komunikace, do kterého není třeba zasahovat. Naopak mlčení se jeví vždy jako něco zvláštního, něco, co do komunikace nepatří a je třeba to eliminovat, zasáhnout do toho. Na závěr druhé kapitoly připojuji také několik poznámek k sémiotickému pohledu na mlčení, zejména na jeho obecné znakové charakteristiky.

V poslední třetí kapitole přichází vlastní analýza mlčení, pokus o praktické uplatnění vybraných typologií, které byly načrtnuty v předchozí kapitole o mlčení. Pracuji zde s audiovizuálním záznamem policejního výslechu z anglo-amerického prostředí. V pořízeném přepisu jsou zaznamenány veškeré fenomény, které za mlčení mohou být považovány nebo s ním souvisí (paralingvistické prostředky řeči). Jelikož těchto fenoménů je nezměrné množství, k analýze jsem vybral jen některé, a to tak, aby podávaly, co nejširší a reprezentativní obraz o komplexnosti mlčení, problému delimitace jeho funkcí a významů. Při analýze vycházím zejména ze dvou typologií mlčení, totiž funkční a významové a při analýze těchto charakteristik se opírám o znalost jazykového a situačního kontextu a poznatky výzkumu významů prostředků neverbální komunikace. Na závěr připojuji shrnutí, kde představuji všechny analyzované případy mlčení pohromadě v tabulce a přidávám některé kvantifikační charakteristiky a komentář k ne/funkčnosti a ne/problematičnosti výchozích teoretických poznatků. Ze zjištěných poznatků vyplývá, že ani s pomocí verbálního kontextu a neverbální komunikace nelze o mlčení s jistotou nic říci, situace je o to složitější, že jde o policejní výslech, kde verbální může svádet ke špatným interpretacím mlčení, neboť vyslýchaný může „hrát“, že něco neví, ale skutečnost může být jiná a snaží se mlčením pouze vypadat nejistě, v jeho zájmu je totiž nic neprozrazovat. I neverbální projev na základě nějaké elementární znalosti gest vázících se k určitému verbálnímu

projevu může být zavádějící. Nedá se tedy tvrdit, alespoň ne na základě této konkrétní analýzy, že prostřednictvím mlčení se dá někoho z něčeho usvědčit.

Přínosem tedy je spíše zjištění, že mlčení se tu jeví jako skutečně běžná součást komunikace a plnohodnotný nositel obsahu sdělení, na druhou stranu se však ukazuje, že v praxi funguje mnohem složitěji, než se jeví v teoretických pojednáních. Samotné odlišení pauzy od mlčení není jednoduché a to, co označíme za mlčení, zřídka nese jednu jednoznačnou funkci a jeden jednoznačný význam. Přesto lze však některé poznatky zobecnit a říct, že nejčastěji mlčení vystupuje ve funkci referenční a emotivní, nebo v této kombinaci. Z hlediska významu jsou pro daný typ dialogu charakteristické zejména ty, které mlčení popisují jako prostor pro rozmyšlení, co říct dále a pak jako způsob vyjádření emocionálního přemožení.

Cílem této práce bylo přinejmenším zaplnit místo v lingvistické literatuře, které tu vzniklo od poslední vydané publikace o mlčení, která pochází od Ireny Vaňkové (1997), přičemž jsem mířil k tomu, zohlednit nejen dosavadní české poznatky o mlčení, ale zejména ty zahraniční, které v české literatuře nejsou reflektovány. Nešlo však jen o to, tyto poznatky zpřístupnit, ale také je obohatit o vlastní kritickou reflexi, ale zejména o výsledky z praktické analýzy živého dialogu. Doufám také, že se podařilo splnit záměr poukázat na plnohodnotnost, komplexnost a problematičnost mlčení jako komunikačního fenoménu, na problematičnost jeho porozumění v praxi a jeho široký funkční a významový potenciál. Tímto verbální pojednání skončilo, nyní nezbývá než zase na chvíli mlčet.

Literatura a zdroje

Adler, Ronald B. a George Rodman. 2006. *Understanding Human Communication*. New York a Oxford: Oxford University Press.

Cotterill, Janet et al. 2002. *Language in the Legal Process*. New York: Palgrave Macmillan.

Čechová, Marie et al. 2011. *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: SPN.

Čmejrková, Světlá. 1996. Monolog a dialog. In *Čeština, jak ji znáte i neznáte*, Čmejrková, Světlá et al., 20-23. Praha: Academia.

Dambská, Izydora. 2002. O sémiotických funkcích mlčení. In *Od poetiky k diskursu*, Trávníček, Jiří ed. 13-27. Brno: Host.

Doubravová, Jarmila. 2009. Sémiotika mlčení. In *Věda, filosofie, metodologie*, Filáček, Adolf ed. 87-96. Praha: Filosofia.

Ennals, Richard. 2007. The Meaning of Silence. *Ai & Society*, (21) 4: 625-632.

Ephratt, Michal. 2008. The functions of silence. *Journal of Pragmatics* 40 (11): 1909 – 1938.

Ephratt, Michal. 2011. Linguistic, paralinguistic and extralinguistic speech and silence. *Journal of Pragmatics* 43 (9): 2286 – 2307.

Eskin, Michael. 1997. On Dialogic Speech. *PMLA* vol. 112 (2): 243-246.

Gendron, Renée. 2011. The Meaning of Silence during Conflict. *Journal of Conflictology* (2) 1: 1-7.
Dostupné z: <http://www.artnodes.org/index.php/journal-of-conflictology/article/viewFile/vol2iss1-gendron/vol2iss1-gendron>

Givens, David B. 2002. *The Nonverbal Dictionary of Gestures, Signs and Body Language Cues*. Washington: Center for Nonverbal Studies. Dostupné z: <http://elibrary.kiu.ac.ug:8080/jspui/bitstream/1/1075/1/David%20Givens%20-%20Body%20Language.pdf>

Hall, Phil. 2008. Policespeak. In *Dimensions of Forensic Linguistics*, Gibbons, John a Turell, Terese M. eds. 67 – 94. Amsterdam a Philadelphia: John Benjamins.

Hoffmannová, Jana. 1994. Mezioborová konference o dialogu. *Naše řeč* 77 (4): 212-215.

- Hoffmannová, Jana. 2000. K univerzálnosti a specifičnosti pojmu dialog. In *Čeština – univerzálie a specifika 2*, Hladká, Zdeňka a Petr Karlík eds., 53-61. Brno: MU.
- Hoffmannová, Jana a Müllerová, Olga. 2000. *Jak vedeme dialog s institucemi*. Praha: Academia.
- Jaworski, Adam. 2005. Introduction: Silence in institutional and intercultural contexts. *Multilingua* 24 (1-2): 1-6.
- Jakobson, Roman. 1995. Lingvistika a poetika. In *Poetická funkce*, Červenka, Miroslav ed. 74–105. Jinočany: H+H.
- Jefferson, Gail. 1989. Preliminary notes on a possible metric which provides for a „standard maximum“ silence of approximately one second in conversation. In *Conversation: An interdisciplinary perspective*, Roger, D. a Bull, P. eds. 166 – 196. Clevedon a Philadelphia: Multilingual matters ltd.
- Karlík, Petr, Marek Nekula a Jana Pleskalová. 2002. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: NLN.
- Kivik, Piibi-Kai. 1998. What Silence Says: Communicative Style and Identity. *Trames* (2) 1: 66-90.
- Kořenský, Jan; Hoffmannová, Jana; Jaklová, Alena; Müllerová, Olga. 1987. *Komplexní analýza komunikačního procesu a textu*. České Budějovice: PedF.
- Kořenský, Jan. 1992. *Komunikace a čeština*. Jinočany: HaH.
- Kořenský, Jan; Hoffmannová, Jana; Müllerová, Olga. 2013. *Analýza komunikačního procesu a textu*. Olomouc: KOL UP.
- Křivohlavý, Jaro. 1988. *Jak si navzájem lépe porozumíme*. Praha: Svoboda.
- Kurzon, Dennis. 1998. *Discourse of Silence*. Amsterdam a Philadelphia: John Benjamins.
- Kurzon, Dennis. 2007. Towards a typology of silence. *Journal of Pragmatics* (39) 10: 1673-1688.
- Kurzon, Dennis. 2009. Thematic Silence as Metaphor. In *Language in Life and a Life in Language*, Fraser, Bruce a Turner, Ken eds. 255 – 263. Brill.
- Kurzon, Dennis. 2010. Moment of Silence: Constitutional Transparency and Judicial Control. *International Journal for the Semiotics of Law* (24) 2: 195-209.
- Kurzon, Dennis. 2011. Editorial: On Silence. *Journal of Pragmatics* (43) 14: 2275-2277.
- Lepilová, Květuše. 1999. Neverbální a verbální řečová komunikace na konci tisíciletí. In *Příspěvky k aktuálním otázkám jazykovědné rusistiky*, Gazda, Jiří ed. 108-112. Brno: FF MU.

- Ling, Wong Ngan. 2003. Communicative functions and meanings of silence: an analysis of cross-cultural views. *Multicultural studies* 3: 125-146.
- Marková, Ivana; Olga Müllerová a Jana Hoffmannová. 1999. Od teorie dialogu k institucionální komunikaci. *Slovo a slovesnost* 60 (3): 195-213.
- Mistrík, Jozef. 1980. Dialóg. *Slovenská reč* 45 (1): 3-12.
- Mistrík, Jozef et. al. 1993. *Encyklopédia jazykovedy*. Bratislava: Obzor.
- Mukařovský, Jan. 1941. Dialog a monolog. In *Kapitoly z české poetika 1*, Mukařovský, Jan ed. 145-175. Praha: Melantrich.
- Müllerová, Olga. 1983. *Komunikativní složky výstavby dialogického textu*. Praha: UK.
- Müllerová, Olga. 2000. Žánry a syntaktické rysy mluvených projevů. In *Tváře češtiny*, Bogoczová Irena et al., 21-54. Ostrava: FF OU.
- Müllerová, Olga a Hoffmannová, Jana. 1994. *Kapitoly o dialogu*. Praha: Pansofia.
- Müllerová, Olga a Nekvapil, Jiří. 1986. Pauzy v mluveném textu. *Slovo a slovesnost* 47 (2): 105 – 113.
- Müllerová, Olga a Nekvapil, Jiří. 1988. K pauzám v komunikačním procesu. *Slovo a slovesnost* 49 (3): 202 – 208.
- Mushin, Ilana, and Rod Gardner. 2009. Silence is talk: Conversational silence in Australian Aboriginal talk-in-interaction. *Journal of Pragmatics* (41) 10: 2033-2052.
- Nakane, Ikuko. 2007. *Silence in Intercultural Communication: Perceptions and Performance*. Amsterdam a Philadelphia: John Benjamins.
- Olsson, John a Luchjenbroers, June. 2014. *Forensic Linguistics*. Londýn, Nové Dillí, New York a Sydney: Bloomsbury.
- Rock, Frances. 2010. Witnesses and suspects in interviews: Collecting oral evidence: the police, the public and the written word. In *The Routledge Handbook of Forensic Linguistics*, Coulthard, Malcolm a Johnson, Alison eds. 126 – 138. Londýn a New York: Routledge.
- Shuy, Roger W. 1998. *The Language of Confession, Interrogation and Deception*. Londýn a Nové Dillí: Sage.

Schmitz, Ulrich. 2002. *Eloquent Silence*. Dostupné z: <http://duepublico.uni-duisburg-essen.de/servlets/DerivateServlet/Derivate-30/silence.htm>

Švehlová, Milena. 1994. Mlčení jako fenomén komunikace. In *Filologické studie XIX*, Brabcová, R. a O. Mališ eds. 79-83. Praha: PedF UK.

Vaňková, Irena. 1996. *Mlčení a řeč v komunikaci, jazyce a kultuře*. Praha: ISV.

Vaňková, Irena. 2007. *Nádoba plná řeči: člověk, řeč a přirozený svět*. Praha: Karolinum.

Vávra, Vlastimil. 1990. *Mluvíme beze slov*. Praha: Panorama.

Přílohy

1. Přepis policejního výslechu

 - označení mlčení, pauz (prázdných, vyplněných) a fenoménů souvisejících – v závorkách uvedena doba trvání v sekundách

 (plus číslo) - vybrané případy mlčení k analýze

 - označení vystřižené části videa, kde se neodehrává nic významného a souvisejícího s mlčením

 - označení chybějících pasáží v originálním videu

 - čas v originálním záznamu, nikoli přehrávače videa

 - vystřižená část v originálním záznamu

D/SGT. SMYTH: alright and again um like I said this interview's going to be very thorough

1

WILLIAMS:

D/SGT. SMYTH: um but again uh I have a simple rule when I talk to people it's uh I'm sure you're the same way I treat people everybody with respect and

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: I'll ask that you do the same for me um so what we're going to do is we're going to start off by uh going through um what your rights are okay?

D/SGT. SMYTH: um there have been four (4) occurrences uh like I said that we're looking into

2

WILLIAMS:

D/SGT. SMYTH: uh two (2) of those occurrences occurred in September of two thousand and nine (2009)

D/SGT. SMYTH: uh they involved uh somebody entering uh two (2) different woman's houses

3

WILLIAMS:

D/SGT. SMYTH: um in the evening hours and uh committing uh sexual acts

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: and um then most recently we have Jessica LLOYD'S disappearance

4

WILLIAMS:

D/SGT. SMYTH: okay so essentially when you look at those kind of crimes we're looking at number of different uh potential criminal charges alright?

D/SGT. SMYTH: um we're looking at issues uh all the way from the most serious one which is first degree murder

5

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: uh kidnapping uh sexual assault

6

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: uh break and enter with intent to commit sexual assault

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: uh forcible confinement okay and uh so what I want to make sure you understand and this is what we do literally we talking to is that clearly when we find out who's responsible for one or all of those crimes

D/SGT. SMYTH: uh they could be charged with one or all of those offences okay

7

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: whether it's you or whether it's anybody else alright?

WILLIAMS: (u/i) so

D/SGT. SMYTH: and that's why it's important that we uh make sure the people understand what they have to and what they don't have to do when they're talking to us

8

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: um do you have your own lawyer?

9

WILLIAMS: (1,5) I had a reality lawyer but

D/SGT. SMYTH: okay (laughs)

WILLIAMS: no I don't have a lawyer

D/SGT. SMYTH: alright um if at any point you want to make that call and you don't know who to call

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: uh we have a phone list of lawyers that uh are available to give you advice free of charge right over the phone

D/SGT. SMYTH: and the reason for that is because the law considers me to be what we refer to as a person in authority

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: okay probably similar to what you may be considered to be on the base

D/SGT. SMYTH: ... if you have been spoken to by any person in authority

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: or any police officer about any of those cases um I don't want what they may have said to you to uh um make you feel influenced or compelled to say anything to me today okay whatever you might have felt influenced or compelled to say to them earlier

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: you don't have to repeat it to me you don't have to say anything further okay

WILLIAMS: okay

D/SGT. SMYTH: but obviously what you do say you know for the third time is

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: being recorded right so uh

WILLIAMS: understood these first two (2) attacks that happened **uh** not that far from my place in Tweed well the second one did

D/SGT. SMYTH: yeah

WILLIAMS: we didn't even know the first one had happened but **uh** I understand that was the reasonably close as well but the second one was **uh** was very close

D/SGT. SMYTH: yeah

WILLIAMS: so certainly at the time the OPP did a **uh (1,8)** went door to door

D/SGT. SMYTH: yeah

WILLIAMS: and and **uh** within a couple of days probably the same night so I spoke with a couple back then

D/SGT. SMYTH: okay um yeah and I'm I'm aware of that

D/SGT. SMYTH: and uh you know you've kind of uh all most hit the nail on the head about uh some of our issues that kind of uh make us want to talk to to Russell WILLIAMS okay?

WILLIAMS: **mm hmm**

D/SGT. SMYTH: um cause essentially uh there's a a a connection um between you and uh and all four (4) of those cases would you agree?

10

WILLIAMS: **(1,5)**

(SMYTH a WILLIAMS současně)

D/SGT. SMYTH: geographically

WILLIAMS: and that I I guess I drive past **uh** yes **uh**

D/SGT. SMYTH: yeah

WILLIAMS: I would say there's **uh** a connection yes

D/SGT. SMYTH: yeah and that's what that's why uh I'll be quite frank with you that's why uh things kind of um uh evolved when uh the officers talked to you on Thursday night

D/SGT. SMYTH: was made um and I believe you're uh a door or two (2) down from one of those two (2) uh incidents uh in Tweed

WILLIAMS: think **uh (1,0)** three (3) doors down yeah

D/SGT. SMYTH: yeah

WILLIAMS: very close absolutely

D/SGT. SMYTH: yeah exactly so uh those are some of the issues I want to discuss with you

D/SGT. SMYTH: okay um so just getting back to uh these four (4) incidents that we're talking about um maybe you can just give me a little bit of history as to uh your arrival and the uh and the base in Trenton when did you start working there?

[REDACTED]

(vystřiženo asi 5 minut)

15:17:12

11

WILLIAMS: Friday on the day I was um (3,8) hmm (5,0) Friday on the day I was at home most inside most the day I had a sort of a stomach flu

D/SGT. SMYTH: okay in Ottawa or Tweed?

WILLIAMS: in Tweed

D/SGT. SMYTH: in Tweed okay

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: and then what time do you leave to go to the base to sleep there on the Friday night?

WILLIAMS: um (3,4) mm not sure probably just you know went in for just before bed uh (1,0) so I probably left Tweed at between eight (8) and nine (9) or so

D/SGT. SMYTH: okay um and you get to the base and spend the evening there and get up for the five thirty (5:30)?

D/SGT. SMYTH: so we backtrack from there um you when did you arrive at your home uh at the cottage (u/i) I want I don't want you confused between home and Ottawa on the home (u/i)

WILLIAMS: yeah yeah understood

D/SGT. SMYTH: so uh

WILLIAMS: no I have been in Tweed all week

D/SGT. SMYTH: yeah

WILLIAMS: uh the week prior now (1,0) um (2,5) yeah I think that's the case (1,0) I was in Tweed all week (1,0) flew Saturday (0,8) headed to Ottawa Saturday night

D/SGT. SMYTH: okay so um if you didn't have the stomach flu on the Friday what was your schedule like?

WILLIAMS: I think it was seven (7) or eight (8) really

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: um (2,5) what would have been my schedule just a standard schedule in the office

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: so um (1,0) I'll just brief in the morning couple of uh (2,5) couple of meetings can't remember what the specifics on that were going to be

D/SGT. SMYTH: okay so um Thursday night you slept at Tweed or you?

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: alright and what did you do Thursday during the day?

WILLIAMS: Thursday during the day I was at the base again (2,0) um (2,5) I think it was a very standard day I can't recall exactly but uh (2,0) yeah nothing was not flying so I was at the base so I would have gone in early in the morning back in the evening again

D/SGT. SMYTH: okay do you remember what time you left the base that night?

12

WILLIAMS: (7,5 včetně povzdechu) mm I don't remember anything peculiar so I would say uh (2,0) I don't know probably seven (7) to nine (9) somewhere in that range

D/SGT. SMYTH: okay that's when when you left?

WILLIAMS: left the base yeah

D/SGT. SMYTH: and what what's

WILLIAMS: it's a forty five (45) minutes transit so

D/SGT. SMYTH: forty five (45) minutes home

WILLIAMS: yeah

Vystřiženo asi 5 minut

15:24:53

D/SGT. SMYTH: now I'm not not going to walk you through November but I'm going to take you to a date that's probably pretty fresh in your mind uh uh the day that uh that Marie-France uh COMEAU

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: um do you remember how you found out uh

WILLIAMS: I do yeah I was sent an email um (3,0 včetně povzdechu) well as soon as the uh the off staff in the base learned they told me

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: so I got an email I can't remember if it was late at night or in the morning but certainly I saw it uh (1,0) I want to say first thing in the morning because I had just come back from Ottawa I was in Ottawa for uh um (4,0) (u/i) on the days I can't remember what what day of the week we're talking about but uh (2,0) yeah no I mean obviously one of your people gets killed it uh gets your attention so

D/SGT. SMYTH: absolutely

WILLIAMS: you know (u/i)

D/SGT. SMYTH: and how did you know Marie-France COMEAU?

WILLIAMS: I only met her once um (1,0) she was on a crew uh I was on uh just after I got to the base

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: so uh I can't even remember I think it was a one (1) day trip uh I did a number of trips uh in Canada transporting um (1,5) our um you know troops for the first leg out of Edmonton uh and we tend to hopscotch them across uh until they get into (u/i) so anyway I I can't remember which trip it was but uh I did a number of them out to Edmonton just to to pick up the troops bring them to Trenton and then uh put a fresh crew on and uh cause we fly out and back in the same day so pushing the edge of that uh (1,0) fresh crew on and continue on after a couple hour delay

D/SGT. SMYTH: okay do you know uh roughly when that happened?

WILLIAMS: (1,0) that we were on the same crew?

D/SGT. SMYTH: eh the time you met her the one time there yeah

WILLIAMS: it was soon after I got to the base so uh (1,0) I I don't remember exactly but I would say in the first couple of months so August September

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: um now you got that email

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: notifying you that something had happened

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: uh do you have uh any kind of uh a clear recollection as to how your schedule is going that week?

13, 14

WILLIAMS: (3,5) well I can't remember what again what day that uh the message came in just a second (1,5) um (6,0) no I can't remember what day the day of the week but I um (2,0) let me just think there was all a bunch of activity uh spun up as a result obviously (3,0 včetně povzdechu) no I I can't remember the day of the week (1,3) um (6,0) I'm just trying to think through the news reports I read (3,5) no I I'm sorry I can't remember what day that was but uh (4,0)(u/i) what I what we learned after the fact was that the um the MP's had learnt (2,0) uh of her death I think quite a bit after her body had been discovered

D/SGT. SMYTH: okay

15

WILLIAMS: (1,5) so (2,0) I think what happened I'm sorry just a second (7,0) okay so I think if I remember correctly the MP's learned (1,0) late that evening I can't remember when obviously her her body was discovered it's probably in the news reports but uh so they learnt and then they passed it to (u/i) so they immediately passed it to me

D/SGT. SMYTH: mm hmm

WILLIAMS: the MP's work for the (u/i) operations officers so they go you know through their chain of command and then as soon as the uh the duty watch officer had that information she advised me

D/SGT. SMYTH: okay um so again that

WILLIAMS: along with along with some others

D/SGT. SMYTH: right right I'm sure (u/i)

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: (u/i)

WILLIAMS: yeah absolutely

D/SGT. SMYTH: um so that particular week uh do you have any recollection well for instance when you got the email uh?

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: do you remember where you were?

WILLIAMS: (1,0) I was at home in Tweed

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: um do you remember if that was a week that you were um reasonably stable in Trenton or had you (u/i)?

WILLIAMS: no I had been in Ottawa I had been in Ottawa earlier in the week uh for some meetings over in uh in Gatineau for one of the um (u/i) C17 acquisition I was a project director when I was here in Ottawa for that so just some follow up stuff on that

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: so I had been here um (4,0) at some point in that week again I can't remember how the days all fell together but um (1,0) I seem to remember that I got this word shortly after having come back from Ottawa I seems to me it was the same week

Vytříženo asi 55 minut

16:25:34

D/SGT. SMYTH: um so the next thing we need to cover off is uh well I'll just ask you this straight out uh given the types of crimes we're investigating uh do you get much chance to uh to watch television shows CSI things like that?

WILLIAMS: I do watch uh I prefer Law and Order but I do watch CSI occasionally yes

D/SGT. SMYTH: okay so you have an idea of obviously the forensic capabilities things like that are out there

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: what would you be willing to give me today to help me uh move past you in this investigation?

16

WILLIAMS: (2,5) what uh what do you need

D/SGT. SMYTH: well um well do you want to supply things like fingerprints blood samples?

WILLIAMS: sure

D/SGT. SMYTH: things like that

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: okay um footwear impressions?

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: okay alright um I think that's what we're going we're going to ask you to do

Vystříženo asi 22 minut

16:48:51

WILLIAMS: can I assume you're going to be discreet?

D/SGT. SMYTH: as possible yeah

17

WILLIAMS: cause uh (2,0) you know this would have a very significant impact on the Base if they thought you thought I did this

D/SGT. SMYTH: well uh (u/i) Russell that's one of the reasons we're here on a Sunday afternoon

WILLIAMS: okay

D/SGT. SMYTH: um uh the uh military's certainly been of great assistance uh to us

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: especially in relation to Miss COMEAU'S investigation

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: so that's certainly one of the things that went into our decision to to give you a call at home today and see if we could deal with this today

WILLIAMS: okay

D/SGT. SMYTH: so okay um

18

WILLIAMS: cause it's tough to undo the rumour mill once it gets started (4,5) but I appreciate that

D/SGT. SMYTH: okay

Vytříženo asi 45 minut

17:36:25

D/SGT. SMYTH: um but uh that DNA is going to be uh significant in our investigation both

19

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: you know quite possibly to help you quite possibly to help us

WILLIAMS: yeah understood

D/SGT. SMYTH: can't tell you I don't know what the result is yet

20

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: um and I'll go back to the example I gave you cause they're very similar uh issue I think um and you talked about the idea of discretion here

21

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: um and essentially uh we have no issues with that okay um we we talked recently about you know the whole idea of any unusual sex acts of your history

22

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: um but another thing can often happen in cases like this is that people um become concerned about uh um things like extramarital affairs

23

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: uh indiscretions along those lines

24

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: let me just check the name there make sure I've got the right address talking about the house that was just a couple doors down from you there on the in Tweed

WILLIAMS: couple doors down was

D/SGT. SMYTH: yeah

WILLIAMS: Laurie I don't know her last name I don't know

D/SGT. SMYTH: MASSICOTTE

WILLIAMS: I don't even know what her last name is but uh (2,5) there's uh uh the the woman down the road three (3) doors down was

D/SGT. SMYTH: yeah

WILLIAMS: her name was Laurie I don't know her last name

D/SGT. SMYTH: alright I'll just make sure we're on the same page here mm yeah my understanding is she lived at seventy six (76) Cozy Cove yeah so she would be the one the second one uh the second incident on your on your road there

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: couple doors down ever been in her house?

25

WILLIAMS: (3,0) no (1,0) we met her once I think the first summer (1,5) um we were there so in oh four (04)

D/SGT. SMYTH: okay and that's what I'm getting at I I'd I again this is a credibility issue

D/SGT. SMYTH: ... are you familiar with how C uh DNA works?

26

WILLIAMS: (1,7) I think broadly yes I

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: would guess so

D/SGT. SMYTH: ... when you and I walked in this room earlier today

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: uh we could've sat down talked for thirty (30) seconds

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: walked out CSI officer could've come in three (3) four (4) days from now

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: did some swabs here and he would've found your DNA and my DNA

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: and probably a lot of other people's DNA

WILLIAMS: sure

17:40:41

D/SGT. SMYTH: ... did you know Jessica LLOYD even in passing for any reason?

WILLIAMS: (1,0) no I didn't her (ph) hear her name til it was on the news

D/SGT. SMYTH: okay and the reason I'm asking you that uh is because um I know you were asked that question on Thursday

D/SGT. SMYTH: ... sometimes what we find and again this is one of those situations that can sometimes cause us to get into lengthy investigation is somebody that

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: maybe doesn't deserve it

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: uh but what what can happen sometimes is they you know somebody gets stopped by the police like you did and they uh get asked that question and people when they're stopped by the police they can be nervous okay

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: um so they blurt out an answer and they start driving away and they're all why'd I do that

D/SGT. SMYTH: last week um if there's any uh communication or contact between you and Jessica LLOYD you seen her picture right?

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: around town

WILLIAMS: yeah I saw it

D/SGT. SMYTH: okay ever seen her before?

27

WILLIAMS: (1,0) I don't no I would say I have not

D/SGT. SMYTH: okay alright

17:42:14

28

(mlčení u textu - 5,0)

D/SGT. SMYTH: just want to make sure I'm covering all the bases here um okay what kind of tires do you have on your Pathfinder?

31,32

WILLIAMS: (3,0) I think um I think they're (1,0) Toyo

D/SGT. SMYTH: okay but do you have a brand name or sorry uh the uh

WILLIAMS: I that is that

D/SGT. SMYTH: make

WILLIAMS: um (1,0) I don't sorry the the make is Toyo

D/SGT. SMYTH: yeah

WILLIAMS: I don't know the model

29

(mlčení u textu - 3,0)

D/SGT. SMYTH: okay just uh I'll uh read this off to you see if it rings a bell

30

(mlčení u textu - 7,0)

D/SGT. SMYTH: you ever heard of uh wuh (ph) wuh (ph) does Toyo Open Country HTS?

WILLIAMS: that's sounds right

D/SGT. SMYTH: does that makes sense?

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: okay when did you have those tires put on your Pathfinder?

WILLIAMS: (1,5) well it's the second version we've had of them so uh (2,5) I think it might've been this past fall they replaced other ones we'd had on the same

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: well Toyo I can't say that they were the same exactly the same model but uh (1,0) our dealership here in Ottawa says they're very popular for the Pathfinder so

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: and they were good they lasted a long time

D/SGT. SMYTH: alright um I've had uh you were talking about the the whole idea of the MP'S uh helping us with our investigation (u/i)

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: uh you have the same system as we do at our headquarters with the swipe cards

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: um are you sure that would've been the uh the day you were in Ottawa?

WILLIAMS: (1,0) well (1,0) only because I wasn't at the Base

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: so I I can't remember honestly that that's the day that I had the meeting in Ottawa but uh if I wasn't at the Base it was cause I was here

D/SGT. SMYTH: ... do you remember being at the Base on the Monday uh the twenty third (23rd) and swiping your card in and out do you remember what you would've done that evening to to get to Ottawa for that meeting like would it be uh

WILLIAMS: (1,5) I drove to Ottawa in the morning of the day of my meeting so if it was the Tuesday then I would've left uh Tweed it was a very foggy morning

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: uh that morning and I drove in that morning

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: so I would not have been at the Base (0,9) uh (1,0) the day I was in Ottawa cause the meeting started at eight thirty (8:30) or something

D/SGT. SMYTH: okay so you leave the Base you would've went home to to your residence in Tweed

WILLIAMS: (1,0) yeah

D/SGT. SMYTH: and then you left Tweed in the morning and drove up to your meeting in Ottawa

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: okay um you leave the the meeting in Ottawa is it a daytime meeting an evening meeting or do you remember?

WILLIAMS: uh yeah it was uh a daytime meeting finished I don't know mid afternoon or so

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: we had lunch and then uh finished I think uh my wife and I had dinner cause she was here for work and then I headed back

D/SGT. SMYTH: okay uh well that's these are the kinds of things I'm trying to draw out here that's helpful to us um do you remember where you had dinner?

WILLIAMS: (chuckles) uh well I don't remember exactly the restaurant but it was in Westboro cause that's where our house was being built at the time so we had dinner you know in a restaurant that we would (1,0) expect to be able to frequent uh once the house was finished

D/SGT. SMYTH: okay do you remember how you paid?

WILLIAMS: (0,9) uh one of us would've paid by Mastercard

D/SGT. SMYTH: okay are are you sure about that or?

WILLIAMS: pretty sure that's normally how we uh (1,0)

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: we pay for meals

D/SGT. SMYTH: alright

WILLIAMS: can't remember if it was me or my wife that paid but one of us

D/SGT. SMYTH: okay and do you remember which restaurant it was again?

WILLIAMS: no

D/SGT. SMYTH: okay what time did the meeting end?

WILLIAMS: (3,0 včetně sighs) I would say between three (3) and four (4)

D/SGT. SMYTH: okay and um are you sure that that's the same day you went with your wife?

WILLIAMS: (1,8) well (3,5) I think so yeah cause she was here and uh (2,0) I I think that was the day we went to this restaurant in Westboro yes

17:47:35

D/SGT. SMYTH: okay and you would've now again uh I know we're talking two (2) months ago here but do you

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: remember specifically having dinner and then driving back to Tweed or uh do you remember are are you just guessing here?

WILLIAMS: (2,0) no I'm not really guessing I mean I I believe that this night at this restaurant it was following the meetings in Ottawa

D/SGT. SMYTH: mm hmm

WILLIAMS: (1,3) and I you know kissed my wife goodbye and headed back to Tweed

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: to go to work the next day

D/SGT. SMYTH: okay um alright the uh the tires that you have on your truck right the reason I want to ask you about that is there is there anytime I mean that you recall uh where you were stopped um by the officers there?

5125 WILLIAMS: (1,0) yes

D/SGT. SMYTH: yeah did they explain to you what the significance

WILLIAMS: said that was her house

D/SGT. SMYTH: that was her house right

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: so you remember that location?

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: do you remember what the crossroad was or?

WILLIAMS: (1,0) I don't think there was a crossroad it sort of just uh on the south end of thirty seven (37)

D/SGT. SMYTH: okay um when you get stopped at that location has there been a time in the recent uh one (1) or two (2) weeks that uh your vehicle has uh left that road for any reason what so ever have you driven into a field with your vehicle at all um for any reason that you can think of?

WILLIAMS: no

D/SGT. SMYTH: okay um so I want you to rack your brain here this is important

WILLIAMS: yeah yeah

D/SGT. SMYTH: so is there anything you can remember doing that uh you know would cause you to to uh drive off the road?

WILLIAMS: no

D/SGT. SMYTH: at that section of roadway?

WILLIAMS: no that's my early uh that's the early part of the highway and I'm just heading out it's about thirty (30) minutes from there to uh (1,0) no probably twenty (20) from there to my house

D/SGT. SMYTH: okay um would it surprise you to know that uh when the CSI officers were uh looking around her property uh that they identified um a set of tire tracks uh to the north of her property uh looks as if a vehicle left the road

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: and uh drove along the north tree line of of uh Jessica LLOYD'S property okay

WILLIAMS: okay

D/SGT. SMYTH: um they took uh they they examined those tire tracks

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: and uh they have contacts in the tire business obviously

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: tire tracks

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: are a major source of uh evidence for us

WILLIAMS: sure

D/SGT. SMYTH: um shortly after um this investigation started they identified those tires as the same uh tires on your Pathfinder

WILLIAMS: really?

D/SGT. SMYTH: yeah

33

WILLIAMS: (2,0) okay

D/SGT. SMYTH: okay one of the other uh one of the other things that they do to try and identify the type vehicle that may have those tires

34

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: well (u/i) they do two (2) things they talk to witnesses

35

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: okay um there was uh a female police officer that actually drove by that location uh that evening

36

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: and recalls seeing an SUV type vehicle in the field up to the north of Jessica LLOYD'S house uh consistent with uh a Pathfinder

WILLIAMS: okay

D/SGT. SMYTH: it may be consistent with other things but consistent

WILLIAMS: yeah yeah

D/SGT. SMYTH: with a Pathfinder um and they uh what they also do to try and identify the type of the vehicle is they look at uh what they call the wheelbase width

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: okay cause different vehicles different makes models have wheelbase width so

D/SGT. SMYTH: okay um your Pathfinder's uh wheelbase width is very very close to the width of the uh the of the tires uh that were left in that field

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: okay alright Russell (sighs) um is there anything you can think of let's go talk about Marie-France COMEAU for a minute okay?

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: is there any reason at all you can think of that during our investigation obviously we're searching uh computers uh things like Blackberries right

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: electronic devices uh looking through houses for things that are in handwriting written notes diaries things like that

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: um and I'm not at liberty to tell you what the content was but is there any reason at all that you can think of why Marie-France COMEAU would've specifically referenced you in some of her uh in some of her writings?

WILLIAMS: (2,0) not at all

D/SGT. SMYTH: no

WILLIAMS: (1,3) no absolutely not (chuckles)

D/SGT. SMYTH: okay is there anything that she ever said to you that lead you to believe that there may be something uh more than a passing interest with her towards you?

WILLIAMS: (1,0) not at all no we spent you know one flight (0,9) together talking I'd go back occasionally and talk (1,5) no I uh (0,9) if that's the case that's uh that's very surprising

18:02:45

D/SGT. SMYTH: ... we talked about the whole idea of how we've uh uh approached you here okay uh the trying to be as discreet as possible

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: okay but the problem is Russell is every time I walk out of this room there's another issue that comes up okay and it's not issues that point away from you it's issues that point at you okay and I want I want you to see what I mean

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: alright this is the footwear impression of the person who approach the rear of Jessica LLOYD'S house

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: on the evening of the twenty eighth (28th) and twenty ninth (29th) of January

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: okay alright now I want you to keep in mind that this is slightly smaller okay than scale okay?

WILLIAMS: okay

D/SGT. SMYTH: alright that's not to scale that's that footwear is actually bigger

WILLIAMS: okay

D/SGT. SMYTH: if you look here on the ruler you'll see that uh one inch is just slightly smaller than an actual inch

WILLIAMS: okay

D/SGT. SMYTH: alright but this is the way it prints off on your computer

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: I'll move this over so you can see what I mean alright essentially when you're dealing with footwear impressions um we have a gentleman on the OPP who's uh basically world-renowned uh his name is John NORMAN

WILLIAMS: mm

D/SGT. SMYTH: and essentially with footwear impressions uh you're in a situation where you're you're pretty much in the area of uh of fingerprints

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: okay and essentially what we're talking about here is when especially when you start adding in other pieces of of uh information

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: that uh support uh an investigative position

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: okay this is a photocopy of the boot that uh you took off your foot

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: just a little while ago

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: okay now I'm not an expert in footwear impressions I rely on the experts footwear impressions are very much like uh like fingerprint comparisons okay you take a look at this print and again this is one print

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: this person walked through there's several different prints to compare

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: so we're going to get features off of one print to compare features off another print to compare

WILLIAMS: yep

D/SGT. SMYTH: these are identical okay you're vehicle drove up the side of Jessica LLOYD'S house your boots walked to the back of Jessica LLOYD'S house on the evening of the twenty eighth (28th) and twenty ninth (29th) of January okay you want discretion we need to ss (ph) have some honesty okay because this is this is getting out of control really fast Russell okay really really fast

37

WILLIAMS: (2,0) hum (textové? mčení - 13,0)

D/SGT. SMYTH: this is getting beyond my control alright I came in here a few hours ago and I called you what I called you today cause I wanted to give you the benefit of the doubt

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: but you and I both know you were at Jessica LLOYD'S house and I need to know why

38

(textové mlčení - 30,0 a zároveň Russellovo mlčení?)

WILLIAMS: well I don't know what to say it's um

D/SGT. SMYTH: well you need to explain it because this is the other problem we're having Russell okay again these decisions are made by me

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: right now because there's warrant being executed at your residence in Ottawa okay so your wife now knows what's going on there's a search warrant being executed at the the residence in Tweed and your vehicles been seized okay you and I both know they're going to find evidence that links you to these situations okay you and I both know that the unknown offender male DNA on Marie-France COMEAU'S body is going to be matched to you quite possibly before the evening's over alright this is a major investigation the Center of Forensic Science is on call twenty four (24) hours a day helping us with this

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: your opportunity to take some control here and to have some explanation that anybody's going to believe is quickly expiring

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: okay we're applying the investigators now applying for a warrant to search your office uh these aren't decisions that we can say yes or no to this is a practical steps

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: in an investigation like this

WILLIAMS: (2,0 včetně sighs)

D/SGT. SMYTH: and Russell

39

(textové mlčení - 20,0 a zároveň Russellovo mlčení?)

D/SGT. SMYTH: Russell

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: listen to me for a second okay when that evidence comes in and that DNA match when that phone rings and somebody knocks on this door

40

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: your credibility is gone okay because this is how credibility works alright and I know you're an intelligent person and you probably don't need to hear this explanation but I also know your minds racing right now okay cause I sat across a lot of people in your position over the years

41

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: okay the bottom line is is that as soon as we get that that piece of evidence that solidifies it

42

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: DNA okay as soon as the expert in footwear impressions the expert in tire impressions calls me yes yes I examined those and they're

43

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: a match

44

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: it's all over because as soon as that happens where's your credibility where's your believability your just another um and again don't take this wrong okay but you can see if you step outside this room in your mind and imagine how people are going to view you okay if the truth comes out after the clear evidence is presented to you when you finally go okay I'm screwed now

45

WILLIAMS: mm hmm

Vystřiženo asi 11 minut

18:20:52

D/SGT. SMYTH: what are we going to do?

46

WILLIAMS: (9,0)

D/SGT. SMYTH: Russell you know there's only one option what are you what are you what other option is there?

WILLIAMS: (1,0) what's the option?

D/SGT. SMYTH: well I don't think you want the cold blooded psychopath option

47

(4,5 - mlčení Williamse nebo Smytha?)

I might be wrong

48

(2,5 - mlčení Williamse nebo Smytha?)

eh cause don't get me wrong I've met guys who actually kind of enjoyed the notoriety got off on it got off on having that label BERNARDO being one of them I don't see that in you if I saw that in you I wouldn't even be back in here talking to you quite frankly

49

(7,0 - mlčení Williamse nebo Smytha?)

but maybe I'm wrong maybe you got me fooled I don't know

50

(6,0 - mlčení Williamse nebo Smytha?)

this is over and it can have a a bad ending where Jessica's parents continue to wonder where her daughters lying

51

(6,5 - mlčení Williamse nebo Smytha?)

D/SGT. SMYTH: I don't know I mean obviously there's a huge search still under way and it will continue it will continue until her body's found that might even happen tonight for all I know once that happens then I don't know what other cards you would have to play

52

(9,0 - mlčení Williamse nebo Smytha?)

what are we going to do?

53

WILLIAMS: (27,0)

D/SGT. SMYTH: Russell ...

WILLIAMS: (3,5)

D/SGT. SMYTH: What are we going to do?

54

WILLIAMS: (7,0) call me Russ please

D/SGT. SMYTH: okay what are we going to do Russ?

55

WILLIAMS: (26,0 včetně povzdechu)

D/SGT. SMYTH: is Jessica somewhere we can find her easily like is it something where I can make a call and tell somebody to go to a location they're going to find her or is this something where we have to go and and um take a walk?

WILLIAMS: (24,0 včetně povzdechu)

D/SGT. SMYTH: which direction are we heading in here?

56

WILLIAMS: (42,0)

D/SGT. SMYTH: Russ maybe maybe this would help can you tell me what the issue is your struggling with?

WILLIAMS: (23,0)

D/SGT. SMYTH: what the issue is your struggling with?

57

WILLIAMS: (40,0, povzdech, 20,0) it's hard to believe this is happening

D/SGT. SMYTH: why is that?

WILLIAMS: (24,0)

D/SGT. SMYTH: why is it hard to believe?

WILLIAMS: (21,0) um it's just it's just hard to believe

Vystřiženo asi 13 minut

18:41:02

WILLIAMS: (5,0)

D/SGT. SMYTH: who's decision was it when we're going to find out the answer to this anyway but who's decision was it to issue the uh directive to the base personnel that nobody had to speak to the police and to seek legal counsel before they were questioned

WILLIAMS: (4,5)

(Williams a Smyth současně)

D/SGT. SMYTH: my unders ...

WILLIAMS: I don't think that was issued

D/SGT. SMYTH: my understand that direction came from somebody that reports to you what do you think they're going to say

WILLIAMS: well

D/SGT. SMYTH: Russ

WILLIAMS: no no

D/SGT. SMYTH: what do you think they're going to say alright uh and and lets lets step back for a second here okay I really don't think it benefits you or makes you look any better to start debating the little issues

WILLIAMS: no no but that is news to me

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: I have a legal officer that reports to me

D/SGT. SMYTH: yeah

WILLIAMS: who may have given that direction

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: but that's the first time I've heard it if that's true that's the first time I've heard that

D/SGT. SMYTH: alright and that may be the case but how does it look?

WILLIAMS: (2,0)

D/SGT. SMYTH: right and I know you're dealing with something that's really uh evidence cause it's not needed I mean

WILLIAMS: no no but that

D/SGT. SMYTH: we've got DNA and all this other stuff that's not (u/i)

D/SGT. SMYTH: what's that?

WILLIAMS: (1,0) when you talk about perception my only two (2) immediate concerns from a perception perspective are what my wife must be going through right now

D/SGT. SMYTH: yeah

WILLIAMS: and the impact this is going to have on the Canadian Forces

Vystřiženo asi 5 minut

19:10:48

D/SGT. SMYTH: where do we go?

WILLIAMS: (18,0)

D/SGT. SMYTH: Russ is there anything you want from me is there anything you want me to explain is there something missing you're struggling with that I can shed some light on for you?

58

WILLIAMS: (7,0 včetně povzdechu) now I'm struggling with how upset my wife is (1,0) right now

Vystřiženo asi 22 minut

19:33:59

D/SGT. SMYTH: Russ what are you looking for?

59

WILLIAMS: (9,0) I'm concerned that they're tearing apart my wife's brand new house

D/SGT. SMYTH: so am I but if nobody tells them what's there and what's not they don't have any choice

D/SGT. SMYTH: you can't erase things from computers it doesn't happened I'm sure you've seen that I'm sure that's pretty common knowledge these days it just doesn't happen they sell programs that uh to try and help people clean their computers and stuff and our guys are pulling that stuff out all the time the FBI's pulling that stuff out all the time

(10,0 - Williamsovo nebo Smythovo mlčení?)

this investigation will end up costing no less than ten million (10,000,000) dollars easy and they will say no to nothing any requests this major case manager makes on this case they've already been told it's approved don't even bother asking

WILLIAMS: (30,0)

D/SGT. SMYTH: so what am I doing Russ?

WILLIAMS: (3,0)

D/SGT. SMYTH: I put my best foot forward here for you bud

WILLIAMS: (7,0)

D/SGT. SMYTH: I really have I don't I don't know what else to do to to make make you understand the impact of what's happening here

WILLIAMS: (18,0)

D/SGT. SMYTH: do we talk?

WILLIAMS: (3,0) I want to um (3,5) minimize the impact on my wife

D/SGT. SMYTH: so do I

WILLIAMS: (5,0) so how do we do that?

D/SGT. SMYTH: well you start by telling the truth

60

WILLIAMS: (28,0) okay

D/SGT. SMYTH: alright so where is she?

WILLIAMS: (22,0) got a map?

D/SGT. SMYTH: um is she close to where she lives I got maps of that general area which town is she near why don't we start there?

WILLIAMS: (6,5) I'm not sure but if you give me a map of um (1,0) that covers Kaladar down to the highway (1,5) and over to Tweed (1,0) and south I'll show you

D/SGT. SMYTH: let me see what I got here I might have something is she inside outside?

WILLIAMS: (2,0) outside

(situační mlčení 24,0)

D/SGT. SMYTH: that's probably the biggest area that I have there Russ

WILLIAMS: (1,5) you need more you need a real map

D/SGT. SMYTH: so where am I going on the on here to get to her?

WILLIAMS: (2,0) in this spot here

D/SGT. SMYTH: okay so you're pointing to

D/SGT. SMYTH: okay so she's south of seven (7) uh east of Tweed

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: west of forty one (41)

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: and uh what's this road here?

WILLIAMS: (2,0) I'm not sure

D/SGT. SMYTH: neither am I okay I'll be right back okay do you want any water or anything?

WILLIAMS: (1,5) sure

D/SGT. SMYTH: okay I'll be right back then how long has she been there for?

WILLIAMS: (4,5) a little over a week

D/SGT. SMYTH: was it fairly quick from the time she left?

WILLIAMS: (1,5) Friday night

D/SGT. SMYTH: Friday night

WILLIAMS: yeah

19:44:56

D/SGT. SMYTH: how long was she alive for?

WILLIAMS: (6,0) almost twenty four (24) hours not quite

D/SGT. SMYTH: okay Russ you're doing the right thing here

WILLIAMS: (2,5)

D/SGT. SMYTH: okay?

WILLIAMS: well (1,0) again my interest is in uh (1,0) into my my wife's life a little easier

D/SGT. SMYTH: yeah

WILLIAMS: and with her family as well

D/SGT. SMYTH: oh we share that (u/i)

WILLIAMS: but there's no uh (1,0) your time in Ottawa is wasted really I'll tell you where the memory stick cards are

D/SGT. SMYTH: where are they?

WILLIAMS: (1,0) they're in the house there but

D/SGT. SMYTH: in Ottawa?

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: whereabouts?

WILLIAMS: (1,5) um (2,0) some in the camera bag which they would have found in my office

D/SGT. SMYTH: mm hmm

WILLIAMS: and in the when you walk into the office on the left side there's a um uh (3,0) desk uh drawers

D/SGT. SMYTH: yeah

WILLIAMS: set of drawers like a filing cabinet wooden Ikea (1,0) in one of the top two (2) drawers and there's a plastic divider

D/SGT. SMYTH: yeah

WILLIAMS: (1,5) and there's uh (1,0) inside there there are two (2) memory cards

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: which are blank but I'm sure they can be re uh

D/SGT. SMYTH: and who's images are on this cards?

WILLIAMS: (1,0) uh well the (1,0) I have erased them but (1,0) I expect uh (2,0) you'll be able to draw images of uh Jessica and I

D/SGT. SMYTH: what about Marie?

WILLIAMS: (8,0) there may be images on there as well

D/SGT. SMYTH: and the two (2) women from September?

WILLIAMS: (1,5) yeah

D/SGT. SMYTH: okay do you have those images stored anywhere else?

WILLIAMS: (5,0) yeah they're um two (2) hard drives in the house in Ottawa (2,5) I can draw you a little picture of it

D/SGT. SMYTH: sure do you want to do that now while I'm?

WILLIAMS: sure

D/SGT. SMYTH: out getting the map okay?

61

(situační mlčení - 6,0)

D/SGT. SMYTH: want anything to eat or anything I'll leave that right there okay?

(situační nebo textové mlčení (14,0))

D/SGT. SMYTH: how you making out there?

(situační mlčení - 8,0)

D/SGT. SMYTH: thank you how you making out alright?

WILLIAMS: (1,5) Alright

(situační mlčení - 7,0)

D/SGT. SMYTH: I got somebody running around looking for an actual map but uh I did the same thing with uh the Google maps just had to (u/i) them up a little bit more um this is a this is the biggest of the area I'm hoping this might have better parameters for you there's Tweed

(textové mlčení - 7,0 ...)

D/SGT. SMYTH: is she bur (ph) is she covered with anything?

WILLIAMS: no (1,3) she's wrapped up

D/SGT. SMYTH: in what?

WILLIAMS: and she's on the surface (1,0) just a grey something or other cover

D/SGT. SMYTH: okay well what do you want to talk about?

WILLIAMS: (3,5) I guess it's uh pretty wide open now eh

D/SGT. SMYTH: yeah

WILLIAMS: what do you want to know?

D/SGT. SMYTH: well do you want to work forwards or backwards?

WILLIAMS: (3,5) it doesn't matter

D/SGT. SMYTH: why don't we start with Jessica?

WILLIAMS: okay

D/SGT. SMYTH: how does that start for you?

WILLIAMS: (4,0) um well (1,5) I saw her in her house (1,0) on her treadmill (3,0) (u/i) (3,5) and I noticed she wasn't uh (1,5) there Thursday (3,0) so I got in the house to look around (5,5) then um (2,0) then I left (1,5) that was she'd come home (2,5) so I went back in (3,0) through the back patio door (1,5) while she was uh sleeping (11,0)

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: (3,5) so I woke her up (13,0) didn't um (1,0) didn't hit her I only hit her once (1,5) Friday night (18,0) včetně povzdechu

D/SGT. SMYTH: okay

62-68

WILLIAMS: (7,5) well so I raped her in uh in her house (3,5) and then I took her to the car and took her to Tweed (12,5) and um (4,5) spent the day in Tweed (6,5) and I hit her um (1,5) as we were walking (0,9) she thought we were leaving (4,5) I hit her on the back of the head (10,5)

D/SGT. SMYTH: okay

69

WILLIAMS: (2,0) you want to know anything particular?

D/SGT. SMYTH: well um what did the hit on the back of the head?

WILLIAMS: (5,5) well I was surprised it uh her her skull gave way (1,5) she was there and immediately unconscious (1,5) then I strangled her

D/SGT. SMYTH: okay what did you hit her with?

WILLIAMS: (1,5) a flash light

D/SGT. SMYTH: okay in the house or outside the house?

WILLIAMS: in the house (4,5) yeah they'll find uh signs of that

D/SGT. SMYTH: where in the house did this happen?

WILLIAMS: (1,5) in the main portion just in front of the fireplace

D/SGT. SMYTH: what do you mean they'll find signs of it?

WILLIAMS: well there's quite a bit of blood I hadn't expected I'd expected to knock her out (3,5) but obviously generated a lot of blood

D/SGT. SMYTH: what did she bleed onto

WILLIAMS: (1,0) the floor it's just a (1,0) tile floor

D/SGT. SMYTH: okay did you clean it up or did you?

WILLIAMS: I I wiped it up (1,5) I know it'll be uh easily spotted

D/SGT. SMYTH: what makes you think that like if I walked in that house

WILLIAMS: well you wouldn't notice

D/SGT. SMYTH: right now would I see it?

WILLIAMS: you wouldn't see it not at all but uh you know (1,5) right science will uh will show it I'm sure

20:18:29

D/SGT. SMYTH: alright um okay Marie-France uh COMEAU?

WILLIAMS: (8,5) there was an open window in the basement of her uh her house when she was away (2,0) I went in there um a couple of nights before uh she came home (1,5) looked around (5,0) I went back in there uh late at night when she was at home (1,2) was on the phone in her bedroom (7,0) she actually discovered me in the basement (3,5) she was trying to get her cat to come upstairs and the cat was in the basement it seen me and was fixated on me in the corner (1,0) she couldn't get the cat up so uh (2,0) she came downstairs try and get the cat and uh (1,) I'm not quite sure why she uh (1,0) came over to me I guess the cat was staring at me and she was wondering why the cat was staring at (4,5) the lights were on (8,5) so when she spotted me I uh (3,0) had the same flash light (1,0) I subdued her (5,0) tied her up (1,0) brought her upstairs (9,0) and um (1,5) strangled her (3,0) later in the morning (5,5) well more suffocated her right (4,0) some tape (7,0) left her there (7,0)

D/SGT. SMYTH: how do you subdue her when you said subdued her in the basement what did you do?

WILLIAMS: (2,0) well I had the same flashlight (1,5) and um (2,0) and it was (3,0) she she saw me right away so it was just uh hit her a couple of times (1,0) and around her head try and knock her out (1,5) didn't but um (1,3) was bleeding a little bit uh (6,0) eventually um (2,0) after a struggle subdued her (6,0)

D/SGT. SMYTH: okay any blood from from that struggle?

WILLIAMS: oh yeah (0,9) no not not a whole bunch but uh (1,0) the flashlight did break her skin a couple of times

D/SGT. SMYTH: okay what area of the basement did that take place in?

WILLIAMS: (2,5) I was hiding behind the furnace (1,0) so she spotted me right there

D/SGT. SMYTH: okay did she recognize you?

WILLIAMS: no I had uh stuff on my face (3,0)

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: (7,0)

D/SGT. SMYTH: um so you go upstairs and you said uh she suffocated

WILLIAMS: (1,2) well I suffocated her I put tape on her um I put tape on her mouth (2,0) and then I put tape on her uh nose (2,0) and held it there so she couldn't breathe (7,0)

D/SGT. SMYTH: um what kind of tape was it?

WILLIAMS: (1,0) duct tape

D/SGT. SMYTH: what happened to it?

WILLIAMS: (4,0) uh well I took it with me and uh (6,5) can't can't remember what actually I did with that tape but uh (1,0) probably threw it in the garbage (2,0)

D/SGT. SMYTH: did you use tape for any other purposes?

WILLIAMS: (5,0) no (3,0)

D/SGT. SMYTH: okay um did she ever recognize you through this whole incident?

WILLIAMS: (1,0) no

D/SGT. SMYTH: what did you say you had on your face?

WILLIAMS: (3,0) I had just a a cover for my head just to you know uh (1,5) a sports you know pull over type like just a little cap kind of thing

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: just a (3,5) you know uh (1,0) (u/i) or something (2,0) and a um (2,0) just a headband over my nose and mouth (1,0) so it covered most everything but my eyes

20:24:07

D/SGT. SMYTH: what kind of flashlight is it?

WILLIAMS: (1,0) it's a red uh three (3) double D um I'm not sure (1,0) what brand it is but it's a metal you know or it's aluminium (2,0) it's like a big um (4,0) (u/i) (1,0) flashlights are (u/i) yeah it's a big bigger one of those

D/SGT. SMYTH: um did you take anything out of uh Marie-Frances' house or Jessica LLOYD'S house?

WILLIAMS: (1,0) uh yeah some of their uh underwear

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: that's all

D/SGT. SMYTH: and where is that?

WILLIAMS: (2,0) um (6,5) it's in some boxes (1,0) in the basement here in Ottawa in that wreck room (2,0) we just moved in so there's boxes everywhere so on the same side as the furnace room (1,5) it's sort of the back against the wall

D/SGT. SMYTH: okay what do those boxes look like?

WILLIAMS: (4,0) um I think one's a scanner the box for my scanner

D/SGT. SMYTH: mm hmm

WILLIAMS: (3,0) they're they're all right next to each other so a quick look through the boxes (u/i) (1,5) you'll find it

D/SGT. SMYTH: how much underwear is in those boxes?

WILLIAMS: (5,0) um (3,0) well probably sixty (60) pieces or so total

D/SGT. SMYTH: all women's?

WILLIAMS: (1,5) yeah sixty (60) pieces of their's

D/SGT. SMYTH: of who's?

WILLIAMS: of Jessica's and uh (1,5) Marie-France

D/SGT. SMYTH: so you took sixty (60) pieces from between the two (2) of them?

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: is any of the underwear in those boxes belong to anyone other Marie-France or uh or Jessica?

WILLIAMS: (2,0) um (4,5) yeah there's some from each of the other two (2) women

D/SGT. SMYTH: okay uh why don't we talk about those two (2) women

WILLIAMS: mm

D/SGT. SMYTH: um so the first one happened on the sixteenth (16th) and I don't know why I can't recall their names but uh the lady that was uh the closer to you

WILLIAMS: (1,0) no Laurie was closer to me

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: (5,0) so the first uh the first one

D/SGT. SMYTH: mm hmm

WILLIAMS: (1,5) I just spotted her (1,5) from her boat actually (4,0) and then I got into the house while she was uh asleep (u/i) that she was alone and (5,5) uh (2,0) I just hit her with my hand while she was sleeping (5,5) subdued her (3,0) mostly just my weight (1,0) on top of her (5,5) um (1,0) had her take off her pyjamas (1,5) took some pictures (1,5) took some of her underwear and left (5,0)

D/SGT. SMYTH: and the other woman?

WILLIAMS: (1,0) same kind of deal (1,0) I went through the back of the house (3,5) she was sleeping in her um not in her bedroom but her (1,0) you know in front of the TV (2,5) very much the same story (5,5)

D/SGT. SMYTH: anything different about that story I uh pretty much the same story exactly the same story are two (2) different things right?

WILLIAMS: yeah no uh not much difference at all um I did have the flashlight that time I hit her with the flashlight (1,5) and thinking it would knock her out (1,0) didn't (1,5) so (1,0) I subdued her with my weight (3,2) took off her clothes took some pictures and left (8,0)

D/SGT. SMYTH: why do you think these things happened?

70

WILLIAMS: (3,5) (velice tiše>) I don't know (10,5) I don't know

D/SGT. SMYTH: have you spent much time thinking about that?

WILLIAMS: about why?

D/SGT. SMYTH: yeah

WILLIAMS: (2,0) yeah (5,0) but I don't know the answers (6,0) and I'm pretty sure the answers don't matter (2,0)

D/SGT. SMYTH: well let me let me ask you this did you like or dislike these women?

WILLIAMS: (2,5) I didn't know any of them

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: (1,2) I have met Marie-France that one time (1,0) in a in our airplane

D/SGT. SMYTH: okay now uh I get with (u/i) now when we were going through these things um are you in (u/i) Jessica cause she was there with you for the whole day right?

WILLIAMS: mhm

D/SGT. SMYTH: what kind of feelings were you experiencing while you were with her that day?

WILLIAMS: (16,0) uh she's a very nice girl (10,0)

D/SGT. SMYTH: can you tell me why you killed her?

Vystřiženo asi 40 vteřin

Vystřiženo asi 1 minuta

D/SGT. SMYTH: that night or anything?

WILLIAMS: no I kept going

D/SGT. SMYTH: okay and you went back on the Thursday night right?

WILLIAMS: yep

D/SGT. SMYTH: so back on the Thursday night and you went you went into the house before she came home?

WILLIAMS: (5,5) yeah she was out (3,0) yeah uh don't need those (3,0) um yeah she was out (1,0) got in through the kitchen window (1,0) it's unlocked everything else was locked (4,0)

D/SGT. SMYTH: okay so you're in there doing what?

WILLIAMS: (2,5) looking around looking around to see who lived in the house (2,5) it was just her

D/SGT. SMYTH: okay and then what do you do?

WILLIAMS: (8,0) well I left the house (3,0) and uh (8,5) and then she came home (1,5) hadn't been in the house very long (2,0) so I watched for a little bit to see if she was alone (3,5) she was (10,0) and I went in when she went back to sleep went to went to sleep

D/SGT. SMYTH: okay so you go in she's sleeping and what do you do?

WILLIAMS: (4,5 včetně povzdechu) well I's I snuck up to the side of her bed (4,0) expecting to uh (3,5) try to knock her out (2,5) she woke up (4,5) but she did as I said (2,5) I didn't hit her

D/SGT. SMYTH: what did you say?

WILLIAMS: (2,5) I said lie down on your tummy

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: she did and I tied her up

D/SGT. SMYTH: what did you tie her up with?

WILLIAMS: (2,0) some uh rope I had brought

D/SGT. SMYTH: so she's on her stomach how are you tying her up?

WILLIAMS: just tying her her hands behind her back

D/SGT. SMYTH: okay she got clothes on at that point?

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: what kind of clothes?

WILLIAMS: (3,0) sweats

D/SGT. SMYTH: right tie her hands behind her back and then then what happens?

WILLIAMS: (2,0) I went and took her clothes off (4,5 včetně povzdechu)

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: (10,0 včetně povzdechu)

D/SGT. SMYTH: and then what happened ?

71

WILLIAMS: (3,5) I raped her

D/SGT. SMYTH: a rape can mean a lot of different things like what kind of sexual act took place?

WILLIAMS: (3,5) uh (2,5) the vaginal and oral

D/SGT. SMYTH: oral who was performing oral sex?

WILLIAMS: (3,5) um uh (2,5) me on her and her on me

D/SGT. SMYTH: okay any uh any condoms used or anything like that?

WILLIAMS: no

D/SGT. SMYTH: no so and you can correct me if I'm wrong vaginal intercourse uh her pla (ph) performing oral sex on you and you performing oral sex on her?

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: do you remember what order those things occurred in?

WILLIAMS: (1,5) yeah (1,5) I uh (1,5) started with uh oral sex (3,5) then I raped her (2,5) and then later on I made her (1,5) perform oral sex on me

D/SGT. SMYTH: okay anything any kind of conversation happening when this is going on?

WILLIAMS: (3,5) yeah a little bit

D/SGT. SMYTH: what was being said?

WILLIAMS: (5,0) well I threatened her before she uh (3,0 včetně povzdechu) before I had her (2,5) perform oral sex

D/SGT. SMYTH: what did you say?

WILLIAMS: (1,7) well I put a zip tie around her neck (2,5) and I said uh that (1,8) I would pull it if I didn't like what uh she was doing

D/SGT. SMYTH: okay so she did what you told her to do?

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: any issues there any reason to pull it?

WILLIAMS: no

D/SGT. SMYTH: so do you remember if you ejaculated at that point or at any point?

WILLIAMS: um not at that point but later on

D/SGT. SMYTH: okay so then oral sex finishes and then what happens next?

WILLIAMS: (6,0) well I (1,0) continued uh (3,0) to rape her and I had her put on some of her underwear (2,0) took some pictures lots of pictures (2,2) and then uh (1,0) got her dressed (1,5) and walked back to the truck

D/SGT. SMYTH: okay at what point did you decide that she was going to leave with you?

WILLIAMS: (7,0) I'm not sure that wasn't uh (1,5) necessarily always the plan (4,0) but at some point uh I was there for (6,0 včetně povzdechu) be three (3) (1,5) three (3) hours three (3) and a bit

D/SGT. SMYTH: okay um do you remember the conversation about leaving was there any did she say anything about that or what was she saying?

WILLIAMS: well

D/SGT. SMYTH: to you

WILLIAMS: she was um (6,0) certainly cooperative (2,5)

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: (8,0)

D/SGT. SMYTH: cooperative can mean a number of different things was she excited about leaving with you and I don't want to be sarcastic but um

WILLIAMS: no no she just didn't put up too much of a fuss

D/SGT. SMYTH: did she try and negotiate with you at all or?

WILLIAMS: no

D/SGT. SMYTH: what did she say?

WILLIAMS: (1,0) well I told her that I would uh (1,5) let her go later on

D/SGT. SMYTH: okay so when you take her out of your house is she is still bound or?

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: how how is that done?

WILLIAMS: just uh hands behind her back

D/SGT. SMYTH: okay what about her feet anything there?

WILLIAMS: (1,5) no she was walking freely

D/SGT. SMYTH: okay bare foot or?

WILLIAMS: no no she had those brown suede shoes on that (1,0) had been reported

D/SGT. SMYTH: okay so where does she sit in your truck when you get to your truck?

WILLIAMS: (1,0) front seat passenger side

D/SGT. SMYTH: okay and where do you go?

WILLIAMS: (1,5) straight to Tweed

D/SGT. SMYTH: straight to your house in Tweed or straight

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: to just the town?

WILLIAMS: straight to the house

D/SGT. SMYTH: no stops anywhere?

WILLIAMS: no

D/SGT. SMYTH: okay what time do you remember what time you arrive there?

WILLIAMS: (5,0) I don't exactly but I'd say between four thirty (4:30) and five thirty (5:30)

D/SGT. SMYTH: okay alright when you were uh when you were first there before she came home do you remember did anybody come to the door at all when you were in the house?

WILLIAMS: (1,0) no

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: now I think somebody had come home somebody had come to the house just before she did (1,0) cause I thought it was her but then they left (1,0) I was outside at the time

20:47:34

D/SGT. SMYTH: okay so you get home about four thirty (4:30) five (5) you said

WILLIAMS: (1,0) mm hmm

D/SGT. SMYTH: okay and then what happens?

WILLIAMS: (5,0) uh well she uh she had to go to the bathroom (3,0) and um (1,8) had a quick shower washed her (2,5) and then we went into my bedroom (4,5) and went (2,0) to sleep a little bit (1,0) she was tied up

D/SGT. SMYTH: how was she tied up at that point?

WILLIAMS: just hands behind her back (2,0) and I had put um (1,0) tape over her eyes from the beginning (1,0) so that's what she had

D/SGT. SMYTH: alright the duct tape that you used where is uh where's that roll?

WILLIAMS: (2,0) uh it's all done it uh (2,0) I used it to I used the rest of it to uh bind her (1,3) bind her body

D/SGT. SMYTH: so by all gone is it is it with the body now?

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: okay so you said who went to sleep when you came home you had a shuh (ph) or she had a shower?

WILLIAMS: (1,0) well we both went in I washed her off after she'd been to the bathroom (1,0) we both went to sleep (2,0) but she was tied up and I tied the rope (2,0) you know so I could fall asleep a little bit (2,5) and she could move without waking me up

D/SGT. SMYTH: I'm trying to picture how that would be so the rope's tied to what on her

WILLIAMS: (1,0) it's tied in her hands

D/SGT. SMYTH: behind

WILLIAMS: behind her back

D/SGT. SMYTH: okay and

WILLIAMS: and then the rope just wrapped around me a couple times so there was no slack

D/SGT. SMYTH: okay do you remember how long you slept for?

WILLIAMS: (1,0) not long maybe a couple hours

D/SGT. SMYTH: do you know if she slept?

WILLIAMS: (2,0) I don't know

D/SGT. SMYTH: okay so you wake up and

WILLIAMS: it wasn't I mean we were up and down up and down (1,0) so it wasn't two (2) hours straight it was two (2) hours in bed but (1,5) there wasn't much sleep just lying there probably

D/SGT. SMYTH: so you waited or you get up from that and what happens next?

WILLIAMS: (5,5 včetně povzdechu) um (1,7) she had a seizure (2,0) actually (5,0) she felt it coming on and um (3,5) cause she'd had some before (4,5) lasted uh (3,0) well quite awhile got her dressed (3,2) into the uh family room and (6,0) anyway she um (3,0) she recovered she got uh (2,0) you know was obviously stress (3,8) but uh (4,0) you know probably (1,5) probably went on for about fifteen (15) minutes (1,0) part of it (8,5)

D/SGT. SMYTH: so

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: how do you know she had them before?

WILLIAMS: (1,0) she told me (sighs)

D/SGT. SMYTH: did she tell you why she gets them?

WILLIAMS: (1,0) well she suggested it was stress (2,0) yeah so she felt herself (1,0) you know starting to tense up (1,5) and said she thought she was going to have a seizure (7,0) yeah sorry she was (tapping) she was it's (1,7) you know convulsions is what she was having

D/SGT. SMYTH: okay so she's cuh (ph) recovered from that?

WILLIAMS: yeah she um like I stayed with her and talked her through it (2,5) and made sure she didn't uh (2,5) bite her tongue

D/SGT. SMYTH: okay and then what happened?

WILLIAMS: (2,0 včetně nádechu) well then we had a little lie down right there cause she was obviously exhausted (3,0) put a cover over her (2,0) and went to sleep (4,5) probably for an hour or so (1,5) and I had told her um (1,0) earlier that before I let her go I wanted to take some pictures of her in her underwear (2,5) and uh (5,0) have sex with her (9,0) so after she'd had uh a rest for an hour or so (3,0) I had her uh (1,0) put on a (4,5) number of different outfits she had (inhales deeply)

D/SGT. SMYTH: I'm sorry?

WILLIAMS: put on a a number of you know pairs (2,5) panties bra that she had

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: that I'd taken from the house (4,0) so she put those on and I took pictures

D/SGT. SMYTH: okay are you in any of these pictures?

WILLIAMS: (1,8) yeah

D/SGT. SMYTH: mm what what kind of imuh (ph) what kind of images are you in?

WILLIAMS: (4,0) um (7,0) well I'm with her there's (1,5) on the hard drives you'll see there's video as well (2,0) so there was a video of the um (2,5) you know (3,7) almost four (4) hours I guess

D/SGT. SMYTH: of what?

WILLIAMS: (6,0) well of uh (6,5) initially at her place of uh me raping her (4,5) and then uh (3,5) yeah so I was running the video (1,0) and then taking still pictures so the video pretty much covers everything

D/SGT. SMYTH: did you use video at other places?

WILLIAMS: (1,5) uh at uh Marie-France's as well

D/SGT. SMYTH: and uh is that video on the hard drives?

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: same type of uh activity ?

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: (1,0) well I didn't have her put on any stuff

D/SGT. SMYTH: okay so Jessica poses for these pictures and there's videos and um and then what happens?

WILLIAMS: (6,0) then um I got her dressed (1,0) she thought she was leaving (3,5) had a bite to eat (1,0) fruit (3,0) and then as we were walking out uh I struck her on the back of the head

D/SGT. SMYTH: okay when did you decide to do that?

WILLIAMS: (18,0) well I was uh pretty sure that I wasn't going to let her leave (1,0) but um (3,5) you know (1,0) the idea of striking her on the head was (2,0) developed in the afternoon

D/SGT. SMYTH: and what was that strike supposed to accomplish in your mind what was the intent of of doing that?

WILLIAMS: (1,5) well I thought I would be able to knock her out and then I was I was going to strangle her

D/SGT. SMYTH: okay so when you actually do strike her what what's the

WILLIAMS: (3,0) her skull gave way a little bit (2,5) felt like and there was a lot of blood so I think that's what happened (2,0) she buh (ph) was immediately unconscious (11,0) and then I um (1,0) strangled her

D/SGT. SMYTH: how did you strangle her?

WILLIAMS: (2,0) uh the same rope (2,0) just put it around her neck

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: (1,5) while she was uh unconscious

D/SGT. SMYTH: and what happened to the zip tie that was around her neck earlier?

WILLIAMS: (5,0) I took it off uh (6,5) around then I guess

D/SGT. SMYTH: did you take it off before you put the rope around her neck or or after or do you remember?

WILLIAMS: (inhales deeply) after she was dead (sighs)

D/SGT. SMYTH: oh okay so the zip tie was around her neck while you used the rope

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: okay did you leave the rope around her neck?

WILLIAMS: (1,0) no

D/SGT. SMYTH: okay and how did you know she was dead?

WILLIAMS: (8,5) she um (4,5) well her body stopped moving

D/SGT. SMYTH: okay so what did you do after that?

WILLIAMS: (2,5) I uh I bound her up (1,0) into a (2,5) it was fetal position (10,0) and uh cleaned up the floor (14,0)

D/SGT. SMYTH: now when you say you bound her up is that are you referring to the duct tape that you talked about earlier?

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: okay so then what did you do?

WILLIAMS: (5,0) I um put her in the garage (1,5) it was very cold (5,5) and then I went in to the Base

21:01:24

D/SGT. SMYTH: um so you drove straight home to Ottawa what time did you get there at do you remember?

WILLIAMS: (1,0) sometime before midnight and I can't quite remember but uh I think I went in the office first did some work (3,5) so I think I got home to Ottawa uh just before midnight something like that (2,5) I think (1,0) I'm not

sure I (3,0) I slept for a little bit in at the Tim Hortons in Brockville (1,5) so it might be later I honestly can't remember when I got to Ottawa but

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: yeah midnight ish (1,0) Saturday

D/SGT. SMYTH: mm hmm

(Williamsovo nebo Smythovo mlčení - 14,0)

D/SGT. SMYTH: so then what do you do the next day?

WILLIAMS: (4,5) well my wife and I did some stuff I can't remember what uh (2,0) what was going on that day (2,0) you know putting together the new house (3,0) and I headed back to Tweed that night

D/SGT. SMYTH: mm hmm

WILLIAMS: (2,0) is that right sorry uh (3,0) no I didn't I had uh I had Monday off that's right I had Monday off (2,0) and then I was visiting uh one of the units in Ottawa on Tuesday (1,0) so I didn't head back to Tweed til Tuesday night

D/SGT. SMYTH: okay

D/SGT. SMYTH: so you get back to Tweed and what happens next?

WILLIAMS: (3,0) I uh I took Jessica's body to that spot

D/SGT. SMYTH: okay that happened on Tuesday night just this past Tuesday obviously

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: okay do you remember what time that was?

WILLIAMS: (1,5) it was pretty late it was um midnight ish I'd say between midnight and one (1) (1,5) on uh (1,5) Wednesday morning

D/SGT. SMYTH: okay um what made you decide to to measure that distance that point seven (7) kilometres?

WILLIAMS: (2,5) that's just the way I am numbers (1,0) I have to know the numbers

D/SGT. SMYTH: okay and um how did you leave her?

WILLIAMS: (4,0) I just left her tucked behind a uh a fairly large rock

21:04:51

D/SGT. SMYTH: alright um what other type of cleaning things like that did you do anything else to kind of cover your tracks that you can think of?

WILLIAMS: (2,0) I vacuumed the house and I uh wiped the the floor (1,0) washed the floor

D/SGT. SMYTH: okay what about your truck do you do anything with that?

WILLIAMS: (2,0) just uh (1,5) washed it eh cause it was a mess (1,8) and vacuum

D/SGT. SMYTH: okay um so Marie-France when did uh when did it first occur to you to go to her house?

WILLIAMS: (7,0) uh (2,0) well probably in October (3,0) October November not quite sure but somewhere in that time period

D/SGT. SMYTH: and do you ruh (ph) remember why you that you thought to um to do that?

WILLIAMS: (7,0) uh well (2,0) you know she had said she lived alone (2,0) on the one time I met her

D/SGT. SMYTH: mm hmm

WILLIAMS: (13,0 včetně povzdechu)

D/SGT. SMYTH: um I'm just trying to understand like why her versus you know the dozens of other women you've probably come across on a daily basis

73-75

WILLIAMS: (7,0) I don't know (2,5) you know (6,0) I you know I went out there when she wasn't home just to see where she lived and (4,0)

D/SGT. SMYTH: when did you do that?

WILLIAMS: (1,5) couple of nights before

D/SGT. SMYTH: and how did you know her address?

WILLIAMS: (3,0) well (1,0) I just headed down the road from the Base here

D/SGT. SMYTH: okay so when you go out there a couple nights before do you remember what night that was when you were there the first time?

WILLIAMS: (4,5) I don't uh but I it's it was within two (2) or three (3) nights I think

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: oh well no more than four (4) anyway something like that

D/SGT. SMYTH: okay and just to back us up a bit uh how did you get to her house that that first night you went there?

WILLIAMS: (1,5) I drove

D/SGT. SMYTH: what did you drive?

WILLIAMS: (3,0) uh (1,0) I think I drove my truck

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: Pathfinder

D/SGT. SMYTH: and do you remember where you parked it?

WILLIAMS: (2,5) yeah I parked at um (1,5) the the division in the (1,0) residential areas there I parked it on the other side (1,0) six (6) seven hundred (700) metres away

21:08:56

D/SGT. SMYTH: okay so you uh you go to her house and when you went there that night did you know that she was away?

WILLIAMS: (4,0) uh I'm not sure if I knew entirely but I I think I thought she was away

D/SGT. SMYTH: you don't know for sure?

WILLIAMS: (4,0) I think that's probably how I knew

D/SGT. SMYTH: okay so you go to her house

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: and what do you do that night the first night?

WILLIAMS: (2,0) well I looked around and um (5,0) I made sure that she was living there alone

D/SGT. SMYTH: okay so you go in and uh you're in her house figuring out she lives alone and and uh do you do anything that night?

WILLIAMS: (4,5) yeah I was playing with her uh (2,5) underwear

D/SGT. SMYTH: what do you mean playing with her underwear?

WILLIAMS: (4,5) well wearing it

D/SGT. SMYTH: okay is there anything else?

WILLIAMS: (6,0) well I didn't didn't touch her stuff

D/SGT. SMYTH: what do you mean you didn't touch her stuff I mean you touched her underwear (u/i)

WILLIAMS: yeah yeah

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: but nothing else

D/SGT. SMYTH: okay did you take any of the underwear with you that night?

WILLIAMS: (2,0) yeah a few pieces

D/SGT. SMYTH: and where did you find the underwear when you went in?

WILLIAMS: (1,5) in her (1,0) drawer

21:12:00

D/SGT. SMYTH: okay so which day did you go to her house when she was there?

WILLIAMS: (4,5) well the night before I went to Ottawa so I think that was Monday night

D/SGT. SMYTH: alright um so let's walk through that uh what time do you think you got there?

WILLIAMS: (3,0) about eleven (11) or so probably (1,0) ten thirty (10:30) eleven (11)

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: (5,0) yeah so she was on the phone in her room (3,0) I could hear that uh from the backyard (3,0) I got in through the uh side window

D/SGT. SMYTH: the same basement window?

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: okay so you go in through the basement window and what are you wearing when this is happening?

WILLIAMS: (2,5) um (5,5) a sweatshirt and (2,7) Dockers I guess (1,5) and the uh two (2) pieces on my head

D/SGT. SMYTH: okay and where are those two (2) pieces now the pieces that you wore on the head?

WILLIAMS: (3,0) uh they're probably in my bag in um my luggage bag and (1,0) it's in the bedroom

D/SGT. SMYTH: what does your luggage bag look like?

WILLIAMS: (1,0) it's um (1,0) blue (1,0) duffle bag type thing (1,0) it's right beside the bed

D/SGT. SMYTH: okay anything else in that blue uh duffle bag?

WILLIAMS: (2,5) I think so

D/SGT. SMYTH: is it full of of things other than?

WILLIAMS: just just my clothes

D/SGT. SMYTH: okay um you go in uh do you remember what you had on your feet?

WILLIAMS: (4,0) in the house there?

D/SGT. SMYTH: when you went to Marie-France's house.

WILLIAMS: no I don't (1,8) probably running shoes (1,0) there wasn't snow on the ground

D/SGT. SMYTH: okay so you go in and you're in the basement and uh whereabouts in the basement are you?

WILLIAMS: (3,5) um by the furnace

D/SGT. SMYTH: okay and what are you doing what what uh what's your what's your sort of plan at that point ?

WILLIAMS: (1,0) I was waiting for her to go to bed

D/SGT. SMYTH: okay and how long did that take ?

WILLIAMS: (1,0) well she didn't (1,0) so then she came down looking for the cat

D/SGT. SMYTH: alright and uh what happens next?

WILLIAMS: (1,7) well as I described I subdued her (1,0) hit her with the flashlight (4,5) got essentially (4,0) wrestled her to the ground and tied her up

D/SGT. SMYTH: okay and what did you use to tie her up?

WILLIAMS: (1,5) same rope green rope (1,0) it's in Tweed

D/SGT. SMYTH: is it just green or like uh how long is this piece of rope?

WILLIAMS: (1,5) it's probably um (1,0) twenty (20) feet (3,0) it's a boat boat rope it's got some red specs in it I think

D/SGT. SMYTH: did she say anything when she saw you?

WILLIAMS: (2,7) she did she (1,5) called out you bastard

D/SGT. SMYTH: okay and then what happened?

WILLIAMS: (3,0) then I subdued her as I described

D/SGT. SMYTH: by hitting her with that red flashlight?

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: oh they were more glancing (1,5) glancing blows (1,0) cut her skin but weren't doing much else

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: she fell over and then I subdued her (1,5) when she tripped

21:18:40

D/SGT. SMYTH: then then what happened after that?

WILLIAMS: (2,0) then I took her upstairs

D/SGT. SMYTH: did she go upstairs under her own power or did you carry her?

WILLIAMS: no she passed out um on the stairs (2,0) and then I carried her up

D/SGT. SMYTH: why do you think she passed out?

WILLIAMS: (2,0) I expect uh (1,5) from the (1,0) hits to her head

D/SGT. SMYTH: so you carried her up to where?

WILLIAMS: (1,0) to her bedroom put her on the bed

D/SGT. SMYTH: okay and then what happened?

WILLIAMS: (8,0) (3,0 táhlé uh) well as I described I think I uh (1,0) she's on the bed I raped her (1,5) over a period of time

D/SGT. SMYTH: um so getting back to Marie-France ss (ph) straight vaginal sex no condom no ejaculation is that right?

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: okay um how long does that go for about how long were you engaged in that activity?

WILLIAMS: (4,5) uh couple (3,0) well hour and a half two (2) hours I guess

D/SGT. SMYTH: okay and then what happens next?

WILLIAMS: (4,5) well as I described I suffocated her using um duct tape

D/SGT. SMYTH: why did you decide to do that?

WILLIAMS: (9,0) well again because of the pictures (2,0) kind of as I described to you it would've um (2,0) it was going to be a ss (ph) pretty straight line back to Tweed

D/SGT. SMYTH: okay but why why why did you decide to use that method versus something else?

WILLIAMS: (2,5) just (8,0) I had uh (2,0) thought about strangling her (1,0) earlier (5,5) it's on the video

D/SGT. SMYTH: what is?

WILLIAMS: (1,0) my uh (2,0) well (3,0) it was a short short lived attempt cause she struggled quite a bit (3,0) and I (2,5) decided that I needed to suffocate her

D/SGT. SMYTH: so uh it was a short lived attempt to strangle her and what's on the video the suffocation or the strangling?

WILLIAMS: (1,0) well just me putting my hand on her throat (7,0) and then her uh responding you know (1,0) no surprise very aggressively

21:24:18

D/SGT. SMYTH: grey um so before uh the suffocation um obviously how how long do you think you were with her from the point well how long do you think you were in that house from the point you went in that window to the point you left?

WILLIAMS: (3,5) probably um (2,0) four (4) hours

D/SGT. SMYTH: okay so correct me if I'm wrong did you say you would've got there at eleven (11) or around eleven (11)?

WILLIAMS: (1,0) I think that's right

D/SGT. SMYTH: okay so like you left around three (3) in the morning

WILLIAMS: (3,5) well I was in the basement for quite awhile (1,0) before she came down like she wasn't going to bed (1,0) so I was probably in the basement for thirty (30) forty (40) minutes

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: (1,5) so (1,5) by the time (1,5) she saw me it was probably closer to midnight

D/SGT. SMYTH: alright um

WILLIAMS: but I didn't have a watch on so I'm not sure

D/SGT. SMYTH: any gloves?

WILLIAMS: (9,0 včetně povzdechu) I don't think so

D/SGT. SMYTH: did you wear gloves with Jessica?

WILLIAMS: (2,0) uh only to get in the house (1,0) it was a very cold night

9165 D/SGT. SMYTH: okay so while you're with Marie-France what kind of conversations are taking place you anything in she said to you stick out in your mind?

WILLIAMS: no no I taped her mouth (1,5) there's no conversation

D/SGT. SMYTH: okay when did you tape her mouth?

WILLIAMS: (3,0 včetně povzdechu) soon as I got her up to the bedroom

D/SGT. SMYTH: why did you decide to do that?

WILLIAMS: (1,7) because she was uh (5,0) you know quite aggressive

D/SGT. SMYTH: in what way?

WILLIAMS: I was confident she was uh (1,0) would have screamed given the chance

D/SGT. SMYTH: what way was?

WILLIAMS: because she did initially

D/SGT. SMYTH: did she

WILLIAMS: in the basement

D/SGT. SMYTH: so in what way was she aggressive?

WILLIAMS: oh just in (1,0) you know (1,0) when she discovered me she was very vocal (1,0) screamed quite a bit (2,0) until I subdued her so I expected she would scream again given the chance

D/SGT. SMYTH: okay do you remember how you left her residence?

WILLIAMS: (4,5) back door (1,7) patio door

D/SGT. SMYTH: okay did you take anything with you that night?

WILLIAMS: (1,5) some of her underwear

D/SGT. SMYTH: anything else?

WILLIAMS: (1,5) no

D/SGT. SMYTH: alright um did you do anything else to try and uh cover your tracks with Marie-France?

WILLIAMS: (6,0 včetně nádechu) um (3,5) well I had turned off my Blackberry before I left Trenton (3,5) other than that no

D/SGT. SMYTH: okay so the night you went to her house and got there at eleven (11) you came from where like you said you left Trenton

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: you turned off your Blackberry you did you talking about the Base or you talking about uh where did you leave to go to her house?

WILLIAMS: (1,0) well no I just turned off my Blackberry before I left the Trenton area (2,0) um I would've left from the Base after work

D/SGT. SMYTH: alright when did you turn your when did you uh what time do you think you turned your Blackberry off

WILLIAMS: (4,5) well it's only a half hour drive to Brighton so (2,0) you know (1,5) probably in the nine (9) nine thirty (9:30) range

D/SGT. SMYTH: do you remember what uh what time you would've turned it back on?

WILLIAMS: (2,0) when I was back on the four oh one (401) heading to Ottawa the next morning

D/SGT. SMYTH: what time would that have been?

WILLIAMS: so (2,0) six (6) plus or minus thirty (30) minutes

D/SGT. SMYTH: okay so you leave her house three (3) ish

WILLIAMS: no I I think it was later that that so the four (4) hours obviously it was (2,0) I think uh (2,0) yeah I think I went in about eleven (11) (1,0) was in the basement for quite awhile (1,0) probably left her house closer to four (4) four thirty (4:30) somewhere in there

D/SGT. SMYTH: okay and where do you go?

WILLIAMS: (3,0) uh I drove to Ottawa

D/SGT. SMYTH: straight to Ottawa?

WILLIAMS: (1,5) yeah

D/SGT. SMYTH: did you go by your house in Tweed or anything or do you just go straight in?

WILLIAMS: no

D/SGT. SMYTH: do you remember what route you took?

WILLIAMS: (3,0) uh yeah (1,0) four oh one (401) uh from her place uh (2,5) I think I went straight north on uh whatever the road is that goes straight through Brighton up to the four oh one (401) hit the four oh one (401) and headed east

21:31:10

D/SGT. SMYTH: alright um so the night you went the night this happened uh where did you park uh that night?

WILLIAMS: (3,0) as I said across the gravel (1,0) little roadway probably and it's probably the same road

D/SGT. SMYTH: okay same uh location to the first night?

WILLIAMS: (1,0) yep

D/SGT. SMYTH: alright same same vehicle?

WILLIAMS: (3,0) yeah truck

D/SGT. ... why don't we talk about the second incident in Tweed um with uh Laurie MASSICOTTE the one that's uh at how did you uh decide on her?

WILLIAMS: (3,0) I knew she lived alone (2,5) that's it

D/SGT. SMYTH: and how did you know that?

WILLIAMS: (4,0) well she lives three (3) doors down and uh (3,0) didn't know her but (1,0) I knew she is pretty alone she had boyfriend and (2,0) hadn't seemed to be that hadn't been around (8,0) you know um (1,0) looked in the window and she was alone

D/SGT. SMYTH: okay so um did you look in her house before the night that this this incident happened or when did you do that?

WILLIAMS: yeah I'd been in uh (1,0) within the week (2,5) probably a couple nights earlier

D/SGT. SMYTH: what did you do that night?

WILLIAMS: (3,5) I um (2,5) I looked around to see if there were any (2,0) permanent signs of her boyfriend I guess (4,0) took uh (2,0) one (1) or two (2) pieces of her underwear (5,0) that's all

D/SGT. SMYTH: okay so the night you go there uh when the incident happens uh do you remember what time that was?

WILLIAMS: (2,0) it was pretty late um I probably got into the house around midnight she was asleep on the couch though I didn't know that (1,0) but I knew she was in there

D/SGT. SMYTH: and how did you get in sorry?

WILLIAMS: (1,0) uh window in the back of the house (1,5) there's a little (1,0) sun room

D/SGT. SMYTH: was it just something you had to slid or or how did you?

WILLIAMS: I had to remove the screen and uh and slide it up

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: (4,5) so I got into the house and uh (2,0) she was asleep in front of the TV

D/SGT. SMYTH: okay um what kind of clothes did you have on?

WILLIAMS: (2,5) just dark sweatshirt or (1,0) pants

D/SGT. SMYTH: alright so she's asleep on the couch you're in there and then what happens?

WILLIAMS: (4,0) we have been through this eh

D/SGT. SMYTH: I know

WILLIAMS: I struck her with the uh flashlight thinking it would knock her out it didn't (1,0) we struggled I subdued her (1,5) took some pictures left was probably in the house about (2,0) two and a half (2½) hours

D/SGT. SMYTH: that's a pretty short description for two and a half (2½) hours

WILLIAMS: (3,0) well (1,5) we talked I uh (5,5) I told her I wasn't going to hurt her (6,5) I uh (1,0) told her that there were other guys in the house robbing her (2,5) my job was just to control her (10,0 včetně povzdechu)

D/SGT. SMYTH: what did she say to that?

WILLIAMS: (2,5) she was scared (4,0) and was worried she was going to be seriously hurt

D/SGT. SMYTH: did she say that or did you?

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: just assume that

WILLIAMS: no no she said that she was (5,5) she was worried she was going to be killed I said I'm not going to kill you

D/SGT. SMYTH: what did you do with uh you said you took pictures of her um clothed unclothed?

WILLIAMS: (1,0) uh both (1,0) clothed initially and then (1,0) unclothed

D/SGT. SMYTH: okay are you in any of those pictures?

WILLIAMS: (2,0) don't think so

D/SGT. SMYTH: you just took them of her what kind of camera are you using by the way it's a ?

WILLIAMS: it's a digital uh Sony

D/SGT. SMYTH: do you just have the one camera?

WILLIAMS: yeah (1,5) and the video camera

D/SGT. SMYTH: oh so they're two (2) separate

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: cause some cameras take take video right?

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: um and where is the camera and the vuh (ph) and the video camera?

WILLIAMS: (4,0) it's in Tweed

21:37:53

D/SGT. SMYTH: okay alright um so you take pictures of her and how do you end up leaving do you uh?

WILLIAMS: oh I just told her to um (3,5) I don't know count or wait for uh a (1,0) number of minutes before uh (2,0) before she called the police

D/SGT. SMYTH: okay and what did you do the next day?

WILLIAMS: (3,0) went to work normal time

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: couple hours later

D/SGT. SMYTH: alright um do you remember how uh her clothing was removed?

WILLIAMS: (5,5) uh well cause her hands were tied behind her back I think I cut off her top (1,0) and then pulled off her bottom

D/SGT. SMYTH: what did you use to cut her top?

WILLIAMS: (1,5) um (4,8) I can't remember if it was a knife or (1,0) like a folding Exacto knife or Leatherman or one of the two (2)

D/SGT. SMYTH: are these items that are in your house in Tweed?

WILLIAMS: (1,5) yeah

D/SGT. SMYTH: okay is there ever any other time you used a a a knife to cut off clothing or anything else do you remember?

WILLIAMS: (1,5) uh I cut off Jessica's uh top with a knife (1,0) cause her hands were tied behind her back (2,0) that's all

D/SGT. SMYTH: okay um so on the sixteenth (16th) of September uh when you went in that night was that first time you'd been in her house?

WILLIAMS: yep

D/SGT. SMYTH: okay and why her?

WILLIAMS: (1,8) just cause I'd seen her (1,7) and she was cute (2,0) that's it

D/SGT. SMYTH: okay so there was no um you didn't go into her house before that that night?

WILLIAMS: no

D/SGT. SMYTH: alright um so you go in and how did you get into her house?

WILLIAMS: (3,5) side window (1,5) the uh (1,0) was not locked (1,0) cut the screen slid the window crawled in

21:41:27

D/SGT. SMYTH: okay and what do you do?

WILLIAMS: (2,7 včetně nádechu) stood over her for awhile and then I uh (1,0) hit her on the left side of her head just with my hand (3,5) just woke her up (1,0) we struggled (5,5) then I just lay on her (6,0) and uh very much like I described a little bit ago (1,8) took off her (1,0) pulled her top down (1,0) and took off her pants (1,5) took some pictures and left

D/SGT. SMYTH: do you remember her saying anything to you?

WILLIAMS: (1,0) yes

D/SGT. SMYTH: what does she say to you?

WILLIAMS: (1,0) well all kinds of things um you know (3,0) she had a (1,8) a young baby just uh next door (1,0) the other room eight (8) months or so (2,5) so obviously concerned about the baby (2,0) concerned for herself I assured her I was not going to hurt her (3,5) physically anyway (9,0 včetně nádechu)

D/SGT. SMYTH: and why are they in Tweed as opposed to uh um Marie-France and Jessica's underwear?

WILLIAMS: (9,5) I don't know

D/SGT. SMYTH: do you remember how much of their underwear you took?

WILLIAMS: (2,5) um (6,5 včetně povzdechu) not very much from Laurie

D/SGT. SMYTH: you didn't discuss it with them or anything um so where in Tweed would their underwear be?

WILLIAMS: (9,0) um (6,5) in the uh (1,5) the laundry room area

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: just between the house and the garage

D/SGT. SMYTH: right

WILLIAMS: (8,0)

D/SGT. SMYTH: okay are they all in the same duffle bag is there anything else in the duffle bag?

WILLIAMS: (3,0) just underwear

D/SGT. SMYTH: and where were those photos taken?

WILLIAMS: (5,0) um (2,5) well sometimes in (7,0) as in in Marie-France's case in her house (2,5 včetně povzdechu) the others in my house

D/SGT. SMYTH: ... what about Jessica's underwear?

WILLIAMS: (5,0) uh she's (1,0) only her really

D/SGT. SMYTH: ... um what made you decide to to tell me this tonight?

WILLIAMS: (9,0) mostly um to make my li (ph) wife's life easier

21:47:14

D/SGT. SMYTH: okay how do you feel about what you've done like what uh?

76

WILLIAMS: (16,0) disappointed

D/SGT. SMYTH: okay let me ask you this if um if this didn't come to the point it's at right now if for whatever reason you didn't end up on our on our radar so to speak uh do you think it would've happened again?

77

WILLIAMS: (8,5) I was hoping not but I can't answer the question

Vystřiženo asi 30 minut

D/SGT. SMYTH: okay does she have the duct tape on her mouth yet?

WILLIAMS: (5,5) I think probably

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: the pictures will show it

D/SGT. SMYTH: alright now in the upstairs bathroom by her bedroom there's uh looks like something's occurred in there do you remember that?

WILLIAMS: (1,0) yep

D/SGT. SMYTH: what happened there?

WILLIAMS: she had passed out on the bed and I had gone to look out the front window (1,0) to see if anybody was coming (1,5) and uh (1,7) she got up and closed the bedroom door and raced into the bathroom trying to uh (1,0) get somebody's attention (1,7) but her mouth was taped and her hands were tied

D/SGT. SMYTH: okay what did you do as a result of that?

WILLIAMS: well I just got in and (2,5) subdued her again and got got her back into the bedroom (1,0) didn't do anything just (1,0) regained control of her

D/SGT. SMYTH: okay if I remember correctly there's a bit little bit of blood in there do you know where that blood would've how that that would have occurred?

WILLIAMS: all the blood was from (1,0) the initial hits as I was trying to subdue her

D/SGT. SMYTH: okay

WILLIAMS: her skin breaking with the uh (2,0) blows to her head

D/SGT. SMYTH: okay do you recall blood being in the bathroom?

WILLIAMS: no actually I didn't have the light on in there but (1,0) it doesn't surprise me

D/SGT. SMYTH: okay um there's a pair of underwear and some socks on the floor of that bathroom that belong to her do you remember how they got there remember seeing them?

WILLIAMS: I don't didn't see them no

D/SGT. SMYTH: okay what do you recall doing to her breasts her very clear that there was some something happened to her breasts do you remember what that might have been?

WILLIAMS: mm no I I certainly touched her breasts I didn't do (1,0) anything to hurt them

D/SGT. SMYTH: don't remember that

WILLIAMS: no

D/SGT. SMYTH: okay alright um well Russ

WILLIAMS: now when I suffocated her she was on her (2,0) her her front (1,0) so (1,0) it may have been something there but

D/SGT. SMYTH: what do you mean ?

WILLIAMS: (1,5) well she was lying on the floor in the bedroom as I suffocated her and obviously struggled (0,9) it may have been in there that something happened but I didn't do anything specific to her breasts

D/SGT. SMYTH: okay so what do you suffocate her that's when you had the duct tape over her mouth and nose?

WILLIAMS: mm hmm

D/SGT. SMYTH: and that's on the floor?

WILLIAMS: yeah

D/SGT. SMYTH: and um then what happens after that?

WILLIAMS: (2,5) well she died and I um (2,5) then took the duct tape off her head and put her on the bed and covered her up with the (1,0) duvet

D/SGT. SMYTH: okay and what was your thinking behind doing that?

WILLIAMS: (4,0) I don't know nothing really
